บทที่ 3

ลักษณะทั่วไปของจังหวัดชลบุรี และเมืองพัทยา

การศึกษาผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยว สิ่งสำคัญประการหนึ่งคือการทราบลักษณะทั่วไปเพื่อเป็นแนวทางไปสู่การศึกษาสภาพปัญหาและผลกระทบต่อไป ในบทนี้นำเสนอลักษณะทั่วไป คือ ลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางเศรษฐกิจ และลักษณะทางสังคมของจังหวัดชลบุรีและเมืองพัทยา

3.1 ลักษณะทั่วไปของจังหวัดชลบุรี

จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 กำหนดให้จังหวัดชลบุรีเป็นเมืองหลักของภาคตะวันออก และเป็นจังหวัดหนึ่งในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก มีบทบาทในการเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคในเชิงการค้า การบริหารงานภาครัฐบาล เนื่องจากความได้เปรียบในเชิงภูมิศาสตร์ ลักษณะทั่วไปของจังหวัดชลบุรี ดังนี้

3.1.1 ลักษณะทางกายภาพ

ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดชลบุรี เป็นหนึ่งในแปดจังหวัดของภาคตะวันออก ตั้งอยู่เส้นรุ้งที่ 12° 30' - 13° 34' เหนือ และ เส้นแวงที่ 100° 45'- 101° 45' ตะวันออก ริมฝั่งทะเลด้านตะวันออกของอ่าวไทย จังหวัดชลบุรีอยู่ห่างจากกรุงเทพฯเป็นระยะทางประมาณ 80 กิโลเมตร ตามทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) เนื้อที่รวมทั้งจังหวัดประมาณ 4,363 ตารางกิโลเมตร หรือ 2,726,875 ไร่ มีอาณาเขตติดต่อกับจังหวัดต่าง ๆ ดังนี้

ทิศเหนือ เขตอำเภอพานทอง และอำเภอพนัสนิคม ติดต่อ อำเภอบางปะกง อำเภอบ้านโพธิ์ และอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศใต้ เขตอำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ ติดต่อกับอำเภอบ้านฉาง และอำเภอปลวกแดง จังหวัดระยอง

I18887153

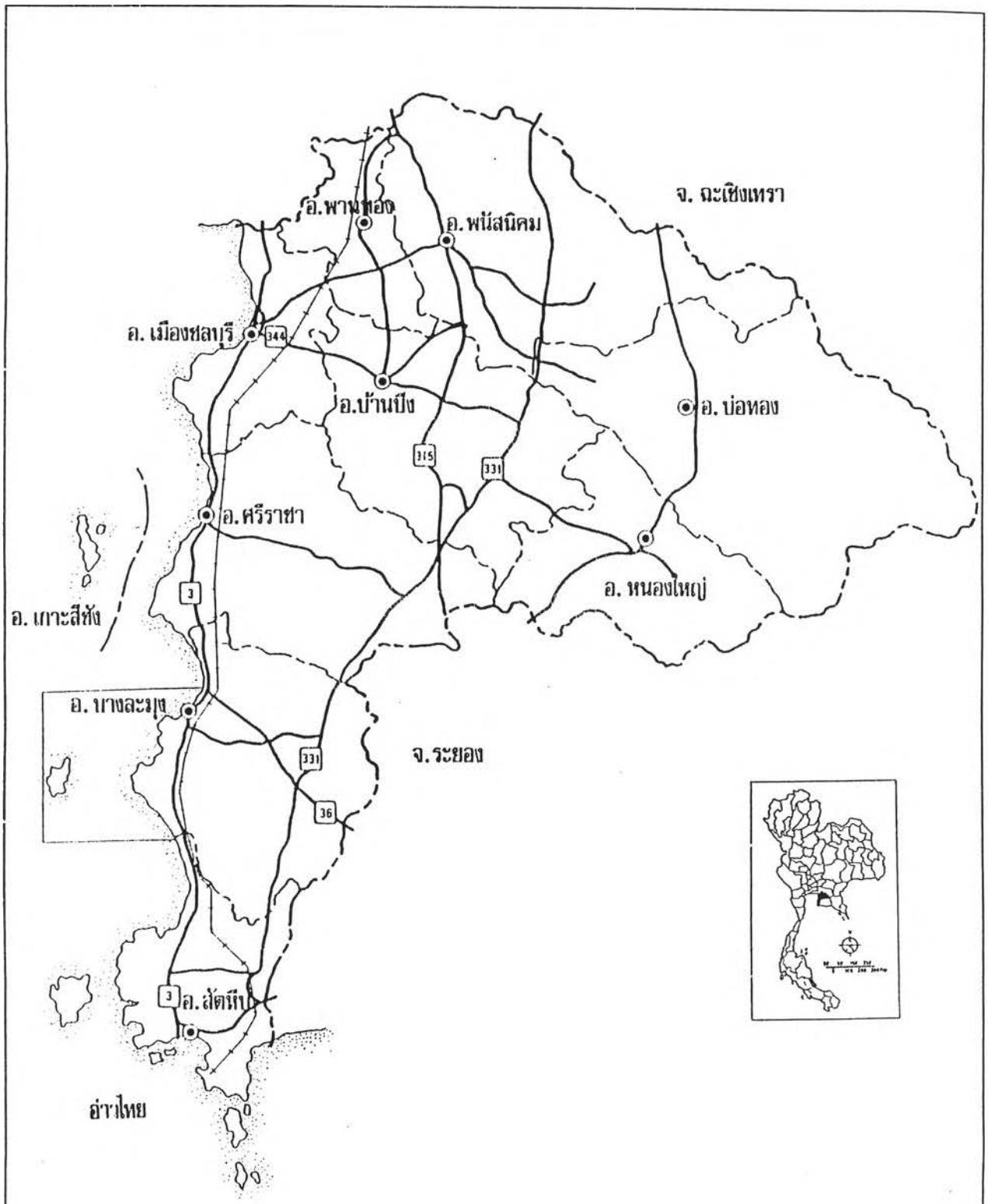

ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา

แผนที่ 3.1 ที่ตั้งจังหวัดชลบุรีและเส้นทางคมนาคม

สัญลักษณ์

- เขตจังหวัด
- เขตอำเภอ
- ทางหลวงแผ่นดิน
- ทางรถไฟ
- ที่ตั้งอำเภอ

มาตราส่วน

5 0 5 10 15 20 25 กม.

N W E S

ทิศตะวันออก เขตอำเภอพนัสนิคม และอำเภอบ่อทอง ติดต่อกับอำเภอสนามชัยเขต และกิ่งอำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา

ทิศตะวันตก เขตอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง และอำเภอสัตหีบ ติดต่อกับทะเลฝั่งตะวันออกของอ่าวไทย

ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดชลบุรี มีทั้งที่เป็นภูเขา พื้นที่ราบลุ่มและที่ราบติดชายฝั่งทะเลรวมทั้งเกาะน้อยใหญ่มากมาย มีรายละเอียดดังนี้

1. พื้นที่ส่วนที่เป็นภูเขา จะอยู่เกือบกึ่งกลางของจังหวัดเป็นแนวยาวจากทิศตะวันตกเฉียงเหนือไปยังทิศตะวันออกเฉียงใต้ โดยเขตที่มีความสูงจากระดับน้ำทะเลตั้งแต่ 200 เมตร ขึ้นไป อยู่ด้านตะวันออกของจังหวัด ในเขตอำเภอบ่อทองและอำเภอหนองใหญ่ในด้านที่ติดต่อกับจังหวัดฉะเชิงเทรา และจันทบุรี

2.ส่วนที่เป็นที่ราบลุ่ม จะอยู่ทางตอนบนของจังหวัดในเขตอำเภอพานทอง อำเภอพนัสนิคม และแนวกึ่งกลางของจังหวัดด้านตะวันตก

3.ส่วนที่ติดกับทะเล อยู่ด้านทิศตะวันตกของจังหวัดชลบุรี ตั้งแต่อำเภอเมืองจนถึงอำเภอสัตหีบ มีความยาวประมาณ 160 กิโลเมตร ประกอบด้วยที่ราบแคบ ๆ ตามชายฝั่งทะเลมีภูเขาเล็ก ๆ สลับอยู่บางตอน ชายฝั่งทะเลมีลักษณะเว้าแหว่งและเป็นที่ลุ่มต่ำน้ำทะลท่วมถึง เขตอำเภอเมืองชลบุรีมีป่าชายเลน ถัดลงไปอำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง และอำเภอสัตหีบ มีหาดทรายสวยงาม ซึ่งถูกพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญของจังหวัด

4.ส่วนที่เป็นเกาะ อยู่ห่างจากชายฝั่งทะเลออกไป ประกอบด้วยพื้นที่เกาะเล็กและเกาะใหญ่ประมาณ 46 เกาะ เกาะที่สำคัญคือ เกาะสีชัง นอกจากนี้ยังมีเกาะแสมสาร เกาะล้าน เกาะครก เกาะสาก ที่เหมาะแก่การท่องเที่ยวและพักผ่อน

ลักษณะภูมิอากาศ

เนื่องจากภูมิประเทศส่วนใหญ่ของจังหวัดชลบุรีทางทิศตะวันตกติดกับอ่าวไทย จังหวัดชลบุรี ทำให้มีลักษณะอากาศแบบฝนเมืองร้อน อากาศในฤดูร้อนไม่ร้อนจัด ฤดูหนาวไม่หนาวจัด มีฝนตกชุกสลับกับแห้งแล้ง ฤดูกาลแบ่งเป็น 3 ฤดู คือ (ตารางที่ 3.1)

ฤดูหนาว เริ่มตั้งแต่เดือนพฤศจิกายนถึงเดือนกุมภาพันธ์ อยู่ในช่วงอิทธิพลของลมมรสุมตะวันออกเฉียงเหนือ มีอากาศแห้งแล้งและหนาวเย็น

ฤดูร้อน เริ่มตั้งแต่เดือนมีนาคมถึงเดือนพฤษภาคม เป็นฤดูเปลี่ยนมรสุมครั้งแรก มีอากาศร้อนจัดในเดือนเมษายน

ฤดูฝน เริ่มตั้งแต่เดือนมิถุนายนถึงเดือนตุลาคม อยู่ในช่วงอิทธิพลของลมมรสุมตะวันตกเฉียงใต้ ฝนตกชุกในช่วงเดือนสิงหาคม-ตุลาคม

จากสถิติภูมิอากาศจังหวัดชลบุรี ในคาบ 30 ปี ตั้งแต่ปี พ.ศ.2501-2533 พบว่า จังหวัดชลบุรีมีปริมาณน้ำฝนรวมเฉลี่ยตลอดปี 1,305.2 มิลลิเมตร ช่วงเวลาที่ฝนตกประมาณ 6 เดือน ตั้งแต่เดือนพ.ค.-ต.ค ช่วงฤดูแล้งตั้งแต่เดือนธ.ค.-มี.ค อุณหภูมิโดยเฉลี่ยตลอดปี 28.1 องศาเซลเซียส อุณหภูมิสูงสุดในเดือนเมษายน 29.9 องศาเซลเซียส และต่ำสุดในเดือนธันวาคม 25.9 องศาเซลเซียส ความแตกต่างของอุณหภูมิสูงสุดและอุณหภูมิต่ำสุดไม่แตกต่างกันมากนัก ส่วนค่าความชื้นสัมพัทธ์มีค่าสูงตลอดปี เนื่องจากจังหวัดชลบุรีอยู่ใกล้ทะเล

ตารางที่ 3.1 แสดงลักษณะภูมิอากาศเฉลี่ยรายเดือน ของจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ.2504-2533

เดือน	ปริมาณน้ำฝน (มม.)	จำนวนวันที่ฝนตก	อุณหภูมิ (ซ)	ความชื้นสัมพันธ์
มกราคม	14.4	1.3	26.0	66.3
กุมภาพันธ์	28.2	3.0	27.5	70.7
มีนาคม	46.9	3.4	28.9	70.4
เมษายน	68.4	6.5	29.9	71.3
พฤษภาคม	183.8	14.0	29.6	74.7
มิถุนายน	137.6	13.2	29.1	74.1
กรกฎาคม	135.5	13.8	28.7	75.1
สิงหาคม	159.3	15.4	28.5	36.0
กันยายน	261.7	17.9	28.1	79.7
ตุลาคม	222.9	16.0	27.7	79.6
พฤศจิกายน	83.0	7.2	26.9	72.6
ธันวาคม	8.5	1.2	25.9	65.6
รวม	1,305.2	112.9		
เฉลี่ย			28.1	73.0

ที่มา : สถานีอุตุนิยมวิทยาชลบุรี

ทรัพยากรธรรมชาติ

ทรัพยากรธรรมชาติที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี ได้แก่ทรัพยากรป่าไม้ และทรัพยากรแร่ธาตุ ดังนี้

1.ทรัพยากรป่าไม้

จังหวัดชลบุรีมีพื้นที่ป่าที่ประกาศตามกฎหมายรวม 906,396 ไร่ เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ 9 ป่า ซึ่งจำแนกเขตการใช้ประโยชน์พื้นที่ป่าสงวน ดังนี้

1.เขตป่าอนุรักษ์ เนื้อที่ 196,864 ไร่

2.เขตป่าเศรษฐกิจ 705,182 ไร่

3.เขตป่าที่เหมาะต่อการเกษตร 4,350 ไร่

รัฐบาลได้ดำเนินการปฏิรูปที่ดินในเขตป่าเศรษฐกิจเสื่อมสภาพจำนวน 5 ป่า เนื้อที่รวม 593,017.36 ไร่ เพื่อให้ประชาชนได้ครอบครองและประกอบอาชีพ ดังนี้

1.ป่าบางละมุง อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบเนื้อที่ 21,922.86 ไร่

2.ป่าคลองตะเคียน อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ เนื้อที่ 288,706.25 ไร่

3.ป่าท่าบุญมี-บ่อทอง อำเภอบ่อทอง อำเภอพนัสนิคม เนื้อที่ 152,750 ไร่

4.ป่าแดง-ชุมนุมกลาง อำเภอหนองใหญ่ เนื้อที่ 127,856.25 ไร่

5.ป่าเขาพุ อำเภอเมือง เนื้อที่ 1,782 ไร่

นอกจากนี้รัฐบาลกำหนดเขตอนุรักษ์พันธุ์สัตว์ป่า ได้แก่ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่าเขาเขียวและเขาชมภู่ ในเขตตำบลหนองรี ตำบลหนองข้างคอก อำเภอเมืองชลบุรี ตำบลบางพระ ตำบลหนองขาม อำเภอศรีราชา และตำบลหนองชำฆาก ตำบลคลองกิ่ว อำเภอบ้านบึง เนื้อที่ทั้งสิ้น 90,434 ไร่ (ตารางที่ 3.2)

2.ทรัพยากรแร่ธาตุ

-แหล่งแร่

ในจังหวัดชลบุรีส่วนใหญ่มีขนาดเล็ก และแร่ที่ค้นพบมีไม่กี่ชนิด แหล่งแร่โดยทั่วไปเป็นแหล่งแร่ขนาดเล็ก แร่ที่สำรวจพบ ได้แก่ เหล็ก พลวง ทองคำ แบไรต์ ดีบุก และแมงกานีส เป็นต้น

-แหล่งวัสดุก่อสร้าง

ทรัพยากรธรรมชาติในจังหวัดชลบุรี ที่ใช้เป็นวัสดุก่อสร้างที่สำคัญ ได้แก่ หินปูน หินแกรนิต หินปนดินลูกรัง และทราย จังหวัดชลบุรีมีทรัพยากรหินที่ใช้ในอุตสาหกรรมก่อสร้างเป็นจำนวนมาก แหล่งหินที่สำคัญส่วนใหญ่อยู่ตามเนินเขาต่าง ๆ แต่ภูเขาที่กระทรวงมหาดไทยประกาศเป็นพื้นที่เพื่อการระเบิดและย่อยหินในจังหวัดชลบุรีมีอยู่ 3 แห่ง คือ

ตารางที่ 3.2 แสดงพื้นที่ป่าไม้จังหวัดชลบุรีแยกตามพื้นที่ป่าและลักษณะการใช้ประโยชน์ของพื้นที่ป่า

เนื้อที่ : ไร่

พื้นที่ป่า	อำเภอ	เนื้อที่	ลักษณะการใช้ประโยชน์		
			พื้นที่เกษตร	พื้นที่เศรษฐกิจ	ป่าอนุรักษ์
ป่าบางละมุง	บางละมุง-สัตหีบ	103,075	-	96,225	6,850
ป่าท่าบุญมี-ป่าบ่อทอง	พนัสนิคม-บ่อทอง	170,625	-	165,050	5,575
ป่าแดง-ป่าชุมนุมกลาง	หนองใหญ่	160,625	4,350	132,050	24,225
ป่าคลองตะเคียน	บ่อทอง-หนองใหญ่	378,750	-	304,350	74,400
ป่าเขาพุ	เมือง-ศรีราชา	5,482	-	5,482	-
ป่าเขาหินดาด-ป่าเขาไผ่	บ้านบึง	2,125	-	1,625	500
ป่าเขาเรือแตก	บ้านบึง-ศรีราชา	1,500	-	400	1,100
ป่าเขาเขียว	เมือง-ศรีราชา	55,625	-	-	55,625
ป่าเขาชมภู่	บ้านบึง-ศรีราชา	28,589	-	-	28,589
รวม		906,396	4,350	705,182	196,864

หมายเหตุ : ป่าบางละมุง (พื้นที่เกษตร) ปัจจุบันเป็นเขตปฏิรูปที่ดินเนื้อที่ 90,612 ไร่
ป่าแดงและป่าชุมนุมกลาง (พื้นที่เกษตร) ปัจจุบันเป็นเขตปฏิรูปที่ดิน

ที่มา : สำนักงานประสานงานปฏิรูปที่ดินจังหวัดชลบุรี

1.เขาเชิงเทียน ตำบลห้วยกะปิ อำเภอเมือง

2.เขาบาล ตำบลหนองข้างคอก อำเภอเมือง

3.เขาวังปลา ตำบลบางเสร่ อำเภอสัตหีบ

ปริมาณการผลิตในปี พ.ศ. 2539 จำนวน 1,506,422.89 ตัน คิดเป็นมูลค่า 105,450 ล้านบาท

ลักษณะดิน

ลักษณะดินเป็นดินชุด 35 B มีความอุดมสมบูรณ์ปานกลางแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ได้แก่

1.กลุ่มดินนา มีอยู่ประมาณร้อยละ 10 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด พบมากที่อำเภอพานทอง และพนัสนิคม

2.กลุ่มดินไร่ มีอยู่ประมาณร้อยละ 50 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด พบมากในทุกอำเภอ ยกเว้นในอำเภอเมืองชลบุรี

3.กลุ่มดินตื้น มีอยู่ประมาณร้อยละ 5 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด พบมากในอำเภอบ่อทองและอำเภอหนองใหญ่

4.กลุ่มดินทราย มีอยู่ประมาณร้อยละ 20 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด พบมากในบริเวณใกล้ชายฝั่งทะเลตะวันออก ตั้งแต่เขตอำเภอเมืองทางตอนเหนือลงมาถึงเขตอำเภอสัตหีบทางตอนใต้

5.พื้นที่ภูเขา มีอยู่ประมาณร้อยละ 15 ของพื้นที่ทั้งหมดของจังหวัด พบมากที่อำเภอสัตหีบ และอำเภอเมือง

ปัญหาดินในจังหวัดชลบุรี

1.ดินเสื่อมความอุดมสมบูรณ์ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดเป็นพื้นที่เนินลูกคลื่น มีความลาดเทไปทางด้านตะวันตก คือลาดลงสู่ทะเล เกษตรกรมีการปฏิบัติการกับดินไม่ถูกต้อง มักนิยมปลูกพืชขึ้นลงตามยาวของพื้นที่ ทำให้หน้าดินถูกชะล้างไป ดังนั้นสำนักงานพัฒนาที่ดินจังหวัดชลบุรี ให้ความรู้และคำแนะนำแก่เกษตรกรโดยการทำคันดินกั้นน้ำ

2.ดินเปรี้ยว จังหวัดชลบุรีมีดินเปรี้ยวคิดเป็นพื้นที่ถึงแสนกว่าไร่ พบมากบริเวณอำเภอพานทอง อำเภอพนัสนิคมบางส่วน การแก้ไขโดยให้เกษตรกรใส่ปูนมาร์ล เพื่อลดสภาพดินเปรี้ยว (จินดา ผดุงรัตน์ ,สัมภาษณ์,3 กรกฎาคม 2539)

แหล่งน้ำ

เนื่องจากจังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่ไม่มีแม่น้ำไหลผ่านตัวจังหวัด แหล่งน้ำธรรมชาติมีเพียงลำห้วยเล็ก ๆ หรือทางน้ำจากภูเขาลงสู่ทะเล หนองน้ำขนาดใหญ่มีแห่งเดียว คือ หนองตะเคียน อำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรีจำเป็นต้องสร้างแหล่งน้ำในรูปอ่างเก็บน้ำและโครงการชลประทาน เพื่อให้มีปริมาณน้ำเพียงพอต่อการใช้บริโภค การเกษตรกรรม และการอุตสาหกรรม แหล่งน้ำในจังหวัดชลบุรี สรุปได้ดังนี้

1.แหล่งน้ำธรรมชาติบนผิวดิน

ส่วนใหญ่จะอยู่ทางตอนเหนือของจังหวัด ในเขตอำเภอพนัสนิคม และอำเภอบ่อทอง ทางน้ำจะไหลขึ้นเหนือ และไหลไปทางตะวันตกรวมกับแม่น้ำบางปะกงในเขตจังหวัดฉะเชิงเทราก่อนไหลลงสู่อ่าวไทย ด้านตะวันตก มีทางน้ำขนาดเล็กและสั้น ไหลลงสู่อ่าวไทย ส่วนตอนกลางและตอนใต้ มีทางน้ำต่าง ๆ ไหลมารวมกันเป็นคลองใหญ่ ก่อนไหลมาทางตอนใต้สู่อ่าวไทยที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง

2.แหล่งน้ำธรรมชาติใต้ดิน

มีอยู่จำกัด เนื่องจากลักษณะพื้นที่รองรับด้วยหินแข็งไม่สามารถกักเก็บน้ำปริมาณมากไว้ได้ คุณภาพน้ำบาดาลในจังหวัดชลบุรี ส่วนใหญ่จะมีคุณภาพกร่อยหรือเค็ม โดยเฉพาะเขตบริเวณ อำเภอพานทอง อำเภอพนัสนิคม และพื้นที่ริมทะเลตั้งแต่อำเภอเมืองชลบุรีถึงอำเภอบางละมุง ยกเว้นบางบริเวณที่มีชั้นทรายชายหาด น้ำบาดาลอยู่ในระดับตื้นและมีคุณภาพจืด

3.แหล่งน้ำที่สร้างขึ้น

เศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรีขยายตัวอยู่ในอัตราสูง ก่อให้เกิดความต้องการน้ำดิบเพื่ออุตสาหกรรม การเกษตรและการบริโภค ดังนั้นปริมาณน้ำธรรมชาติจะไม่เพียงพอกับความต้องการ ทำให้จำเป็นต้องจัดสร้างแหล่งน้ำขึ้น ดังนี้

-อ่างเก็บน้ำ เนื่องจากจังหวัดชลบุรีไม่มีแม่น้ำไหลผ่านจึงจำเป็นต้องสร้างอ่างเก็บน้ำ เพื่อเก็บกักน้ำดิบจากน้ำฝน อ่างเก็บน้ำที่สำคัญมีอยู่ทั้งหมด 8 อ่าง สามารถกักเก็บน้ำได้ทั้งสิ้น 172.79 ล้านลูกบาศก์เมตร ได้แก่ อ่างเก็บน้ำบางพระ อ่างเก็บน้ำหนองค้อ อ่างเก็บน้ำหนองกลางดง อ่างเก็บน้ำห้วยสะพาน ที่ตั้งอยู่ในอำเภอศรีราชา อ่างเก็บน้ำมาบประชัน อ่างเก็บน้ำห้วยขุนจิต อ่างเก็บน้ำห้วยซากนอก อยู่ในอำเภอบางละมุง และอ่างเก็บน้ำบ้านบึง อยู่ในอำเภอบ้านบึง อ่างเก็บน้ำขนาดใหญ่ที่สุด คือ อ่างเก็บน้ำบางพระกักเก็บน้ำได้ 110 ล้านลูกบาศก์เมตร ครอบคลุมพื้นที่ชลประทาน 8,500 ไร่ (ตารางที่ 3.3)

ตารางที่ 3.3 แสดงอ่างเก็บน้ำที่สำคัญในจังหวัดชลบุรี

อ่างเก็บน้ำ	ที่ตั้ง(อำเภอ)	ความจุ(ล้านลบ.ม.)	พื้นที่ชลประทาน (ไร่)
1.บางพระ	ศรีราชา	110.00	8,500
2.หนองค้อ	ศรีราชา	21.40	7,500
3.หนองกลางดง	ศรีราชา	7.65	1,000
4.ห้วยสะพาน	ศรีราชา	3.84	8,000
5.มาบประชัน	บางละมุง	16.60	3,000
6.ห้วยขุนจิต	บางละมุง	4.80	1,000
7.ห้วยซากนอก	บางละมุง	6.50	2,400
8.บ้านบึง	บ้านบึง	2.00	2,000
รวม		172.79	33,400

ที่มา: สำนักชลประทานที่ 9 จังหวัดชลบุรี

-การชลประทาน สำนักชลประทานที่ 9 เป็นผู้รับผิดชอบโครงการชลประทานในจังหวัดชลบุรี ตั้งแต่ปีพ.ศ.2531-2539 มีทั้งหมด 107 โครงการ ครอบคลุมพื้นที่ 51,590 ไร่ และสามารถกักเก็บน้ำได้ทั้งหมด 69.2243 ล้านลูกบาศก์เมตร โครงการแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1.โครงการชลประทานขนาดเล็ก มีทั้งหมด 47 โครงการ พื้นที่ชลประทานรวมทั้งหมด 27,876 ไร่ และสามารถกักเก็บน้ำได้ทั้งสิ้น 4.220 ล้านลูกบาศก์เมตร

2.โครงการชลประทานขนาดกลาง มีทั้งหมด 8 โครงการ พื้นที่ชลประทานรวมทั้งหมด 16,300 ไร่ และสามารถกักเก็บน้ำได้ทั้งสิ้น 63.05 ลูกบาศก์เมตร

3.งานศูนย์เกษตรเคลื่อนที่ มีทั้งหมด 52 โครงการ ครอบคลุมพื้นที่ 7,120 ไร่ และสามารถจุน้ำได้ทั้งสิ้น 1.9643 ล้านลูกบาศก์เมตร

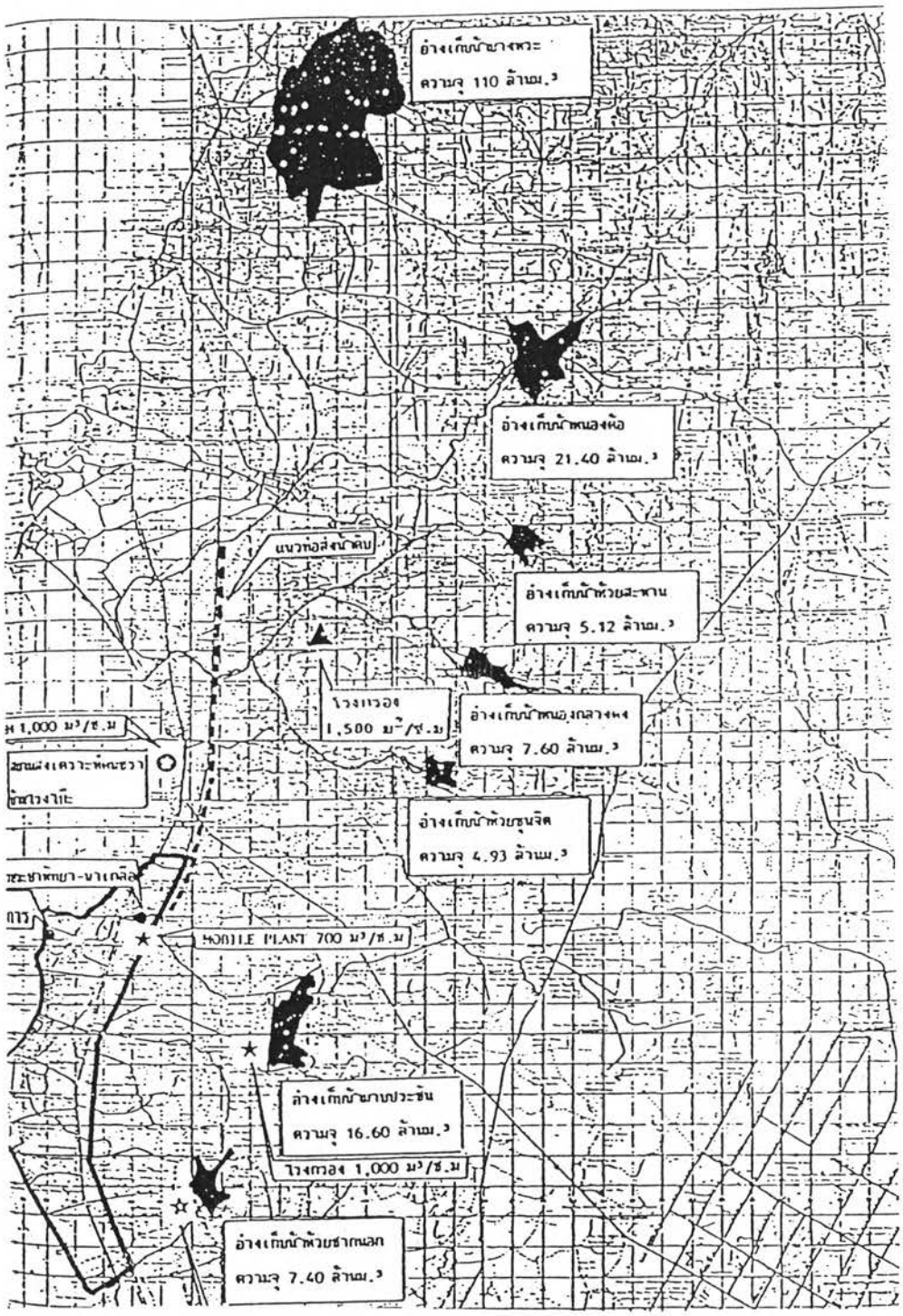

ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา

แผนที่ 3.2 อ่างเก็บน้ำที่สำคัญของจังหวัดชลบุรี

สัญลักษณ์

อ่างเก็บน้ำ

มาตราส่วน

Not to Scale

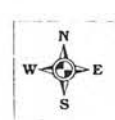

การใช้ที่ดิน

จังหวัดชลบุรีมีเนื้อที่ทั้งหมด 2,726,875 ไร่ จากข้อมูลของสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตร ในปี พ.ศ. 2536 แบ่งประเภทการใช้ที่ดิน เป็น 3 ประเภท คือ เนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตร เนื้อที่ป่าไม้ และเนื้อที่อื่น ๆ โดยมีรายละเอียดที่สำคัญ ดังนี้ คือ

1.เนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตร เป็นลักษณะการใช้ที่ดินที่มีพื้นที่มากที่สุด จำนวน 1,515,971 ไร่ หรือร้อยละ 55.59 โดยแบ่งการใช้ที่ดินเป็น 7 ประเภท ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ที่นา ที่ปลูกพืชไร่ ที่ไม้ผลและไม้ยืนต้น ที่สวนผักและไม้ดอก ที่เลี้ยงปศุสัตว์ ที่รกร้างว่างเปล่าและอื่น ๆ เนื้อที่ปลูกพืชไร่มีสัดส่วนการใช้ที่ดินสูงที่สุดจำนวน 786,096 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 28.86 พืชไร่ที่จัดเป็นพืชเศรษฐกิจสำคัญของจังหวัดชลบุรีและเพาะปลูกมากที่สุด ได้แก่ อ้อย รองลงมาคือ มันสำปะหลัง และสับปะรด ปลูกมากในเขตที่ราบลูกคลื่นในอำเภอบ้านบึง อำเภอพนัสนิคม อำเภอบ่อทอง อำเภอหนองใหญ่ และอำเภอศรีราชา เนื้อที่ปลูกไม้ผลและไม้ยืนต้น มีจำนวน 368,223 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 13.50 พืชที่ปลูกส่วนใหญ่ ได้แก่ มะพร้าวแก่ ยางพารา มะม่วง ขนุน พื้นที่นามีพื้นที่เพาะปลูกเป็นอันดับสาม จำนวน 246,995 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.06 โดยปลูกในเขตที่ราบลุ่มอำเภอพานทอง อำเภอเมืองชลบุรี และอำเภอพนัสนิคม

เมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดินในปี พ.ศ. 2532 และ ปี พ.ศ. 2536 พบว่า เนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตรมีสัดส่วนลดลง คิดเป็นร้อยละ 8.27 โดยที่เนื้อที่รกร้างว่างเปล่าและอื่น ๆ มีสัดส่วนลดลงมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 42.46 เนื่องจากจังหวัดชลบุรีมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดินเพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจสูงสุด รองลงมาคือ พื้นที่นา ลดลงร้อยละ 20.31 และเนื้อที่เพาะปลูกพืชไร่ เนื่องจากราคาพืชผลมีแนวโน้มลดลงและไม่มีเสถียรภาพ ประกอบกับภาคอุตสาหกรรมและภาคบริการมีการขยายตัวสูง ส่งผลให้ราคาที่ดินเพิ่มสูงขึ้นและเป็นเหตุจูงใจให้เกษตรกรบางคนขายพื้นที่เกษตรไป

2.เนื้อที่ป่าไม้ เนื้อที่ป่าไม้คิดเป็นพื้นที่ 152,383 ไร่ หรือร้อยละ 5.59 ส่วนใหญ่เป็นป่าไม้เบญจพรรณ ในพื้นที่เขตป่าสงวน อำเภอบ้านบึง อำเภอศรีราชา อำเภอบ่อทอง และอำเภอหนองใหญ่ และป่าชายเลนในเขตที่ราบฝั่งทะเล เมื่อเปรียบเทียบการใช้ที่ดิน พบว่า เนื้อที่ป่าไม้มีอัตราส่วนลดลง คิดเป็นร้อยละ2.86 เนื่องจากการบุกรุกของประชาชนบางกลุ่ม

3.ที่ลุ่มและแหล่งน้ำ ที่ลุ่มประกอบด้วยที่ลุ่มน้ำ พื้นที่นาเกลือ นากุ้ง พบมากในอำเภอเมืองชลบุรี ส่วนพื้นที่แหล่งน้ำจะเป็นอ่างเก็บน้ำส่วนใหญ่ (ตารางที่3.4)

ตารางที่ 3.4 แสดงการเปรียบเทียบการใช้ประโยชน์ที่ดินของจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2532 และ ปี พ.ศ.2536

การใช้ที่ดิน	เนื้อที่ (ไร่)				อัตราการเปลี่ยนแปลง
	2532	ร้อยละ	2536	ร้อยละ	
1.เนื้อที่ถือครองเพื่อการเกษตร	1,652,723	60.61	1,515,971	55.59	-8.27
-ที่อยู่อาศัย	31,067	1.14	48,982	1.80	57.66
-ที่นา	309,955	11.37	246,995	9.06	-20.31
-ที่ปลูกพืชไร่	884,856	32.45	786,906	28.86	-11.06
-ที่ไม้ผล/ไม้ยืนต้น	357,648	13.12	368,223	13.50	2.96
-ที่สวนผัก/ไม้ดอก	2,269	0.08	31,766	1.16	1300.00
-ที่เลี้ยงปศุสัตว์	9,408	0.35	-	-	0.35
-ที่รกร้างว่างเปล่า	57,520	2.11	33,099	1.21	-42.46
2.เนื้อที่ป่าไม้	156,875	5.75	152,383	5.59	-2.86
3.เนื้อที่อื่น ๆ	917,277	33.64	1,058,521	38.82	15.39
เนื้อที่ทั้งหมด	2,726,875	100.00	2,726,875	100.00	

ที่มา: สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์

โครงสร้างพื้นฐาน

1.การคมนาคมขนส่ง

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีระบบการคมนาคมขนส่งที่ทั่วถึงและสะดวกในทุกด้าน ทั้งการคมนาคมทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ในปัจจุบันการเดินทางเข้าสู่จังหวัดจะอาศัยการคมนาคมทางบกเป็นหลัก

<u>การคมนาคมทางบก</u> ประกอบด้วยการคมนาคมทางรถไฟ และการคมนาคมทางรถยนต์ ดังนี้

1.การคมนาคมทางรถไฟ การคมนาคมทางรถไฟของจังหวัดชลบุรีอาศัยเส้นทางรถไฟสายตะวันออก โดยเริ่มต้นจากกรุงเทพฯ-ฉะเชิงเทรา-อำเภอศรีราชา เมื่อรัฐบาล

มีโครงการพัฒนาพื้นที่บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออก การรถไฟแห่งประเทศไทยได้ดำเนินการก่อสร้างทางรถไฟสายสำคัญ 3 สาย คือ ทางรถไฟสายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ ทางรถไฟสายศรีราชา-แหลมฉบัง และทางรถไฟสายสัตหีบ-มาบตาพุด เพื่อรองรับการขนส่งจากท่าเรือน้ำลึกสัตหีบ ท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมที่แหลมฉบัง และขนส่งสินค้าจากท่าเรือน้ำลึกและนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด และในปีงบประมาณ 2537-2542 รัฐบาลจะลงทุนสร้างทางรถไฟรางคู่จากสถานีหัวหมากไปสถานีจังหวัดฉะเชิงเทรา ระยะทาง 45 กิโลเมตร

2.การคมนาคมทางรถยนต์

การคมนาคมทางรถยนต์เป็นระบบการขนส่งที่สำคัญที่สุดของจังหวัดชลบุรี อยู่ในความรับผิดชอบของกรมทางหลวงและกรมโยธาธิการ ถนนที่สร้างเสร็จแล้วมีระยะทาง 759.12 กิโลเมตร ซึ่งเป็นทางหลวงแผ่นดินระยะทาง 385.06 กิโลเมตร และทางหลวงจังหวัดระยะทาง 374.06 กิโลเมตร

ทางหลวงแผ่นดิน มีอยู่ทั้งสิ้น 6 สาย

1.ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท)เป็นสายประธาน เริ่มต้นจากกรุงเทพฯ ผ่านจังหวัดสมุทรปราการ อำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง อำเภอสัตหีบ และเข้าสู่อำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง คิดเป็นระยะทางทั้งหมด 146.519 กิโลเมตร

2.ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 (สายบางละมุง-ระยอง) เป็นเส้นทางหลวงที่แยกจากเส้นทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอบางละมุง ไปบรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอเมือง จังหวัดระยอง คิดเป็นระยะทางทั้งหมด 52 กิโลเมตร

3.ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 315 (สายอำเภอเมืองชลบุรี-อำเภอพนัสนิคม) ไปสิ้นสุดที่อำเภอเมืองฉะเชิงเทรา คิดเป็นระยะทางทั้งหมด 22.32 กิโลเมตร

4.ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 (สายฉะเชิงเทรา-สัตหีบ) เริ่มจากอำเภอแปลงยาว จังหวัดฉะเชิงเทรา อำเภอพนัสนิคม อำเภอบ่อทอง อำเภอบ้านบึง อำเภอศรีราชา อำเภอบางละมุง สิ้นสุดที่อำเภอสัตหีบ คิดเป็นระยะทางทั้งหมด 62.621 กิโลเมตร ทางหลวงแผ่นดินสายนี้เป็นเส้นทางยุทธศาสตร์เชื่อมภาคตะวันออกกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

5.ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข332 (สายสัตหีบ-ระยอง) เป็นทางหลวงที่แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอสัตหีบตัดทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 และบรรจบกับทางหลวงหมายเลข 3 ที่อำเภอบ้านฉาง ในจังหวัดระยอง คิดเป็นระยะทางทั้งหมด 13 กิโลเมตร

6.ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 344 (สายชลบุรี-อำเภอแกลง) เป็นทางหลวงแผ่นดินเริ่มต้นที่อำเภอเมืองชลบุรี ผ่านอำเภอบ้านบึงและอำเภอหนองใหญ่ และเข้าจังหวัดระยองที่อำเภอแกลง คิดเป็นระยะทางทั้งหมด 88.60 กิโลเมตร

ทางหลวงจังหวัด มีจำนวน 23 สาย และทางหลวงจังหวัด สำหรับการคมนาคมติดต่อระหว่างชุมชนต่าง ๆ มีการประกอบการคมนาคมตามเส้นทางเดินรถประจำทาง รวมทั้งสิ้น 67 สาย

ในอนาคต การคมนาคมขนส่งในจังหวัดชลบุรีจะรวดเร็วและปลอดภัยมากขึ้น เนื่องจากรัฐบาลมีโครงการขยายช่องทางการจราจรทางหลวงสายสำคัญ ๆ เพื่อสนับสนุนการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลภาคตะวันออก ส่วนใหญ่เป็นถนนที่เชื่อมจังหวัดชลบุรีเข้ากับจังหวัดใกล้เคียง และรัฐบาลโดยกรมทางหลวง ได้จัดทำโครงการทางหลวงพิเศษหรือโครงการมอเตอร์เวย์ (motorway) หมายเลข 7 เส้นทาง กรุงเทพฯ -ชลบุรี และต่อไปถึงพัทยา เป็นเส้นทางมอเตอร์เวย์สายแรกของไทย ระยะทาง 82 กิโลเมตร จุดเริ่มต้นที่ถนนศรีนครินทร์ไปบรรจบทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 ลักษณะเป็นถนนปิดตลอดเส้นทาง โดยมีการสร้างรั้วถาวร ไม่มีสัญญาณไฟจราจร ทำให้รถสามารถวิ่งได้ตลอดทางด้วยความเร็วสูง จุดแวะพักบริเวณกิโลเมตรที่ 49 ใกล้สะพานข้ามแม่น้ำบางปะกง (ตารางที่ 3.5) และมีเส้นทางที่มายังจังหวัดชลบุรีได้สะดวกอีกเส้นทางหนึ่งคือ ทางด่วนบางนา-บางปะกง เป็นโครงการของการทางพิเศษแห่งประเทศไทย ทั้ง 2 เส้นทางนี้ ผู้ใช้เส้นทางจะต้องจ่ายค่าธรรมเนียมผ่านทาง

ตารางที่ 3.5 แสดงโครงการทางหลวงพิเศษหมายเลข 7

ชื่อเส้นทาง	ระยะทาง (กม.)
กรุงเทพฯ-ชลบุรี	82
ชลบุรี-พัทยา	49
พัทยา-มาบตาพุด	38
มาบตาพุด-ระยอง	26
ระยอง-จันทบุรี	95

ที่มา : กรมทางหลวง

การคมนาคมทางน้ำ จังหวัดชลบุรีมีสภาพทางภูมิศาสตร์ของจังหวัดเอื้ออำนวยต่อการขนส่งทางทะเล กล่าวคือ ด้านตะวันตกของจังหวัดเป็นชายฝั่งทะเลแนวยาวระยะทางหลายร้อยกิโลเมตร โดยบางแห่งเป็นชายหาดที่สวยงาม และบางแห่งเหมาะที่จะเป็นท่าเรือชายฝั่งทะเลของจังหวัดชลบุรีมีท่าเทียบเรือประมงและท่าเทียบเรือสินค้า ท่าเทียบเรือประมง มี 26 ท่า และท่าเทียบเรือสินค้า ส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอศรีราชา ได้แก่ ท่าเรือขนส่งน้ำมันของโรงกลั่นน้ำมันไทยออยล์ บริษัทเอสโซ่ และการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย ท่าเทียบเรือผาแดงของบริษัทศรีราชาฮาเบอร์ ท่าเรือน้ำลึกสัตหีบ ท่าเรือน้ำลึกแหลมฉบัง และท่าเรือน้ำลึกเกาะสีชัง

การคมนาคมทางอากาศ จังหวัดชลบุรีไม่มีสนามบินพาณิชย์ภายในจังหวัด สนามบินที่มีอยู่ ส่วนใหญ่ใช้ในกิจการทหาร คือสนามบินอู่ตะเภา ตั้งอยู่ในเขตติดต่อระหว่างอำเภอสัตหีบจังหวัดชลบุรี และอำเภอบ้านฉางจังหวัดระยอง ในความควบคุมของทหารเรือ ทำให้การเข้าออกสนามบินไม่ค่อยสะดวก และใช้ประโยชน์ได้ไม่เต็มที่ อย่างไรก็ตาม มีโครงการร่วมมือระหว่างภาครัฐและเอกชนในการพัฒนาสนามบินอู่ตะเภาเป็นสนามบินพาณิชย์สมบูรณ์แบบ ในอนาคตการขนส่งทางอากาศของจังหวัดจะสะดวกมากขึ้น เมื่อท่าอากาศยานนานาชาติกรุงเทพฯ แห่งที่ 2 (สนามบินหนองงูเห่า) ตั้งอยู่ที่อำเภอบางพลี จังหวัดสมุทรปราการ สร้างเสร็จ โดยมีระยะทางห่างจากจังหวัดชลบุรี ประมาณ 40 กิโลเมตร

2.การสื่อสารและการโทรคมนาคม

จังหวัดชลบุรีมีที่ทำการไปรษณีย์โทรเลขเป็นจำนวน 24 แห่ง กระจายอยู่ตามอำเภอต่างๆ ด้านโทรคมนาคมอยู่ในความรับผิดชอบขององค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย และการสื่อสารแห่งประเทศไทย ชุมสายโทรศัพท์มี 36 แห่ง ชุมสายหลัก 11 แห่ง จำนวนเลขหมายรวม 80,048 เลขหมาย ผู้ใช้บริการรวม 75,680 ราย การบริการในพื้นที่ชุมชนหลักมีสัดส่วนสูง ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี เมืองพัทยา และอำเภอศรีราชา บริการตู้โทรศัพท์สาธารณะมีทั้งสิ้น 966 เครื่อง เป็นประเภทใช้บัตร 497 เครื่อง ประเภททางไกล 469 เครื่อง และกระจุกตัวบริเวณอำเภอเมือง เมืองพัทยา และอำเภอศรีราชา (ตารางที่ 3.6 , ตารางที่ 3.7)

ในปัจจุบันจังหวัดชลบุรีการขยายการให้บริการการสื่อสารและโทรคมนาคม เพื่อให้ทันกับความต้องการของประชาชนที่มีจำนวนเพิ่มขึ้น ดังนี้

1.โครงการโทรศัพท์ 1 ล้านเลขหมาย จังหวัดชลบุรีมีสัดส่วนสูงที่สุดถึง 92,800 เลขหมาย โดยมี 2 ชุมสาย คือ ชุมสายแหลมฉบัง 2 ชุมสาย

2.โครงการพัฒนาและขยายบริการด้านการสื่อสาร ระบบการขนส่งไปรษณีย์

3.การพัฒนาขยายระบบการสื่อสารโทรคมนาคม ชุมสายโทรศัพท์สู่ท้องถิ่น

4.การจัดตั้งชุมสายโทรศัพท์ระหว่างประเทศ และการจัดตั้งโครงข่ายระบบสัญญาณเชื่อมระหว่างสถานีดาวเทียมศรีราชา ชุมสายแหลมฉบัง

3.การไฟฟ้า

การไฟฟ้าส่วนภูมิภาคเขต 2 ภาคกลาง เป็นผู้รับผิดชอบในการจ่ายไฟฟ้าให้แก่อำเภอต่าง ๆ ในจังหวัดชลบุรี ยกเว้นการจ่ายไฟฟ้าในอำเภอสัตหีบ ซึ่งกองทัพเรือเป็นผู้รับผิดชอบ จังหวัดชลบุรีมีสถานีจ่ายไฟฟ้าอยู่ 6 สถานี ได้แก่

1.สถานีไฟฟ้าจังหวัดชลบุรี จ่ายไฟฟ้าให้แก่ อำเภอเมืองและอำเภอพานทอง

2.สถานีไฟฟ้าอำเภอพนัสนิคม จ่ายไฟฟ้าให้อำเภอพนัสนิคม อำเภอบ่อทอง

3.สถานีไฟฟ้าอำเภอศรีราชา จ่ายไฟฟ้าให้แก่ อำเภอศรีราชา และเกาะสีชัง

4.สถานีไฟฟ้าอำเภอบางละมุง จ่ายไฟฟ้าให้แก่อำเภอบางละมุง เมืองพัทยา

5.สถานีไฟฟ้าบางแสน จ่ายไฟฟ้าให้แก่ อำเภอเมืองบางส่วน และบางแสน

6.สถานีไฟฟ้าบ้านบึง จ่ายไฟฟ้าให้แก่ อำเภอบ้านบึง และอำเภอหนองใหญ่

4.การประปา

ระบบการประปาในจังหวัดชลบุรี มีหน่วยงานรับผิดชอบ ได้แก่

1.การประปาสุขาภิบาลหนองใหญ่ รับผิดชอบจ่ายน้ำให้แก่อำเภอหนองใหญ่

2.กองทัพเรือ รับผิดชอบในการจ่ายน้ำประปาให้แก่ อำเภอสัตหีบ

3.การประปาส่วนภูมิภาค รับผิดชอบในการจ่ายน้ำประปาให้แก่อำเภออื่น ๆ ของจังหวัด ที่ทำการประปาของการประปาส่วนภูมิภาค ในจังหวัดชลบุรีมี 5 แห่ง ได้แก่

-การประปาชลบุรี จ่ายน้ำประปาให้อำเภอเมืองและบางแสน

-การประปาบ้านบึง จ่ายน้ำประปาให้อำเภอบ้านบึง

-การประปาพนัสนิคม จ่ายน้ำประปาให้แก่อำเภอพนัสนิคม อำเภอพานทองและอำเภอบ่อทอง

-การประปาพัทยา-นาเกลือ จ่ายน้ำประปาให้อำเภอนาเกลือและอำเภอบางละมุง

-การประปาอ่าวอุดม จ่ายน้ำประปาให้อำเภอศรีราชา และอำเภออ่าวอุดม

ตารางที่ 3.6 แสดงชุมสายโทรศัพท์หลัก 11 แห่ง จังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2539

ชุมสายหลัก	พื้นที่ให้บริการ
ชลบุรี	อำเภอเมือง อำเภอพานทอง
ศรีราชา	อำเภอศรีราชา เกาะสีชัง
บางแสน	บางแสน อ่างศิลา
พนัสนิคม	อำเภอพนัสนิคม อำเภอบ่อทอง
อ่าวอุดม	อ่าวอุดม แหลมฉบัง
พัทยา	เมืองพัทยา
นาจอมเทียน	จอมเทียน
บ้านบึง	อำเภอบ้านบึง อำเภอหนองใหญ่
สัตหีบ	อำเภอสัตหีบ เขตอู่ตะเภา
บ้านอำเภอ	ตำบลห้วยใหญ่
บางพระ	ปัญญารีสอร์ท

ที่มา: องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

ตารางที่ 3.7 แสดงจำนวนเลขหมาย และจำนวนผู้ใช้โทรศัพท์ของจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ.2539

ชุมสาย	จำนวนเลขหมายทั้งหมด	จำนวนผู้ใช้ (ราย)
ชลบุรี	19,552	18,739
ศรีราชา	9,728	9,483
บางแสน	7,936	7,911
พนัสนิคม	4,304	4,270
อ่าวอุดม	4,096	3,709
พัทยา	19,072	18,142
นาจอมเทียน	3,584	2,291
บ้านบึง	3,072	3,003
สัตหีบ	4,608	4,404
บ้านอำเภอ	2,048	1,943
บางพระ	2,048	1,785
รวม	80,048	75,680

ที่มา : องค์การโทรศัพท์แห่งประเทศไทย

3.1.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

จังหวัดชลบุรี เป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจสูงสุดของภาคตะวันออก เมื่อพิจารณา มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ในปี พ.ศ.2534-2538 ณ.ราคาคงที่ ปี พ.ศ.2531 พบว่ามีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี โดยในปี พ.ศ.2534 มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) เท่ากับ 82,087.013 ล้านบาท ในปี พ.ศ.2538 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) เพิ่มสูงขึ้นเป็น 148,132.741ล้านบาท คิดเป็นอัตราส่วนเพิ่มขึ้นร้อยละ 80.46 ชี้ให้เห็นว่าจังหวัดชลบุรีมีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง (ตารางที่ 3.8)

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

เมื่อศึกษาในแต่ละสาขาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ พบว่า สาขาอุตสาหกรรมเป็นสาขาการผลิตที่สำคัญที่สุดในปี พ.ศ. 2538 มีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมสูงที่สุดคิดเป็นร้อยละ 62.05 สาขาบริการเป็นสาขาการผลิตที่มีมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมเป็นอันดับสองร้อยละ 8.04 และอันดับสามคือสาขาการค้าส่งและการค้าปลีก ร้อยละ 7.40 โครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญในแต่ละสาขา ดังนี้

1.สาขาอุตสาหกรรม

สาขาอุตสาหกรรมมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างมาก ทั้งในแง่การจ้างงาน การลงทุน และสัดส่วนของผลิตภัณฑ์รวม อันเนื่องมาจากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก กำหนดให้จังหวัดชลบุรีเป็นศูนย์กลางอุตสาหกรรม ขนาดกลางและอุตสาหกรรมเบาที่ทำการผลิตเพื่อการส่งออก และอาศัยวัตถุดิบจากต่างประเทศ จำนวนสถานประกอบการอุตสาหกรรมของจังหวัดชลบุรีในปี พ.ศ.2539 มีจำนวนทั้งสิ้น 1,581 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นสถานประกอบการอุตสาหกรรมประเภทบริการมากที่สุด 363 แห่ง รองลงมาเป็นประเภทเกษตร 268 แห่ง ซึ่งกระจุกตัวอยู่ในเขตอำเภอเมืองชลบุรี อำเภอศรีราชา และอำเภอบ้านบึง ในอนาคตคาดว่าอำเภอบ่อทองและอำเภอหนองใหญ่ จะมีแนวโน้มการเติบโตทางอุตสาหกรรมมากกว่าอำเภออื่น ๆ ทั้งนี้เนื่องจากมีการเชื่อมโยงไปทางจังหวัดฉะเชิงเทราสู่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการเติบโตทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้จังหวัดชลบุรีมีนิคมอุตสาหกรรมดำเนินการโดยภาครัฐ และภาคเอกชนที่สำคัญ 6 แห่ง ได้แก่ นิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง สวนอุตสาหกรรมเครือสหพัฒน์-ศรีราชา นิคมอุตสาหกรรมบ่อวิน นิคมอุตสาหกรรมบางปะกง นิคมอุตสาหกรรมทองโกร์ว และเขตประกอบการอุตสาหกรรมอำเภอพานทอง

ตารางที่ 3.8 แสดงมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมจังหวัด ปี พ.ศ. 2534-2538 ณ ราคาคงที่ปี 2531 (พันบาท)

สาขาการผลิต	2534	2535	2536	2537	2538	สัดส่วนต่อผลิตภัณฑ์มวลรวม (%)	อัตราการเพิ่ม (%)
เกษตรกรรม	5,580,296	4,861,101	4,329,985	3,986,893	4,126,129	4.11	-35.24
-กสิกรรม	2,216,366	2,181,576	1,932,416	1,900,838	2,016,433	1.84	-9.92
-ปศุสัตว์	1,101,952	1,143,873	1,058,149	971,227	1,082,266	0.96	-1.82
-ประมง	1,868,036	1,132,428	962,536	724,166	653,357	0.96	-185.91
-ป่าไม้	-	226	-	136	-	0.00	-66.18
-บริการทางการเกษตร	93,163	89,304	75,371	74,305	63,946	0.07	-45.69
-การแปรรูปสินค้าเกษตรอย่างง่าย	300,779	313,694	301,513	316,491	310,127	0.28	3.01
เหมืองแร่และย่อยหิน	233,193	211,453	189,295	202,773	187,331	0.18	-24.48
อุตสาหกรรม	42,188,405	50,940,386	68,094,135	81,659,006	102,597,789	62.05	58.88
การก่อสร้าง	7,458,242	6,729,552	8,117,656	6,383,046	5,415,316	6.13	-37.72
การไฟฟ้าและการประปา	1,606,508	1,825,052	2,097,727	2,557,191	3,079,090	2.01	47.83
การคมนาคมและการขนส่ง	3,854,559	3,685,094	3,956,728	4,955,344	6,003,048	4.03	35.79
การค้าส่งและการค้าปลีก	6,828,999	7,226,291	7,943,159	8,974,456	10,245,404	7.40	33.35
การธนาคาร ประกันภัย และอสังหาริมทรัพย์	2,466,142	2,906,346	4,505,544	3,780,321	4,119,717	3.19	40.14
ที่อยู่อาศัย	1,472,011	1,673,939	1,785,819	1,893,135	2,073,010	1.60	28.99
การบริหารราชการ และป้องกันประเทศ	1,719,055	1,749,753	1,304,127	1,057,660	1,152,443	1.25	-49.17
การบริการ	8,679,603	8,927,812	9,056,567	8,973,323	9,133,464	8.04	4.97
มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด	82,087,013	90,736,779	111,380,742	124,423,418	148,132,741	100.00	44.59

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผนภูมิที่ 3.1 แสดงสัดส่วนผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2538

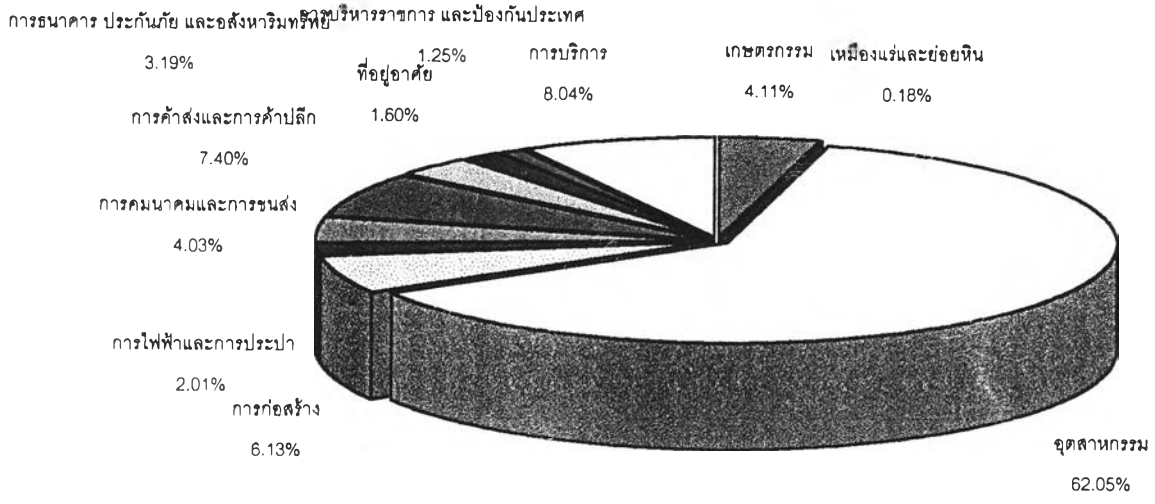

ตารางที่ 3.9 แสดงประเภทสถานประกอบการอุตสาหกรรมของจังหวัดชลบุรี ปีพ.ศ.2539

ประเภทอุตสาหกรรม	จำนวน (แห่ง)
เกษตร	268
ก่อสร้าง	180
อาหารและเครื่องดื่ม	181
แปรรูปไม้	165
สิ่งทอและเครื่องนุ่งห่ม	55
เคมีและพลาสติค	100
โลหะและอโลหะ	132
บริการ	363
อื่น ๆ	137
รวม	1,581

ที่มา: สำนักงานอุตสาหกรรมจังหวัดชลบุรี

2.สาขาการบริการ

สาขาการบริการ ส่วนใหญ่เป็นการบริการที่เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว ประเภท ธุรกิจโรงแรม ภัตตาคารร้านอาหาร สถานเริงรมย์ต่าง ๆ ซึ่งมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง การท่องเที่ยวมีความสำคัญต่อเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรีเป็นอย่างมาก เนื่องจากจังหวัดชลบุรีมีลักษณะพื้นที่ที่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว คือ เป็นพื้นที่ชายฝั่งทะเลที่มีชายหาดยาวติดต่อกัน สามารถเล่นน้ำทะเลได้ และมีทิวทัศน์ทางธรรมชาติงดงามดึงดูดใจให้ประชาชนแวะมาท่องเที่ยวพักผ่อนเพิ่มขึ้นแต่ละปี โดยเฉพาะเมืองพัทยาซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวหลักของจังหวัดชลบุรี ในปัจจุบันนำรายได้ด้านการท่องเที่ยวให้แก่จังหวัดมากกว่าสองหมื่นแปดพันล้านบาทต่อปี

แหล่งท่องเที่ยวของจังหวัดชลบุรีแบ่งเป็น 3 ประเภทคือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม และแหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ รวม 20 แห่ง โดยกระจายอยู่ทั่วไปในเขตเทศบาล สุขาภิบาล และเขตเมือง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม ตามที่ตั้ง

1.กลุ่มบางแสน-ศรีราชา

แหล่งท่องเที่ยวของกลุ่มบางแสน-ศรีราชา ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น ชายหาดบางแสน เกาะสีชัง และสวนสัตว์เปิดเขาเขียว แหล่งท่องเที่ยวประวัติศาสตร์ เช่น เมืองพระรถ และพระจุฑาธุชราชฐาน แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม

เช่น อ่างศิลา หนองมน นักท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นคนไทย ซึ่งมักเดินทางไปกลับภายใน 1 วัน แหล่งท่องเที่ยวในกลุ่มนี้มี สถานพักแรมไว้บริการทั้ง โรงแรม บังกาโลว์ ราคาไม่สูงนัก

2.กลุ่มพัทยา-สัตหีบ

แหล่งท่องเที่ยวกลุ่มนี้ประกอบด้วย แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เช่น ชายหาดพัทยาและเกาะล้าน แหล่งท่องเที่ยววัฒนธรรม เช่น วัดญาณสังวราราม สถานพักแรมที่บริการเป็นโรงแรมขนาดใหญ่และทันสมัย รองรับนักท่องเที่ยวพักค้างคืน โดยเฉพาะในพัทยา ซึ่งส่วนใหญ่เป็นนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ

ตารางที่ 3.10 แสดงสถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี

กลุ่มสถานที่ท่องเที่ยว	ประเภทสถานที่ท่องเที่ยว		
	ธรรมชาติ	ประวัติศาสตร์	วัฒนธรรม
กลุ่มบางแสน-ศรีราชา	- ชายหาดบางแสน - เขาสามมุข - เกาะสีชัง - เขาชะอาง - พิพิธภัณฑ์สัตว์น้ำ - สวนสัตว์เปิดเขาเขียว	- เมืองพระรถ - เมืองศรีพโล -พระจุฬาธุชราชฐาน	-อ่างศิลา -หนองมน -วัดใหญ่อินทราราม
กลุ่มพัทยา-สัตหีบ	-อุทยานหินล้านปี และฟาร์มจรเข้ -ชายหาดพัทยา -ชายหาดจอมเทียน -ชายหาดบางเสร่ -หมู่เกาะล้าน -หมู่เกาะไผ่		-วัดญาณสังวราราม -สวนนงนุช

ที่มา: หอการค้า จังหวัดชลบุรี

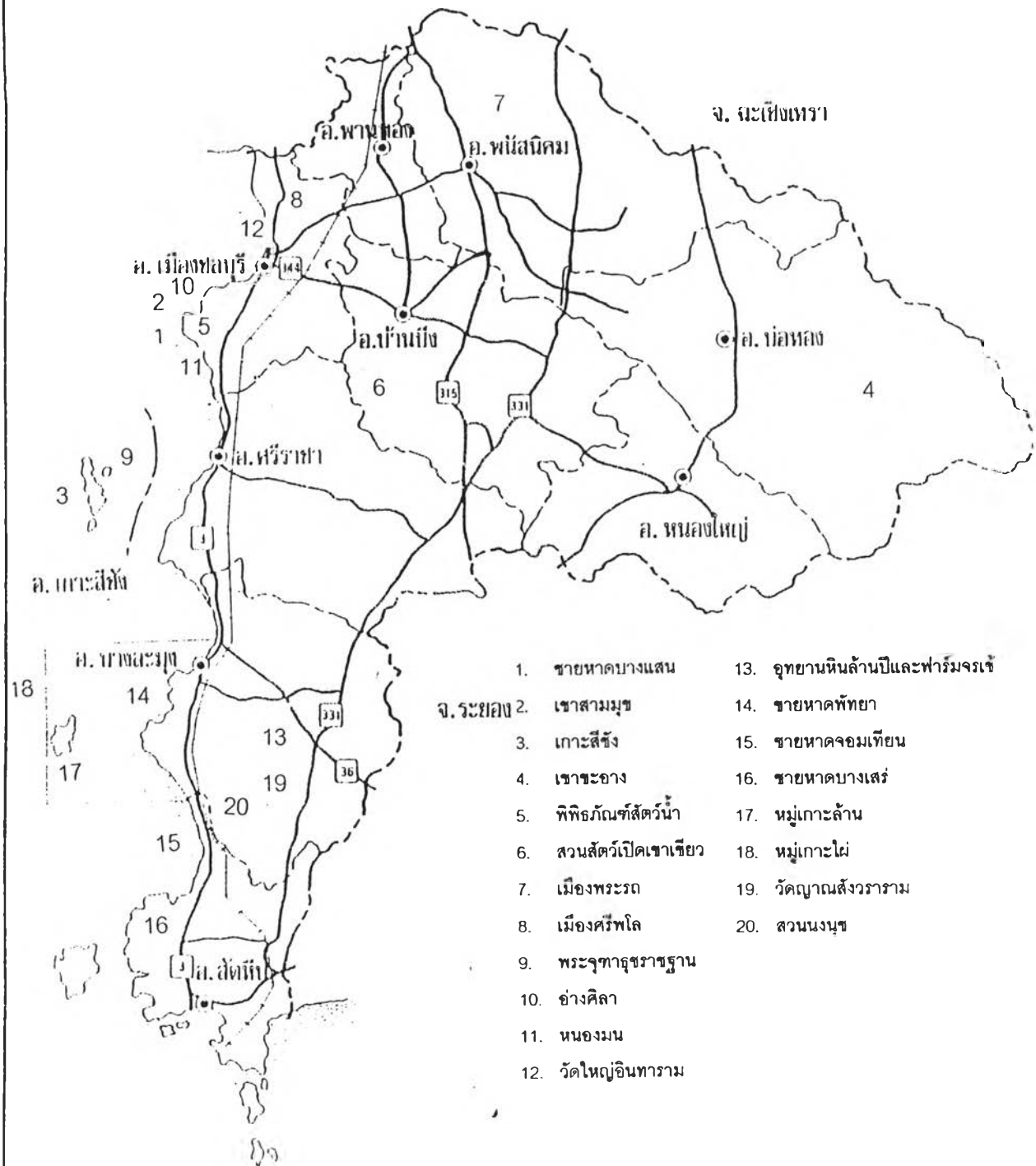

ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา

แผนที่ 3.3 สถานที่ท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรี

สัญลักษณ์

มาตราส่วน

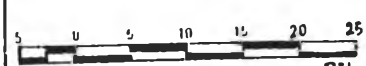

3.สาขาการค้าส่งและค้าปลีก

สาขานี้มีความสำคัญเป็นอันดับสาม เนื่องจากจังหวัดชลบุรี มีโรงงานอุตสาหกรรมที่ผลิตสินค้าเป็นจำนวนมาก และป้อนเข้าสู่วงจรเศรษฐกิจ ส่งผลให้สาขาการค้าส่งและค้าปลีกมีมูลค่าเพิ่มขึ้นตามไปด้วย เพื่อรองรับสินค้าที่ผลิตได้จากโรงงานอุตสาหกรรม

เมื่อพิจารณาอัตราการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด (GPP) ในปี พ.ศ. 2534-2538 พบว่ามีอัตราการเพิ่ม ร้อยละ 44.59 โดยสาขาอุตสาหกรรมมีอัตราการเพิ่มสูงสุด คือร้อยละ 58.88 รองลงมา คือสาขาการไฟฟ้าและการประปา ร้อยละ 47.83 การธนาคาร ประกันภัย และธุรกิจอสังหาริมทรัพย์ ร้อยละ40.14 ตามลำดับ แสดงให้เห็นว่าสาขาการผลิตของจังหวัดชลบุรีมีอัตราการเพิ่มที่สอดคล้องกับโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก

การจ้างงาน

ปัจจุบันในปี พ.ศ.2539 จังหวัดชลบุรี มีประชากรวัยทำงานทั้งสิ้น 564,129 คน โดยเป็นประชากรในวัยกำลังแรงงาน 564,129 คน และเป็นผู้มีงานทำ 543,482 คน จำแนกเป็นแรงงานในภาคเกษตร 309,894 คน คิดเป็นร้อยละ 57.02 และนอกภาคเกษตร 233,588 คน คิดเป็นร้อยละ 42.98 อัตราการมีงานทำคิดเป็นร้อยละ 96.34 แสดงว่าการว่างงานในจังหวัดชลบุรีมีอัตราต่ำมาก ประมาณร้อยละ 3.66 ของแรงงานทั้งหมด สอดคล้องกับ GPP ของจังหวัดชลบุรีที่มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ชี้ให้เห็นว่าสภาพเศรษฐกิจของจังหวัดชลบุรีอยู่ในขั้นดี ส่งเสริมให้เกิดการจ้างงานในจังหวัดเพิ่มสูงขึ้น

รายได้เฉลี่ยต่อหัว

จังหวัดชลบุรีมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงที่สุดในภาคตะวันออก และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี จากข้อมูล ปี พ.ศ. 2533-2537 พบว่า จังหวัดชลบุรีมีรายได้เฉลี่ยต่อหัวในปี พ.ศ.2533 จำนวน 114,472 บาท ต่อมาในปี พ.ศ. 2537 รายได้เฉลี่ยต่อหัวเพิ่มสูงขึ้น 208,925 บาท ซึ่งสูงที่สุดเมื่อเทียบกับจังหวัดอื่นในภาคตะวันออก และสูงกว่ารายได้เฉลี่ยต่อหัวของภาคตะวันออก แสดงให้เห็นว่า จังหวัดชลบุรีมีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ส่งผลให้รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรสูงตามไปด้วย

ตารางที่ 3.11 รายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรภาคตะวันออก ปี พ.ศ.2533-2537

หน่วย :บาท

ภาคและจังหวัด	2533	2534	2535	2536	2537
ภาคตะวันออก	56,695	68,597	73,981	87,426	100,321
ชลบุรี	114,472	145,983	146,151	182,909	208,925
ฉะเชิงเทรา	45,818	51,880	57,066	65,689	77,484
ระยอง	77,188	87,500	110,682	122,992	137,846
ตราด	35,779	37,980	42,007	50,300	56,233
จันทบุรี	26,150	30,211	34,908	38,242	42,473
นครนายก	23,873	30,245	31,567	33,101	37,572
ปราจีนบุรี	18,788	21,959	24,774	26,309	40,794

ที่มา : สำนักงานสถิติแห่งชาติ

แผนภูมิที่ 3.2 แสดงรายได้เฉลี่ยต่อหัวของประชากรภาคตะวันออก ปี พ.ศ.2533-2537

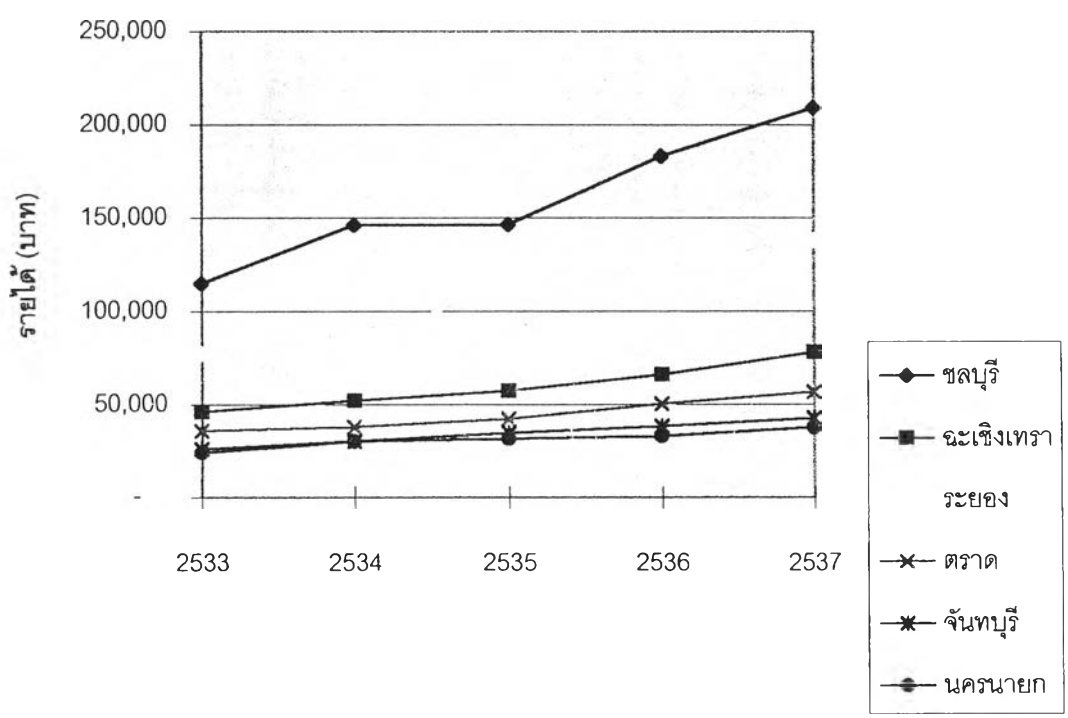

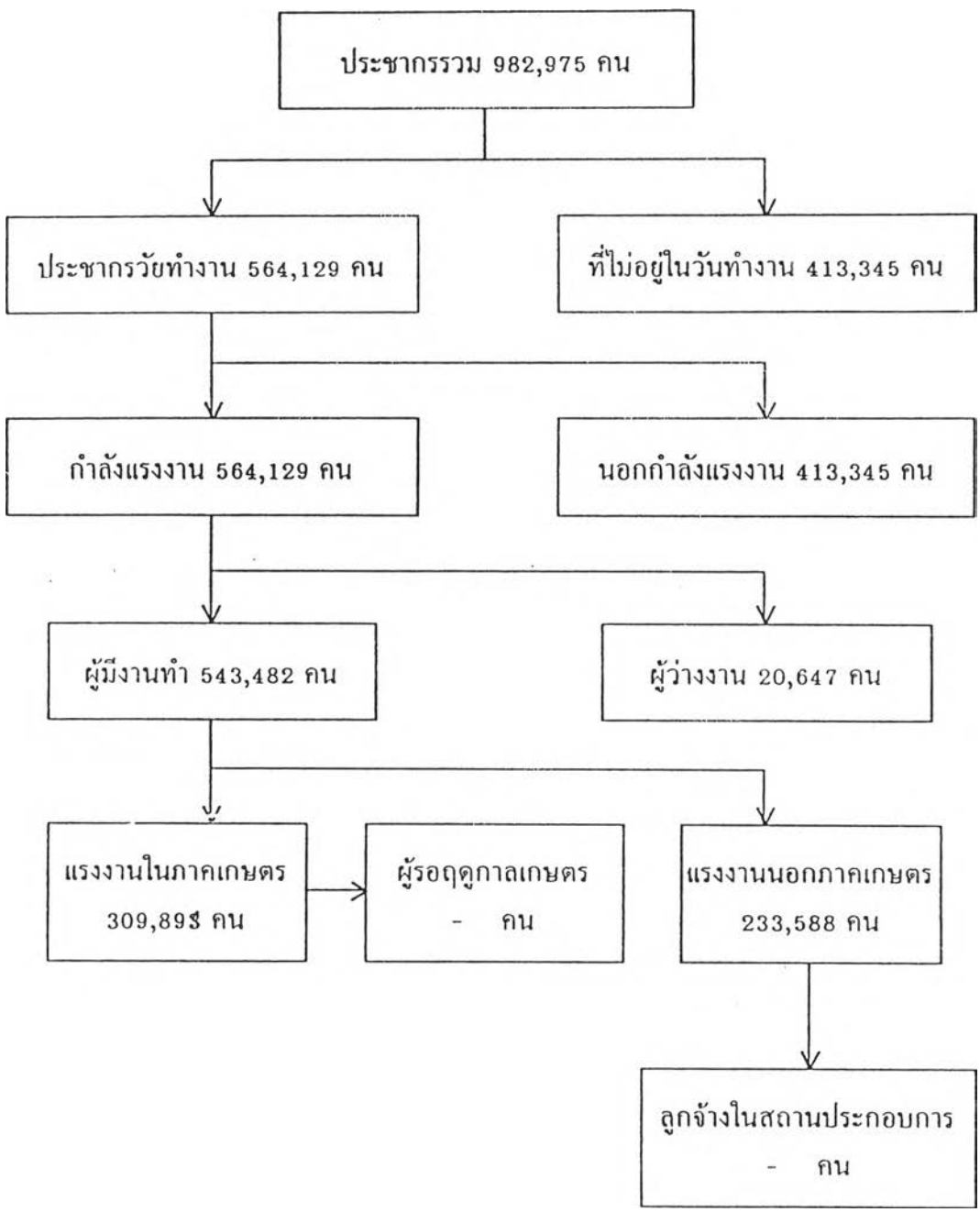

ที่มา : สำนักงานจัดหางานจังหวัดชลบุรี

แผนภูมิที่ 3.3 แสดงโครงสร้างแรงงานจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2539

3.1.3 ลักษณะทางสังคม

ประชากร

จังหวัดชลบุรีมีจำนวนประชากร และอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรเป็นเชิงบวกทุกปี ยกเว้นในปี พ.ศ. 2532 ที่มีอัตราลดลงเพียงเล็กน้อย จำนวนประชากรปี พ.ศ.2539 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 1,009,041 คน แบ่งเป็นเพศชายจำนวน 515,548 คน เพศหญิงจำนวน 493,493 คน อำเภอเมืองชลบุรีเป็นพื้นที่ที่มีประชากรมากที่สุด จำนวน 237,449 คน เนื่องจากเป็นศูนย์กลางของธุรกิจการค้าและสถาบันราชการ รองลงมาได้แก่อำเภอศรีราชา 164,912 คน และอำเภอพนัสนิคม 148,247 คน ส่วนอำเภอเกาะสีชังมีจำนวนประชากรน้อยที่สุด 4,392 คน เมื่อเปรียบเทียบอัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรและความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่ปีพ.ศ.2530 และ ปี พ.ศ. 2539 พบว่า อัตราการเปลี่ยนแปลงประชากรเพิ่มขึ้นร้อยละ 18.74 อำเภอที่มีส่วนแบ่งประชากรสูงสุด คือ อำเภอบางละมุง ร้อยละ 40.53 รองลงมาได้แก่ อำเภอศรีราชาเพิ่มขึ้นร้อยละ33.05 เมื่อพิจารณาจากความหนาแน่นประชากรต่อพื้นที่แล้ว พบว่า พื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นสูงที่สุด ได้แก่ อำเภอเมืองชลบุรี 1,038คน ต่อตารางกิโลเมตร รองลงมาได้แก่บางละมุง 313 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนอำเภอบ่อทองและอำเภอหนองใหญ่เป็นพื้นที่ที่มีประชากรหนาแน่นต่ำที่สุดคือ 52 คน ต่อตารางกิโลเมตร

การศึกษา

จังหวัดชลบุรี เป็นศูนย์กลางการศึกษาที่มีความพร้อมในด้านการศึกษา เพราะมีสถาบันการศึกษาตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงระดับอุดมศึกษา ในปีพ.ศ.2539 จังหวัดชลบุรีมีสถาบันการศึกษาในระบบโรงเรียน 444 แห่ง จำนวนครู-อาจารย์ 11,621 คน จำนวนนักเรียน 284,738 คน คิดเป็นอัตราส่วนครูต่อนักเรียน1:24 และมีการศึกษาระบบโรงเรียนของกรมการศึกษานอกโรงเรียน นอกจากการศึกษาในระบบแล้ว จังหวัดชลบุรี มีสถาบันพัฒนาฝีมือแรงงานภาคตะวันออก ผลิตบุคลากรด้านช่างฝีมือและแรงงานเฉพาะด้าน สถาบันด้านฝึกอบรมวิชาการโรงแรมและการท่องเที่ยว ซึ่งผลิตบุคลากรสำหรับป้อนธุรกิจท่องเที่ยว และแหล่งวิชาการอื่นๆ ได้แก่ ศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน หอสมุดแห่งชาติ ห้องสมุดประชาชน ศูนย์อบรมเด็กเล็กก่อนเข้าเกณฑ์ เป็นต้น

ตารางที่ 3.12 แสดงจำนวนประชากรในจังหวัดชลบุรีปีพ.ศ. 2530-2539

ปีพ.ศ.	ประชากร			อัตราการเปลี่ยนแปลง %
	ชาย	หญิง	รวม	
2530	436,353	413,454	849,807	-
2531	460,235	436,972	897,207	5.58
2532	454,022	442,318	896,340	-0.10
2533	460,804	449,766	910,570	1.59
2534	467,345	457,647	924,992	1.58
2535	476,244	451,214	927,458	0.27
2536	485,767	462,398	948,165	2.23
2537	491,645	470,757	962,402	1.50
2538	501,870	481,105	982,975	2.14
2539	515,548	493,493	1,009,041	2.65

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

ตารางที่ 3.13 แสดงจำนวนประชากร อัตราการเปลี่ยนแปลง ความหนาแน่นของจังหวัดชลบุรี เป็นรายอำเภอ ปี พ.ศ.2530-2539

อำเภอ	พื้นที่	ประชากร		อัตราการเปลี่ยนแปลง (%)	ความหนาแน่น	
		ปี2530	ปี2539		ปี2530	ปี2539
เมืองชลบุรี	228.791	207,643	237,449	14.35	908	1038
บ้านบึง	646.334	80,276	85,571	6.6	125	132
หนองใหญ่	397.476	20,381	20,818	2.14	52	52
บางละมุง	469.021	104,547	146,918	40.53	223	313
พานทอง	173.037	41,966	45,015	7.27	243	260
พนัสนิคม	699.702	139,983	148,247	5.9	201	212
ศรีราชา	616.434	123,973	164,912	33.05	202	268
สัตหีบ	333.422	93,169	115,052	23.49	280	345
บ่อทอง	781.544	34,419	40,667	18.15	45	52
เกาะสีชัง	17.239	3,450	4,392	27.3	14	255
รวม/เฉลี่ย	4,363.00	849,807	1,009,041	18.74	195	232

ที่มา : สำนักงานทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

การสาธารณสุข

จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดมีสถานบริการสาธารณสุขกระจายอยู่ตามอำเภอต่าง ๆ อย่างทั่วถึง ประกอบด้วยสถานพยาบาลภาครัฐและภาคเอกชน ในปี พ.ศ.2539 มีจำนวน 917 แห่ง โดยเป็นของรัฐ 130 แห่ง และของเอกชน (รวมคลีนิค) จำนวน 787แห่ง สำหรับจำนวนบุคลากรด้านสาธารณสุขมีจำนวน 5,786 คน โดยมีอัตราส่วนบุคลากรต่อประชากร 1:303 เป็นที่น่าสังเกตว่า สถานบริการเอกชนมีจำนวนมากเนื่องจากมาตรการประกันสังคมของภาครัฐที่มีต่อโรงงานอุตสาหกรรม มีส่วนกระตุ้นให้โรงพยาบาลใหญ่ ๆ จากกรุงเทพฯ และจังหวัดใกล้เคียงมาตั้งสาขา เพื่อรองรับการประกันสังคมจากโรงงานในท้องถิ่น (ตารางที่ 3.14 ,ตารางที่ 3.15)

ตารางที่ 3.14 แสดงสถานบริการสาธารณสุขภาครัฐของจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ.2539

สถานบริการสาธารณสุข	จำนวน (แห่ง)
โรงพยาบาลศูนย์ (727 เตียง)	1
โรงพยาบาลชุมชนขนาด 120 เตียง	1
90 เตียง	2
60 เตียง	2
30 เตียง	5
สถานีอนามัย	111
โรงพยาบาลประเภทอื่น ๆ ของรัฐ	
ขนาด 120 เตียงขึ้นไป	3
ขนาด 60 เตียง	1
ขนาด 30 เตียง	4
รวม	130

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดชลบุรี

ตารางที่ 3.15 แสดงสถานบริการสาธารณสุขภาคเอกชนของจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ.2539

สถานบริการสาธารณสุข	จำนวน (แห่ง)
โรงพยาบาลขนาด 155 เตียง	1
ขนาด 150 เตียง	1
100 เตียง	5
34 เตียง	1
28 เตียง	1
คลินิคแพทย์	198
คลินิคทันตกรรม	67
สถานผดุงครรภ์	11
ขายยาแผนปัจจุบัน	138
ขายยาแผนปัจจุบันที่มีเภสัชกรถือใบอนุญาต	133
ขายยาแผนปัจจุบันบรรจุเสร็จ	179
ขายยาแผนโบราณ	52
รวม	787

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุข จังหวัดชลบุรี

การศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี

ประชากรส่วนใหญ่ในจังหวัดชลบุรี นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 94.15 รองลงมาคือศาสนาอิสลาม ร้อยละ 2.61 ศาสนาคริสต์ ร้อยละ 2.54 และศาสนาอื่น ๆ ร้อยละ 0.70

สถาบันทางศาสนา ได้แก่ พระอารามหลวง 5 แห่ง สำนักสงฆ์ 29 แห่ง ที่พักสงฆ์ 82 แห่ง วัดจีน 2 แห่ง โบสถ์คริสต์ 16 แห่ง และมัสยิด 24 แห่ง ส่วนประเพณีที่สำคัญ คือ งานประจำปีจังหวัดชลบุรี เป็นการรวมงาน "นมัสการพระพุทธสิหิงค์ งานสงกรานต์ และงานกาชาด"ไว้ด้วยกัน จัดขึ้นในกลางเดือนเมษายนของทุกปี และงานประเพณีวิ่งควายในเดือนตุลาคมของทุกปี เป็นต้น

ตารางที่ 3.16 แสดงจำนวนบุคลากรทางการแพทย์และสาธารณสุขภาครัฐและเอกชนของจังหวัดชลบุรี จำแนกตามประเภท ปี พ.ศ. 2539

สังกัด ประเภท	กระทรวงสาธารณสุข	กระทรวงอื่น ๆ	รัฐวิสาหกิจ	เทศบาล	เอกชน	รวม	อัตราส่วนบุคลากรต่อประชาชน
แพทย์	165	88	53	2	88	396	1:2,456
ทันตแพทย์	34	15	6	1	18	74	1:12,443
เภสัชกร	50	15	8	1	23	97	1:3,449
พยาบาลวิชาชีพ	694	290	319	16	273	1,592	1:611
พยาบาลเทคนิค	501	562	-	16	22	1,101	1:883
เจ้าหน้าที่พยาบาล	36	20	200	-	61	317	1:3,068
ผดุงครรภ์	93	-	2	-	4	99	1:9,825
พนักงานอนามัย	262	-	-	12	-	274	1:3,550
ทันตาภิบาล	44	-	-	5	-	49	1:19,851
อื่น ๆ	596	104	267	19	801	1,787	1:544
รวม	2,475	1,094	855	72	1,290	5,786	1:303

ที่มา : สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดชลบุรี

การปกครองและการเมือง

จังหวัดชลบุรีแบ่งการปกครองออกเป็น 10 อำเภอ 92 ตำบล 688 หมู่บ้าน และ 6 เทศบาล โดยเป็นรูปแบบเทศบาลเมือง 2 แห่ง คือ เทศบาลเมืองชลบุรีและเทศบาลเมืองพนัสนิคม เทศบาลตำบล 4 แห่ง คือ เทศบาลตำบลศรีราชา เทศบาลตำบลบ้านบึง เทศบาลตำบลแสนสุข เทศบาลตำบลแหลมฉบัง การปกครองรูปแบบพิเศษ คือ เมืองพัทยา และ 20 สุขาภิบาล ส่วนการเมืองภายในจังหวัด เป็นการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จำนวน 6 คน แบ่งออกเป็น 2 เขตเลือกตั้ง และมีการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น คือ ระดับเทศบาลเมือง เทศบาลตำบล สภาจังหวัด องค์การบริหารส่วนตำบล รวมทั้งเมืองพัทยา มีสมาชิก 2 ประเภท ได้แก่ ประเภทเลือกตั้ง 9 คน และประเภทแต่งตั้งอีก 8 คน

ตารางที่ 3.17 แสดงการแบ่งเขตการปกครองของจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2539

ลำดับ	อำเภอ	ตำบล		ตำบลรวม	หมู่บ้าน		หมู่บ้านรวม	เทศบาล/เมือง	สุขาภิบาล
		เขตอำเภอ	เขตเทศบาล		เขตอำเภอ	เขตเทศบาล			
1	เมืองชลบุรี	14	4	18	107	0	107	2	4
2	ศรีราชา	6	2	8	58	14	72	2	2
3	บางละมุง	7	1	8	60	4	64	1	2
4	สัตหีบ	5	0	5	41	0	41	0	3
5	พานทอง	11	0	11	76	0	76	0	2
6	พนัสนิคม	21	1	22	209	0	209	1	2
7	บ่อทอง	6	0	6	42	0	42	0	1
8	บ้านบึง	8	0	8	47	0	47	1	2
9	หนองใหญ่	5	0	5	23	0	23	0	1
10	เกาะสีชัง	1	0	1	7	0	7	0	1
รวม		84	8	92	670	18	688	7	20

ที่มา : ปกครองจังหวัด

สรุปลักษณะทั่วไป

จากแนวนโยบายในการก้าวไปสู่การเป็นประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NIC) และความพยายามในการกระจายความเจริญภาคอุตสาหกรรมออกจากกรุงเทพมหานคร ปรากฏในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 5 ซึ่งมีโครงการพัฒนาเมืองหลักและพื้นที่เฉพาะ จังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดหนึ่งที่แผนพัฒนาฯ กำหนดให้เป็นเมืองหลักของภาคตะวันออก และพื้นที่เฉพาะในโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก ซึ่งเป็นแผนยุทธศาสตร์เริ่มในปี พ.ศ. 2524 กำหนดระยะเวลาโครงการ 20 ปี โดยให้จังหวัดชลบุรีเป็นศูนย์กลางธุรกิจการค้า การบริหารงานภาครัฐ และแหล่งอุตสาหกรรมขนาดกลางและอุตสาหกรรมเบาที่ไม่มีปัญหาด้านมลพิษ เนื่องจากความได้เปรียบทางภูมิศาสตร์ กล่าวคือ มีที่ตั้งอยู่ใกล้กรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นศูนย์กลางความเจริญและเป็นตลาดที่ใหญ่ที่สุดในประเทศ ระยะทางเพียง 80 กิโลเมตร และอยู่ห่างจากจังหวัดสมุทรปราการ ซึ่งเป็นแหล่งอุตสาหกรรมที่สำคัญ ระยะทาง 75 กิโลเมตร และมีพื้นที่ติดต่อกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นแหล่งวัตถุดิบและแรงงาน มีอาณาเขตติดต่อกับอ่าวไทย โดยสามารถพัฒนาการขนส่งทางน้ำ โดยท่าเรือพาณิชย์แหลมฉบัง เพื่อแบ่งเบาภาระท่าเรือกรุงเทพฯ ประกอบกับภาครัฐได้ลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานอย่างต่อเนื่อง ไม่ว่าจะเป็น ท่าเรือพาณิชย์ และนิคมอุตสาหกรรมแหลมฉบัง ถนน เส้นทางรถไฟ ประปา ไฟฟ้า ระบบโทรคมนาคมสื่อสารต่าง ๆ จากลักษณะดังกล่าวทำให้จังหวัดชลบุรีเป็นแหล่งงานที่สำคัญของภาคตะวันออก มีการจ้างงานทั้งทางตรงและทางอ้อม ก่อให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ โดยดูจากมูลค่าผลิตภัณฑ์รวมสูงที่สุดในภาคและมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี รวมทั้งรายได้เฉลี่ยต่อหัวสูงที่สุดเช่นกัน ส่วนทางด้านสังคมนับว่าเป็นจังหวัดที่มีประชากรสูงสุด เป็นศูนย์กลางการศึกษาและบริการสาธารณสุขของภาค และในอนาคตจะมีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกระยะที่ 2 โดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ได้เตรียมแผนงานระยะที่ 2 ของโครงการดังกล่าว มีระยะเวลา 5 ปี (พ.ศ.2545-2549) โดยขยายโครงการครอบคลุม 8 จังหวัดในภาคตะวันออก คือ ชลบุรี ระยอง ฉะเชิงเทรา ปราจีนบุรี นครนายก จันทบุรี ตราด และสระแก้ว รวมทั้ง 3 จังหวัดในภาคกลางคือ อยุธยา ลพบุรี และสระบุรี ซึ่งจังหวัดชลบุรียังดำรงความสำคัญในการเป็นแหล่งเศรษฐกิจ การเงิน การบริการท่องเที่ยวและท่าเรือส่งออกต่อไป

ในด้านการท่องเที่ยว แหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดชลบุรีกระจายอยู่ทั่วไป ทั้งแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญต่อจังหวัด คือ แหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ เนื่องจากลักษณะภูมิประเทศบางส่วนเอื้อต่อการท่องเที่ยว คือมีชายฝั่งทะเลเว้าแหว่ง หาดทรายสวยงาม และเกาะเล็กใหญ่จำนวนมาก

เหมาะแก่การท่องเที่ยวและพักผ่อน ได้แก่ ชายหาดบางแสน ชายหาดพัทยา ชายหาดจอมเทียนและเกาะล้าน เป็นต้น

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญแห่งหนึ่งของจังหวัดชลบุรี คือ เมืองพัทยา เป็นสถานที่ท่องเที่ยวจัดอยู่ในกลุ่มพัทยา-สัตหีบ ได้รับการพัฒนาส่งเสริมสนับสนุนจากภาครัฐและภาคเอกชนในการลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกอย่างต่อเนื่องเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยว ปัจจุบันเมืองพัทยาเป็นสถานตากอากาศที่มีชื่อเสียงของจังหวัดชลบุรีและในระดับนานาชาติ การท่องเที่ยวสามารถทำรายได้ให้กับจังหวัดมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี สอดคล้องกับมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัด การท่องเที่ยวซึ่งอยู่ในสาขาของการบริการ ความสำคัญและมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมจังหวัดเป็นอันดับ 2 ของสาขาการผลิต ดังนั้น การพัฒนาการท่องเที่ยวเมืองพัทยาจึงเป็นสิ่งสำคัญ โดยควรมีการวางแผนจัดการในด้านต่าง ๆ และมีแนวทางแก้ไขปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างมีแบบแผน ซึ่งจะเอื้อประโยชน์ทางเศรษฐกิจให้เกิดกับจังหวัดชลบุรีและเมืองพัทยาต่อไปในอนาคต

3.2 ลักษณะทั่วไปของเมืองพัทยา

เมืองพัทยามีบทบาทเป็นเมืองศูนย์กลางการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับศูนย์กลางธุรกิจ การค้า และการพาณิชย์ อันเนื่องมาจากลักษณะโดยรวมของเมืองมีศักยภาพที่เหมาะสม ลักษณะทั่วไปของเมืองพัทยา มีรายละเอียดดังนี้

3.2.1 ประวัติความเป็นมา

เมืองพัทยา มีประวัติเล่ากันว่า เมื่อปี พ.ศ. 2310 ก่อนที่จะเสียกรุงแก่พม่า 3 เดือน พระยาตาก(สิน) ซึ่งขณะนั้นเป็นพระยากำแพงเพชร เห็นว่า ถ้ากรุงธนบุรีต่อสู้กับพม่าอ่อนแออย่างที่เป็นอยู่เช่นนี้ก็จะต้องเสียกรุง จึงคิดหนีไปตั้งตัวใหม่ หาสมัครพรรคพวกได้ประมาณ 500 คน ยกออกจากค่ายวัดพิชัย มุ่งไปทางตะวันออกเฉียงใต้ และได้รบกับพม่าที่ยกติดตามไปถึง 4 ครั้ง จนกระทั่งได้เดินทัพล่วงเข้าแขวงเมืองชลบุรี พระยาตากไปพักที่หน้าวัดใหญ่อินทราราม (ปัจจุบัน) และจึงเคลื่อนทัพมุ่งไปยังจันทบุรี ระหว่างทางได้พักที่บ้านหนองไผ่ตำบลนาเกลือ แขวงเมืองบางละมุง (ด้านหลังสถานีตำรวจภูธรอำเภอบางละมุง บริเวณริมถนนสุขุมวิท)

พระราชพงศาวดารฉบับพระราชหัตถเลขา เล่ม 2 กล่าวไว้ว่า "ขณะนี้นายกลมเป็นนายชุมนุม" คุมไพร่พลอยู่ที่นั่นจะคอยสกัดจะต่อรอง และพระยากำแพงเพชรขึ้นขี่ช้างพลายถือปืนนกสับรางแดง พร้อมด้วยพลทหารแห่แวดล้อมหน้าหลังตรงเข้าไปในระหว่างพวกพลนายกลมซึ่งมาสกัดนั้น ด้วยเดชะบารมีบันดาลให้นายกลมเกรงกลัวเดชานุภาพ วางอาวุธเสียสิ้น พวกพลทัพเข้าอ่อนน้อมเป็นข้าแล้วนำทัพไปหยุดประทับ ณ หนองน้ำ ครั้นรุ่งขึ้น วันอังคาร แรม 6 ค่ำ เดือนยี่ นายกลมจึงนำไพร่พลหมื่นหนึ่งนำทัพไปถึงตำบลแห่งหนึ่ง หยุดพักแรมเสียคืนหนึ่ง รุ่งขึ้นจึงเดินทัพมาถึงนาจอมเทียนและทุ่งไก่เตี้ย สัตหีบ หยุดพักแรม แห่งละคืน ตำบลแห่งนั้นชาวบ้าน เรียกว่า "ทัพพระยา" และต่อมาเรียกใหม่เป็น "พัทธยา" มีทั้งตัว ท.ทหาร และ ธ.ธง เนื่องจากเห็นว่าบริเวณที่พระยาตากมาตั้งทัพนั้นทำเลดี มีลมทะเล ชื่อลมพัทธยา คือ ลมที่พัดจากทิศตะวันตกเฉียงใต้ไปทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือในต้นฤดูฝนจึงเรียกสถานที่แห่งนี้ว่า "หมู่บ้านพัทธยา" ต่อมาได้เลือนไปเป็นคำว่า "พัทยา"

เมืองพัทยาเดิมเป็นหมู่บ้านชายทะเล ประชาชนมีอาชีพเป็นชาวประมง อาศัยอยู่หนาแน่นบริเวณชุมชนนาเกลือในปัจจุบัน เนื่องจากอ่าวพัทยามีคลื่นลมสงบเหมาะแก่การจอดพักเรือ ต่อมาได้เปลี่ยนแปลงเป็นเมืองท่องเที่ยวตากอากาศที่มีชื่อเสียง

อันเนื่องมาจากเหตุการณ์สำคัญในวันที่ 29 เมษายน 2502 เมื่อมีรถบรรทุกขนาดใหญ่ 4-5 คัน ได้บรรทุกทหารอเมริกันเต็มคันรถประมาณคันละ 100 คน จากฐานทัพจังหวัดนครราชสีมา มาที่หาดพัทยา และเช่าบ้านพักตากอากาศของพระยาสุนทร ซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของหาดพัทยา โดยผลัดกันมาพักผ่อนครั้งละ 1 สัปดาห์ ด้วยพฤติการณ์เช่นนี้จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการมาท่องเที่ยวพัทยา และในเวลาต่อมามีการขยายตัวและพัฒนาต่าง ๆ ทำให้พัทยาเปลี่ยนแปลงจากหมู่บ้านชายทะเลที่สงบเงียบเป็นสถานที่ท่องเที่ยวตากอากาศที่ทันสมัย ดังที่เห็นกันอยู่ในปัจจุบัน

ในด้านการปกครองของเมืองพัทยา มีลำดับขั้นดังนี้คือ ก่อนเดือนพฤศจิกายน 2521 พัทยามีฐานะเป็นสุขาภิบาลนาเกลือ ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2499 มีพื้นที่เฉพาะตำบลนาเกลือ ต่อมาได้ขยายเขตไปถึงพัทยาใต้ เมื่อปี พ.ศ. 2507 มีพื้นที่ในการปกครองดูแลประมาณ 22.2 ตารางกิโลเมตร แต่เนื่องจากพัทยาได้เจริญเติบโตอย่างรวดเร็วเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมมากทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ หน่วยการปกครองเดิมในรูปสุขาภิบาลไม่อาจจะบริหารงาน และให้บริการได้ทันกับความเจริญอย่างรวดเร็วดังกล่าวได้ รัฐบาลจึงตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ. 2521 ขึ้น โดยยุบสุขาภิบาลนาเกลือและจัดตั้งเมืองพัทยา เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2521 เป็นรูปแบบการปกครองท้องถิ่นรูปที่ 5 ของไทย และมีฐานะเทียบเท่าเทศบาลนคร

3.2.2 ลักษณะทางกายภาพ

ขนาดและที่ตั้ง

เมืองพัทยาตั้งอยู่ที่เส้นรุ้งที่ 13° เหนือ และเส้นแวงที่ 101° ตะวันออก ห่างจากกรุงเทพมหานครประมาณ 150 กิโลเมตร อยู่ในท้องที่อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี โดยมีพื้นที่คลุม 4 ตำบล คือ ตำบลนาเกลือ ตำบลหนองปรือ บางส่วนของตำบลห้วยใหญ่ และบางส่วนของตำบลหนองปลาไหล ทั้งนี้ยังครอบคลุมถึงเกาะล้าน เกาะครก และเกาะสากด้วย เมืองพัทยามีพื้นที่ทั้งหมด 208.1 ตารางกิโลเมตร เป็นพื้นที่ดิน 53.44 ตารางกิโลเมตร พื้นที่น้ำ 154.66 ตารางกิโลเมตร พื้นที่เกาะล้าน 4.07 ตารางกิโลเมตร และชายหาดยาวประมาณ 15 กิโลเมตร มีอาณาเขตดังนี้

ทิศเหนือ	เริ่มจากแนวคลองกระทิงลาย
ทิศตะวันออก	ขนานกับถนนสุขุมวิท ห่างจากถนนสุขุมวิทไปทางทิศตะวันออก 900เมตร)
ทิศใต้	จดเขตพื้นที่ตำบลห้วยใหญ่
ทิศตะวันตก	ขนานกับแนวฝั่งทะเล

ลักษณะภูมิประเทศ

เมืองพัทยาตั้งอยู่ในเขตฝั่งทะเลตะวันออก (Southeast Coast) เป็นบริเวณที่มีเทือกเขาเรียงต่อกันตามแนวเหนือ , ใต้ โดยมีความสูงไม่เกิน 100 เมตร อายุตั้งแต่ยุคพรีแคมเบียน ถึงยุคเทอร์เทียรี (Precambium -Tertiary) ภูมิประเทศส่วนใหญ่ประกอบด้วยที่ราบและที่ราบชายฝั่งทะเล

พื้นที่เมืองพัทยาออกเป็น 3 พื้นที่ย่อยตามพื้นที่ลุ่มน้ำ คือ

1.บริเวณนาเกลือ มีลักษณะเป็นพื้นที่ราบเอียงตัวเล็กน้อยลงสู่ทะเล มีทางน้ำธรรมชาติ คือคลองนาเกลือ ห้วยหนองปรือ ห้วยเสือแผ้ว ซึ่งไหลมาบรรจบกันที่นาเกลือแล้วไหลลงสู่อ่าวนาเกลือ ลักษณะทางน้ำจะเป็นแบบขนนก (Dendritic Pattern) และไม่พบว่ามีสันทราย (Sand Dune) มากีดขวางบริเวณชายหาด ทำให้มีการระบายน้ำได้ดี

2.บริเวณพัทยา มีพื้นที่ลุ่มน้ำน้อยมาก ลักษณะพื้นที่เป็นที่ราบเอียงลงสู่ทะเลเล็กน้อย มีลำน้ำธรรมชาติ คือ ทาบต้นงิ้ว และคลองพัทยา ไหลมาบรรจบกันที่พัทยาใต้แล้วลงสู่อ่าวพัทยา ลักษณะทางน้ำเป็นแบบนิ้วมือ (Parallel Drainage) บริเวณชายหาดมีแนวสันทราย (Sand Dune) วางตัวยาวตลอดแนวชายหาด

3.บริเวณนาจอมเทียน พื้นที่มีลักษณะเป็นที่ราบเอียงเล็กน้อยลงสู่ทะเล ลำน้ำธรรมชาติ คือ ห้วยซากนอกและห้วยไหภูไหลมาบรรจบที่เขาจอมเทียนแล้วลงสู่ทะเลที่หาดจอมเทียน ลักษณะของลำน้ำจะเป็นแบบขนนก (Dendritic Pattern) ตามแนวชายหาดมีแนวสันทราย (Sand Dune) วางตัวขวางอยู่

ลักษณะภูมิอากาศ

เมืองพัทยามีลักษณะภูมิอากาศแบบ Equotorial monsoon climate ซึ่งเหมาะเป็นสถานที่พักผ่อนตากอากาศ มีลมบกและลมทะเลพัดเข้าออกเป็นประจำ จึงทำให้อากาศเย็นสบาย สภาพท้องฟ้าสว่างสดใสตลอดทั้งปี ฤดูหนาวอุณหภูมิต่ำสุดใน

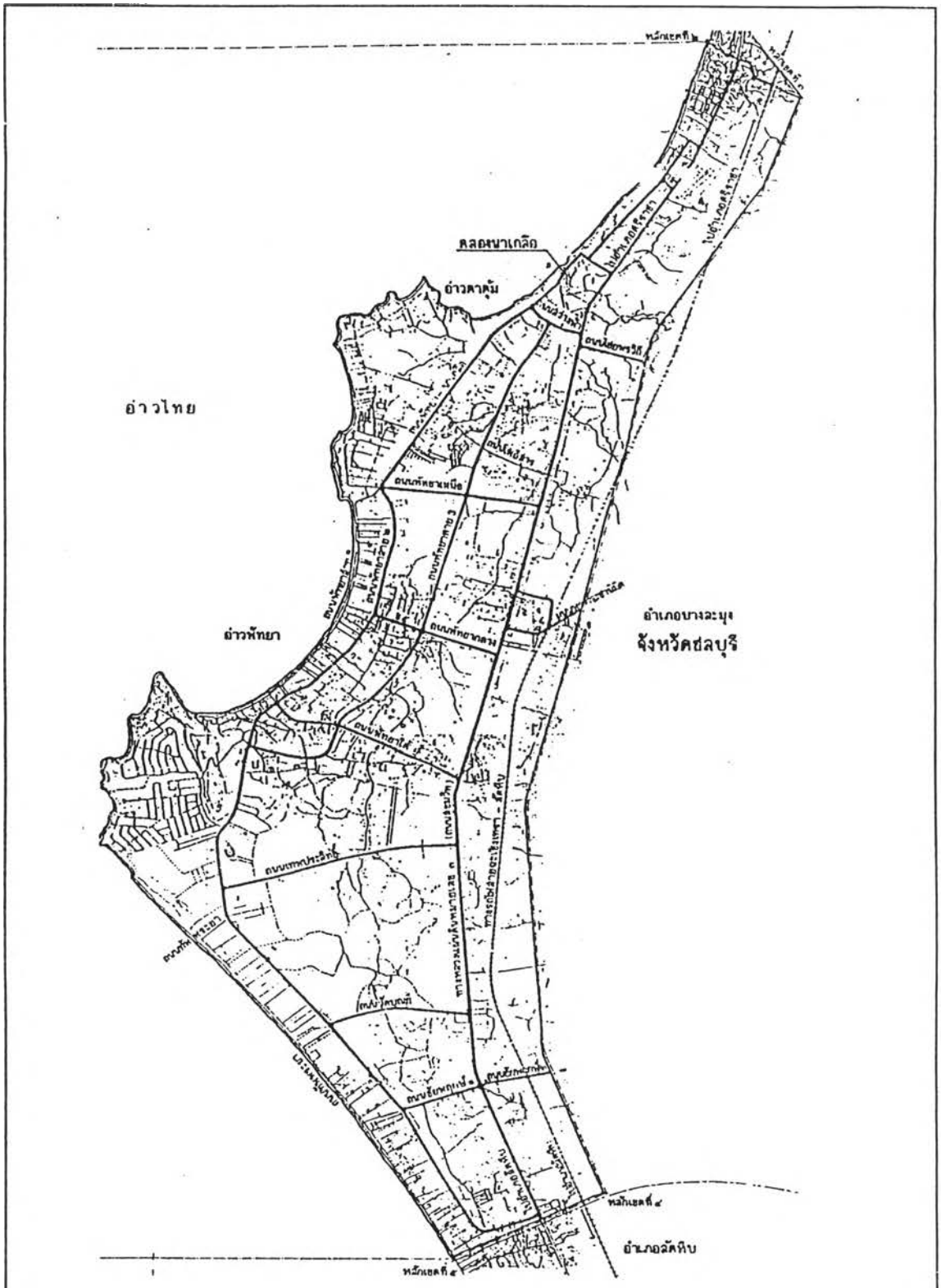

ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา

แผนที่ 3.4 ที่ตั้งพื้นที่ศึกษา

สัญลักษณ์

เขตพื้นที่ศึกษา

ถนน

มาตราส่วน

0 400 800 1200 1600
เมตร

N
W E
S

เดือนธันวาคม วัดได้ 24 องศาเซลเซียส ฤดูร้อนในเดือนเมษายนอุณหภูมิสูงสุดวัดได้ 29 องศาเซลเซียส อุณหภูมิเฉลี่ยตลอดปี 27 องศาเซลเซียส จำนวนฝนตกเฉลี่ยประมาณ 1,500 มิลลิเมตรต่อปี ฤดูฝนเริ่มตั้งแต่เดือน พฤษภาคม ถึง ตุลาคม โดยมีฝนตกเฉลี่ย 15 วันต่อเดือน ค่าความชื้นสัมพัทธ์ของเมืองพัทยาอยู่ระหว่างร้อยละ 65.6 ในเดือนธันวาคม ถึงร้อยละ 79.7 ในเดือนกันยายน ซึ่งมีค่าสูงตลอดปี เนื่องจากอยู่ใกล้ทะเล

ลักษณะดิน

บริเวณพื้นที่บนฝั่ง ลักษณะดินเป็นดินตะกอนลุ่มน้ำปนดินละเอียดจากหินชุดโคราช สามารถกักเก็บน้ำได้ดีพอใช้ จึงมีปริมาณน้ำในดินอยู่ในเกณฑ์ปานกลาง ไม่ค่อยมีความอุดมสมบูรณ์ เหมาะสำหรับการปลูกพืชไร่เช่น มันสำปะหลัง สับปะรด ซึ่งปลูกมากในด้านตะวันออกของถนนสุขุมวิท ส่วนบริเวณชายหาดและทางตอนใต้เป็นดินทรายจัด

การใช้ที่ดิน

เมืองพัทยาเป็นชุมชนชายฝั่งทะเล มีการจับกลุ่มของชุมชนยาวตามแนวชายฝั่งทะเลด้านตะวันตก ส่วนพื้นที่ตอนในในด้านตะวันออกเป็นพื้นที่เกษตรกรรมและที่อยู่อาศัยเบาบาง การใช้ที่ดินแบ่งออกเป็น 3 เขต ได้แก่

1.เขตดั้งเดิม อยู่ในเขตตำบลนาเกลือทางด้านเหนือของเมืองพัทยา เป็นการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัยบริเวณริมทะเล และบริเวณ 2 ฝั่งของถนนพัทยา-นาเกลือ และการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม ซึ่งเกาะกลุ่มบริเวณถนนสว่างฟ้า ถนนพัทยา-นาเกลือ ปัจจุบันบริเวณนาเกลือ รักษาสภาพเป็นชุมชนท้องถิ่น เนื่องจากพื้นที่ลักษณะชายหาดไม่เอื้ออำนวยต่อการท่องเที่ยว

2.เขตศูนย์กลางการท่องเที่ยว อยู่บริเวณแนวชายฝั่งทะเลตั้งแต่ด้านทิศเหนือของตำบลนาเกลือ อ่าวพัทยา หาดนาจอมเทียน ไปจนสุดเขตเมืองพัทยาด้านทิศใต้ เป็นการใช้ที่ดินประเภทพักอาศัย ประเภทพาณิชยกรรมด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ โรงแรม บ้านพักตากอากาศ ร้านค้าประเภทต่าง ๆ สถานบันเทิง ส่วนใหญ่กระจุกตัวหนาแน่นบริเวณอ่าวพัทยา ถนนเลียบหาด และถนนพัทยาสาย 2

3.เขตขยายตัวใหม่ เป็นเขตที่เกิดจากการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว ได้แก่ บริเวณพื้นที่ตอนในของเขตศูนย์กลางการท่องเที่ยวตามถนนสายหลัก ได้แก่ ถนนพัทยาเหนือ ถนนพัทยากลาง ถนนพัทยาใต้ ถนนเทพประสิทธิ์ รวมทั้งแนวถนนสุขุมวิททั้ง 2 ฝั่ง

เป็นการใช้ที่ดินประเภทที่พักอาศัย ในลักษณะของบ้านจัดสรร บ้านเช่า และการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรมในรูปของอาคารพาณิชย์

สรุปการใช้ที่ดินของเมืองพัทยา ได้ดังนี้

1.การใช้ที่ดินประเภทพักอาศัย ได้แก่ พื้นที่ตอนในระหว่างถนนพัทยาสาย 2 กับถนนสุขุมวิท ตั้งแต่บริเวณนาเกลือไปจนเขตสุดเขตเมืองพัทยา และบริเวณด้านตะวันออกของถนนสุขุมวิท

2.การใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม มีการจับกลุ่มบริเวณริมถนนสายสำคัญ ได้แก่ ถนนสว่างฟ้า ถนนพัทยา-นาเกลือ ถนนพัทยาเหนือ ถนนพัทยากลางและถนนพัทยาใต้ บริเวณแนวชายฝั่งทะเล ตั้งแต่ถนนพัทยากลางถึงถนนพัทยาใต้และบริเวณตอนเหนือของอ่าวพัทยาและเขาพระตำหนักต่อกับต้นหาดจอมเทียน เป็นที่ตั้งของโรงแรม ที่พักตากอากาศ ส่วนบริเวณตอนกลางและตอนปลายการใช้ประโยชน์ที่ดินเบาบางลง

3. การใช้ที่ดินประเภทอุตสาหกรรม มีจำนวนน้อย ได้แก่บริเวณนาเกลือ ถนนชัยพรวิถี ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมแปรรูปทางการเกษตร เช่น โรงงานแป้งมันสำปะหลัง

4. การใช้ที่ดินประเภทสถาบันราชการ สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สาธารณูปโภค สาธารณูปการ มีการกระจายตัวแทรกอยู่ทั่วไปในชุมชนเมืองพัทยา

- <u>การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน</u>

จากการศึกษาการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเมืองพัทยา ปี พ.ศ.2529-2534 พบว่ามีการใช้ประโยชน์ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัยเพิ่มสูงขึ้น คือในปีพ.ศ.2529 มีการใช้ที่ดินประเภทที่อยู่อาศัย คิดเป็นร้อยละ 15.54 โดยมีการเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นร้อยละ 55.52 ในปีพ.ศ.2534 คิดเป็นอัตราส่วนเพิ่มร้อยละ 39.98 ส่วนการใช้ที่ดินประเภทชนบทและเกษตรกรรม ลดลงร้อยละ 35.32 ส่วนการใช้ที่ดินประเภทอื่นเป็นการใช้ที่ดินผสมผสานกัน (ตารางที่ 3.18)

การขยายตัวการใช้ที่ดินประเภทพักอาศัยสอดคล้องกับการเจริญเติบโตของเมืองพัทยา โดยเฉพาะการให้บริการด้านที่พักเพื่อการท่องเที่ยว โดยมีความหนาแน่นสูงบริเวณอ่าวพัทยา เป็นการประกอบธุรกิจประเภทสถานพักแรม ร้านค้า ร้านอาหาร ส่วนพื้นที่ตอนในเป็นการใช้ที่ดินประเภทพักอาศัย คือบริเวณชุมชนนาเกลือ และมีการกระจายตัวของชุมชนพักอาศัยในพื้นที่ด้านตะวันออกของถนนสุขุมวิท แต่ลักษณะการกระจายตัวไม่สูงมากนัก ส่วนบริเวณหาดจอมเทียนการใช้ที่ดินเปลี่ยนจากพื้นที่ว่างเป็นการใช้ที่ดินประเภทพักอาศัย

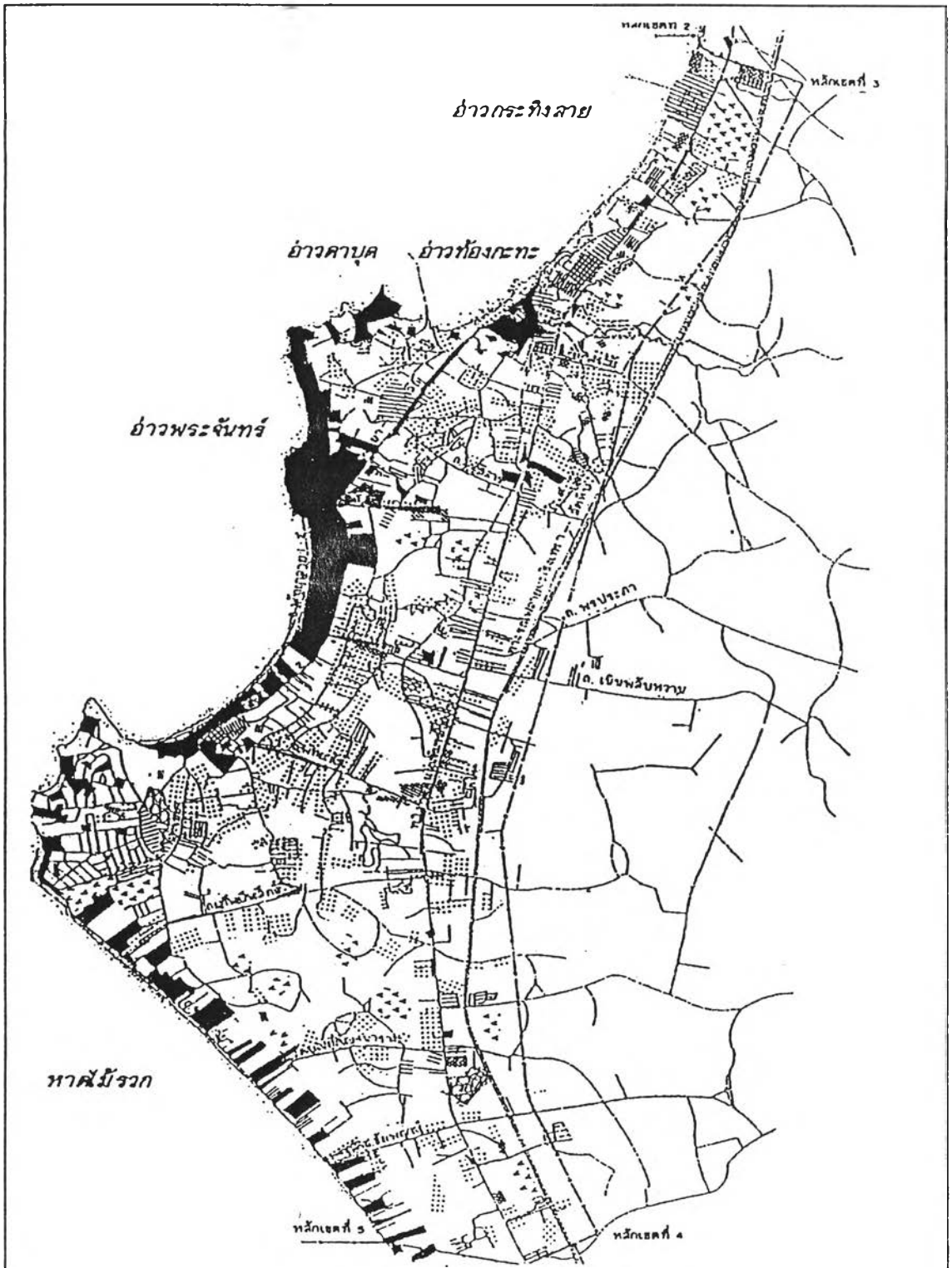

ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา

แผนที่ 3.5 การใช้ที่ดินของเมืองพัทยา ปี 2534

สัญลักษณ์

- พาณิชยกรรมและสถานบริการธุรกิจท่องเที่ยว
- ที่อยู่อาศัย
- อุตสาหกรรมเฉพาะกิจ
- สถานที่ราชการ สาธารณูปโภคและสาธารณูปการ
- สถาบันการศึกษา
- ที่ดินเพื่อการศาสนา
- ที่ดินเพื่อการเกษตรกรรม
- ที่โล่งเพื่อบำบำรุงการและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อม
- ที่ว่างเปล่า

มาตราส่วน

0 400 800 1200 1600 เมตร

N W E S

การเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินของเมืองพัทยาเป็นผลโดยตรงจากการขยายตัวด้านการท่องเที่ยว โดยการใช้ที่ดินจะเป็นลักษณะการใช้ที่ดินประเภทพักอาศัย และพาณิชยกรรม ทิศทางการขยายตัวของเมืองไปตามแนวยาวตามชายฝั่งทะเลจากด้านเหนือสู่ด้านใต้ คือ ตำบลนาเกลือจนสุดเขตหาดนาจอมเทียน

การใช้ที่ดินในอนาคตคาดว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินประเภทพักอาศัยและประเภทพาณิชยกรรม ในส่วนของการใช้ที่ดินประเภทพักอาศัย จะมีการเปลี่ยนแปลงในลักษณะของการเพิ่มความหนาแน่นในพื้นที่ตอนในระหว่างถนนพัทยาสาย 2 รวมทั้งพื้นที่ด้านตะวันออกของถนนสุขุมวิท ส่วนการใช้ที่ดินประเภทพาณิชยกรรม จะอยู่บริเวณหาดพัทยา และเพิ่มความหนาแน่นบริเวณหาดจอมเทียน ในลักษณะของการขยายกิจการ เนื่องจากบริเวณดังกล่าวมีข้อจำกัดทางกฎหมายควบคุมการก่อสร้าง

ตารางที่ 3.18 แสดงลักษณะการใช้ที่ดินเปรียบเทียบเมืองพัทยา ปี 2529-2534

ลักษณะการใช้ที่ดิน	จำนวน (ไร่)		จำนวน (%)	
	ปี 2529	ปี 2534	ปี 2529	ปี 2534
ที่อยู่อาศัย	5,191.87	18,545.870	15.54	55.52
อุตสาหกรรม	233.13	828.250	0.69	2.46
ชนบทและเกษตรกรรม	24,298.15	12,431.250	72.74	37.22
ที่ว่างเปิดโล่งเพื่อนันทนาการ	54.43	331.875	0.16	0.99
สถาบันการศึกษา	252.00	326.250	0.75	0.98
สถาบันการศาสนา	464.91	658.125	1.39	1.97
สถาบันราชการและสาธารณูปโภค	145.62	286.875	0.43	0.86
ถนนและทางรถไฟ	1,747.14	-	5.23	-
คลอง ห้วย	236.25	-	0.71	-
อื่น ๆ	779.00	-	2.36	-
รวม	33,401.50	33,401.50	100.00	100.00

ที่มา: กองสำรวจ กรมการผังเมือง กระทรวงมหาดไทย

โครงสร้างพื้นฐาน

1.การคมนาคมขนส่ง

การเดินทางเข้าสู่เมืองพัทยาเป็นไปอย่างสะดวกรวดเร็ว ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1)ทางบก การเดินทางทางบกใช้ระบบถนน ซึ่งระบบถนนของเมืองพัทยา คือ ถนนสายประธาน และถนนภายในเขตเมือง ประกอบด้วยถนนสายหลัก ถนนสายรอง ถนนสายย่อยและถนนซอย

ถนนสายประธาน

ถนนทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 (ถนนสุขุมวิท) เป็นทางหลวงแผ่นดินสายแรกของภาคตะวันออกและเป็นถนนสายประธานของเมืองพัทยา โดยมีระยะทางประมาณ 150 กิโลเมตรจากกรุงเทพฯ เริ่มจากกรุงเทพมหานคร - จังหวัดสมุทรปราการ - จังหวัดชลบุรี อำเภอศรีราชา - อำเภอบางละมุงและเข้าสู่เมืองพัทยา การเดินทางที่สะดวกคือทางรถยนต์ และบริการรถโดยสารประเภทรถธรรมดา และรถปรับอากาศชั้น 1,2 โดยออกจากสถานีขนส่งสายตะวันออก (เอกมัย) และสถานีขนส่งสายเหนือ (หมอชิต) ใช้เวลาเดินทางประมาณ 3 ชั่วโมง นอกจากนี้การเดินทางสามารถใช้เส้นทางอื่น ได้แก่

1.ทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 เป็นเส้นทางแยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอบางละมุงไปสู่ระยอง

2.ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3135 นาเกลือ-พัทยาใต้ ลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 9.060 กิโลเมตร

3.ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3136 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 เขตพัทยาเหนือ ลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 1.982 กิโลเมตร

1.ทางหลวงจังหวัดหมายเลข 3240 แยกจากทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 3 ที่อำเภอบางละมุง-เขาไม้แก้ว ตัดกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 36 และมาบรรจบกับทางหลวงแผ่นดินหมายเลข 331 ลาดยางตลอดสาย ระยะทาง 17 กิโลเมตร

ถนนภายในเขตเมือง

ปัจจุบันมีถนนรวมทั้งสิ้น 132 สาย แยกเป็น

1.ถนนคอนกรีตเสริมเหล็ก จำนวน 27 สาย รวมความยาว 20,392 เมตร

2.ถนนลาดยางแอสฟัลท์ จำนวน 68 สาย รวมความยาว 55,911 เมตร

3.ถนนลูกรัง จำนวน 37 สาย รวมความยาว 28,531 เมตร

ระบบถนนในเขตเมืองพัทยา ประกอบด้วย

1.ถนนสายหลัก

เป็นถนนที่กระจายการจราจรจากถนนสุขุมวิทเข้าไปในตัวเมืองผ่านพื้นที่ย่านพาณิชยกรรม และกระจายการจราจรในเขตที่อยู่อาศัยสู่ศูนย์กลางทางการท่องเที่ยว ได้แก่

-ถนนพัทยาเหนือ ถนนพัทยากลาง และถนนพัทยาใต้ เป็นถนนเชื่อมต่อจากถนนสุขุมวิทเข้าสู่ชายหาดพัทยา มีขนาดกว้างตั้งแต่ 20 เมตรขึ้นไป ถนนทั้ง 3 เส้นในแต่ละวันมีการจราจรหนาแน่น เนื่องจากเป็นเส้นทางสัญจรของคนในท้องถิ่นและนักท่องเที่ยว

-ถนนพัทยา-นาเกลือ ถนนพัทยาสาย 2 เป็นถนนสายหลักของเมืองพัทยา โดยถนนพัทยา-นาเกลือ จะมีปริมาณการจราจรคับคั่งไปในลักษณะตอบสนองการอยู่อาศัยของคนท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวที่เดินทางไปมาระหว่างนาเกลือกับบริเวณพัทยา ส่วนถนนพัทยาสาย 2 เป็นถนนวงรอบที่สำคัญ ช่วยให้การจราจรภายในเมืองคล่องตัวยิ่งขึ้น เนื่องจากมีถนนซอยเชื่อมระหว่างถนนสายนี้กับถนนพัทยาสาย 1 (ถนนเลียบชายหาด)

-ถนนพัทยาสาย 1 (ถนนเลียบชายหาด) เป็นเส้นทางสำคัญสำหรับย่านการท่องเที่ยวและแหล่งพักผ่อนหย่อนใจที่สำคัญ กล่าวคือเป็น Main Tourist s Route แยกจากถนนโพธิสารเลียบหาดด้านเหนืออ้อมอ่าวพัทยาจดถนนพัทยาใต้ เส้นทางเดินรถเป็นการเดินรถทางเดียว (One Way) ปริมาณการจราจรสูงมาก มีการสัญจรของรถสองแถวเล็กเพื่อรับส่งนักท่องเที่ยว และรถนำเที่ยวจำนวนมาก

-ถนนเลียบหาดจอมเทียน เป็นถนนเชื่อมระหว่างหาดพัทยากับหาดจอมเทียน เป็นเส้นทางที่สำคัญด้านการท่องเที่ยวอีกสายหนึ่งรองจากถนนเลียบชายหาด

2.ถนนสายรอง

เป็นถนนที่ทำหน้าที่กระจายการจราจรในเขตเมือง ได้แก่ ถนนเทพประสิทธิ์ และถนนพัทยาสาย 3 เป็นถนนที่เชื่อมระหว่างถนนพัทยาใต้และถนนพัทยากลาง ความยาว 1.50 กิโลเมตร ต่อมาในปี พ.ศ.2539 มีการตัดถนนให้เชื่อมกับถนนพัทยาเหนือ ถนนทัพพระยา (หาดจอมเทียน) และบริเวณถมทะเลพัทยาใต้ มีขนาด 4 ช่องจราจร ความยาว 5.95 กิโลเมตร ปัจจุบันมีความยาวรวม 7.45 กิโลเมตร ถนนพัทยาสาย 3 นี้ช่วยลดปริมาณการจราจรจากถนนพัทยาสาย2

3.ถนนสายย่อยและถนนซอย

เป็นถนนที่ทำหน้าที่รับการจราจรในแหล่งที่อยู่อาศัย และแหล่งท่องเที่ยว ได้แก่ ถนนในเขตชุมชนนาเกลือ ถนนซอยที่เชื่อมถนนเลียบหาดพัทยากับถนนพัทยาสาย 2 ความกว้าง 4-6 เมตร

2)ทางน้ำ ในเขตเมืองพัทยา มีเรือโดยสารวิ่งรับส่งผู้โดยสารระหว่างพัทยาและเกาะล้าน ทุกวันๆละ 3-4 เที่ยว และเรือโดยสารจ้างเหมาบริการโดยขึ้นที่ท่าเทียบเรือพัทยาใต้ ซึ่งเป็นท่าเทียบเรือประมง โดยไม่มีท่าเทียบเรือทัศนาจรที่เป็นสัดส่วน ในปัจจุบันการเดินทางไปยังเกาะล้านขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน เนื่องจากเรือโดยสารได้ถูกดัดแปลงจากเรือประมงเป็นเรือนำเที่ยว อุปกรณ์การสื่อสารและป้องกันภัยมีไม่เพียงพอกับจำนวนผู้โดยสาร

3)ทางอากาศ มีสนามบินอู่ตะเภา ตั้งอยู่คาบเกี่ยวระหว่างอำเภอสัตหีบ จังหวัดชลบุรี และอำเภอบ้านฉาง จังหวัดระยอง ปัจจุบันใช้ในกิจการทหาร แต่มีฐานะเป็นสนามบินพาณิชย์สำรอง โดยมีสายการบินบางกอกแอร์เวย์ เปิดบริการรับส่งผู้โดยสารจากอู่ตะเภา-กรุงเทพฯ และอู่ตะเภา-เกาะสมุย รวมทั้งเครื่องบินเช่าเหมาลำ แต่ไม่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยวมากนัก เนื่องจากนักท่องเที่ยวต้องเดินทางต่อจากสัตหีบมาสู่เมืองพัทยาอีก

2. การสื่อสารและการโทรคมนาคม

การสื่อสารและการโทรคมนาคมภายในเมืองพัทยา มีความเจริญก้าวหน้าและทันต่อเหตุการณ์ในชีวิตประจำวัน ประเภทการสื่อสารในเมืองพัทยา มีดังนี้

1.สถานีวิทยุ จำนวน 2 สถานี ได้แก่

สถานีวิทยุ สทร.5 พัทยา ตั้งอยู่บนเขาพระตำหนัก

สถานีวิทยุ อสมท.พัทยา ตั้งอยู่ที่โรงแรม วีซี พัทยา

2.โทรทัศน์ทางสาย จำนวน 2 แห่ง คือ บางละมุงเคเบิ้ลทีวี โสภณเคเบิ้ลทีวี

3.หนังสือพิมพ์ท้องถิ่น มีหนังสือพิมพ์เมืองพัทยา ซึ่งออกเป็นประจำทุกเดือน นอกจากนี้ยังมีหนังสือพิมพ์ท้องถิ่นอีก จำนวน 3 ฉบับ

4.ไปรษณีย์โทรเลข จำนวน 3 แห่ง คือ ที่ตำบลนาเกลือ พัทยาใต้ นาจอมเทียน

5.ชุมสายโทรศัพท์ จำนวน 1 แห่ง

6.ศูนย์โทรคมนาคม จำนวน 1 แห่ง

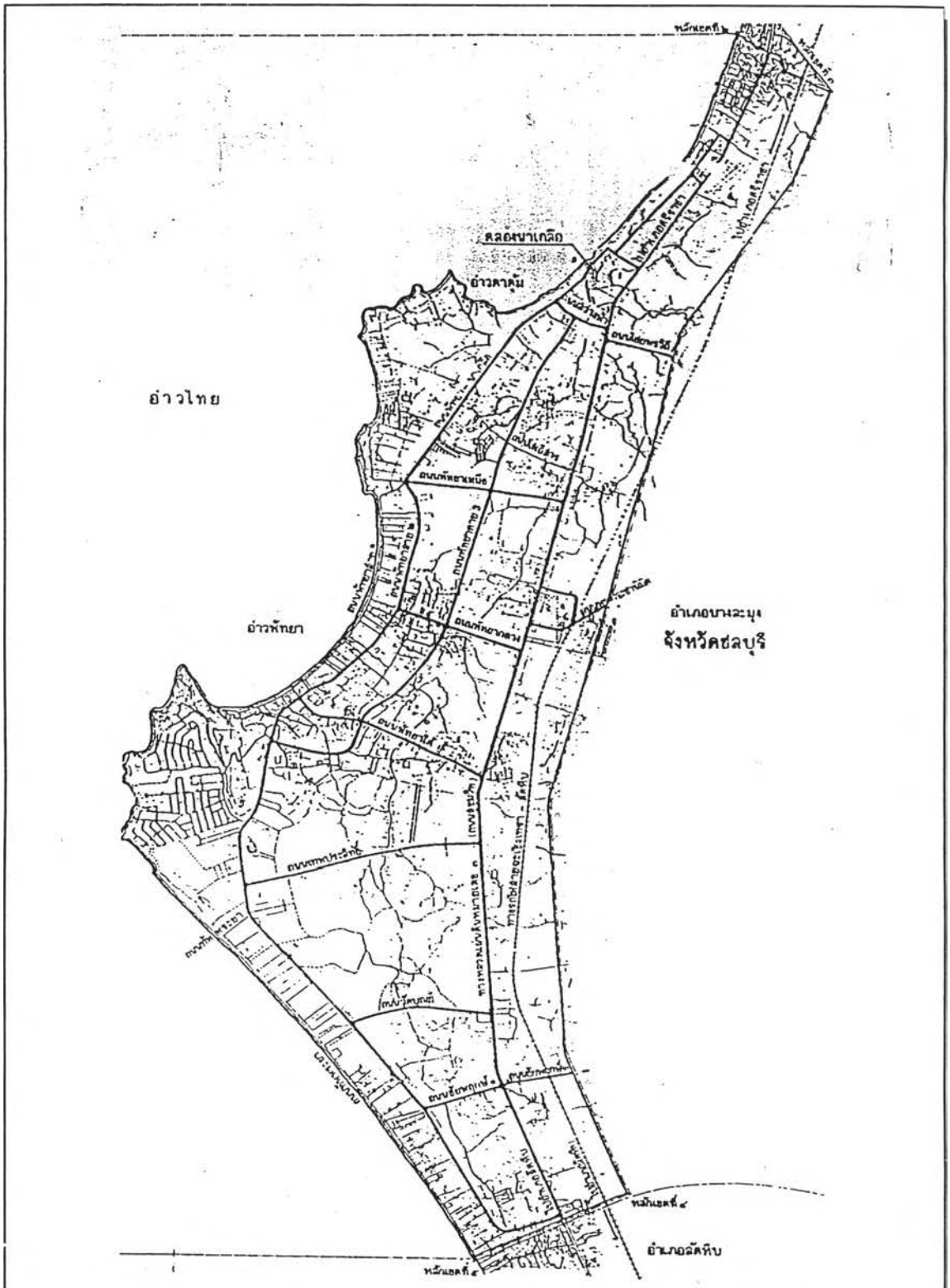

ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา

แผนที่ 3.6 เส้นทางคมนาคมของเมืองพัทยา

สัญลักษณ์

ถนน

มาตราส่วน

0 400 800 1200 1600 เมตร

N
W E
S

ในส่วนของระบบโทรศัพท์ ซึ่งนับว่ามีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นต่อการดำเนินชีวิตประจำวันประชาชน และการติดต่อในเชิงธุรกิจการค้า ในปัจจุบัน ระบบโทรศัพท์ในเมืองพัทยา เป็นการดำเนินงานโดยภาครัฐ คือ ชุมสายโทรศัพท์พัทยา ตั้งอยู่ที่ถนนพัทยากลาง และภาคเอกชน คือ บริษัท ที ทีแอนด์ ที ซับสไครเบอร์ เซอร์วิสเซล จำกัด (TT& T) ตั้งอยู่ที่ถนนพัทยา-นาเกลือ การให้บริการในเมืองพัทยา ประกอบด้วย จำนวนชุมสายทั้งสิ้น 26 ชุมสาย จำแนกเป็นชุมสายในส่วนเมืองพัทยา 5 ชุมสาย (ตามสภาพความเป็นจริงมี 6 ชุมสาย คือชุมสายโรงโป๊ะ แต่ชุมสายโรงโป๊ะไม่นับรวมเนื่องจากพื้นที่ให้บริการไม่ครอบคลุมเมืองพัทยา) จำนวนเลขหมาย 18,304 เลขหมาย จำนวนผู้ใช้บริการ 17,374 ราย ในส่วนของบริษัท ที ทีแอนด์ ที ซับสไครเบอร์ เซอร์วิสเซล จำกัด (TT& T) มีทั้งสิ้น 18 ชุมสาย จำนวนเลขหมาย 25,357 เลขหมาย จำนวนผู้ใช้บริการ 13,144 ราย นอกจากนี้มีโทรศัพท์ประเภทสาธารณะประเภทใช้บัตร (Card Phone) 87 เครื่อง และประเภทหยอดเหรียญ 143 เครื่อง รวม 230 เครื่อง ตั้งกระจายตามแหล่งชุมชนในเขตเมืองพัทยา ในอนาคตคาดว่าจะมีการขยายตัวเพิ่มสูงขึ้น รองรับจำนวนประชากรและความต้องการที่เพิ่มขึ้น (ตารางที่ 3.19, ตารางที่ 3.20)

ตารางที่ 3.19 แสดงจำนวนชุมสาย เลขหมาย และผู้ใช้โทรศัพท์เมืองพัทยา ปีพ.ศ.2540

ชุมสาย	จำนวน เลขหมาย		จำนวนผู้ใช้ (ราย)	
	เมืองพัทยา	(TT& T)	เมืองพัทยา	(TT& T)
พัทยา	12,288	22,029	12,030	10,927
นาเกลือ	1,536	1,152	1,526	922
หนองปรือ	896	2,176	845	1,295
พัทยาเหนือ	1,536	-	1,140	-
พัทยาใต้	2,048	-	1,833	-
รวม	18,304	25,357	17,374	13,144

ที่มา : ชุมสายโทรศัพท์เมืองพัทยา

บริษัท ที ทีแอนด์ ที ซับสไครเบอร์ เซอร์วิสเซล จำกัด (TT& T)

ตารางที่ 3.20 แสดงจำนวนโทรศัพท์สาธารณะของเมืองพัทยา ปี พ.ศ. 2540

ชุมสาย	ใช้บัตร	หยอดเหรียญ
พัทยา	81	91
นาเกลือ	6	20
หนองปรือ	-	4
พัทยาเหนือ	-	10
พัทยาใต้	-	18
รวม	87	143

ที่มา : ชุมสายโทรศัพท์เมืองพัทยา

3.การไฟฟ้า

ปัจจุบันการดำเนินการจำหน่ายไฟฟ้าให้กับประชาชนในเขตเมืองพัทยาอยู่ในความรับผิดชอบของการไฟฟ้าอำเภอบางละมุง ในเขตเมืองพัทยาประชาชนมีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือนและทั่วถึง จากสถิติการใช้กระแสไฟฟ้า ปี พ.ศ. 2539 การไฟฟ้าอำเภอบางละมุง จำหน่ายไฟฟ้า597.972 ล้านหน่วย จำนวนผู้ใช้ไฟ 59,620 ราย การบริการไฟฟ้าสามารถบริการได้ทั่วถึงครอบคลุมเมืองพัทยาและพื้นที่ใกล้เคียง ในอนาคตคาดว่าความต้องการจะเพิ่มมากขึ้น เนื่องจากการเป็นเมืองท่องเที่ยว

4.การประปา

การดำเนินการปัจจุบันอยู่ในความรับผิดชอบของการประปาส่วนภูมิภาค โดยการประปาพัทยา-นาเกลือ กำลังผลิต 108,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน โดยมีสถานีผลิตน้ำทั้งหมด4 แห่งคือ

1.สถานีผลิตน้ำมาบประชัน ผลิตน้ำได้ประมาณ 24,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน โดยใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำมาบประชัน

2.สถานีผลิตน้ำบางละมุง ผลิตน้ำได้ประมาณ 24,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน โดยใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำหนองกลางดง

3.สถานีผลิตน้ำห้วยซากนอก ผลิตน้ำได้ประมาณ 24,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน โดยใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำห้วยซากนอก

4.สถานีผลิตน้ำหนองกลางดง ผลิตน้ำได้ประมาณ 36,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน โดยใช้น้ำดิบจากอ่างเก็บน้ำห้วยขุนจิต และอ่างเก็บน้ำห้วยสะพาน

5.การบำบัดน้ำเสีย

จากการประเมินปริมาณน้ำเสียของเมืองพัทยา ปัจจุบันพบว่ามีประมาณ 60,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน และจะเพิ่มขึ้นเป็น 85,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน ในระยะเวลาอีก 10 ปีข้างหน้า ในการดำเนินการแก้ไขปัญหาน้ำเสียของเมืองพัทยา ได้รับความช่วยเหลือจากกรมโยธาธิการ กระทรวงมหาดไทย ในการสำรวจออกแบบและการก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวมทั้งหมด 3 แห่ง ได้แก่

1.ระบบบำบัดน้ำเสียซอยเกษมสุวรรณ มีที่ตั้งของตัวระบบบำบัดอยู่ที่ซอยเกษมสุวรรณ ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 2.64 ตารางกิโลเมตรของพื้นที่พัทยาเหนือและพัทยากลางบางส่วน ใช้ระบบจานหมุนชีวภาพ (Rotating Biological Contractor) บำบัดน้ำเสียได้ 8,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน หรือคิดเป็น 14 % ของปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นในเมืองพัทยา

2.ระบบบำบัดน้ำเสียซอยพัทยา 17 มีที่ตั้งของตัวระบบบำบัดอยู่ที่ซอย 17 ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 0.80 ตารางกิโลเมตรของพื้นที่พัทยาใต้บางส่วน ใช้ระบบจานหมุนชีวภาพ (Rotating Biological Contractor) บำบัดน้ำเสียได้ 5,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน หรือคิดเป็น 9% ของปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นในเมืองพัทยา

3.ระบบบำบัดน้ำเสียหาดจอมเทียน มีที่ตั้งตัวระบบบำบัดอยู่ที่ซอยวัดบุญย์กัญจนาราม ครอบคลุมพื้นที่ประมาณ 5 ตารางกิโลเมตรของพื้นที่หาดจอมเทียนบางส่วนใช้ระบบผสมระหว่างตัวกลางหมุนชีวภาพและขบวนการเลี้ยงตะกอน (Combination of Fixed Film and Activated Sludge หรือ C.F.F.A.S) บำบัดน้ำเสียได้ 20,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน หรือคิดเป็น 35% ของปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นในเมืองพัทยา

ถึงแม้ว่าในปัจจุบันเมืองพัทยามีระบบบำบัดน้ำเสียรวม 3 แห่ง แต่ยังไม่เพียงพอต่อการรองรับปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นในแต่ละวัน ทำให้เมืองพัทยาต้องเผชิญกับปัญหาน้ำเสียซึ่งก่อให้เกิดผลกระทบต่อการเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญ ดังนั้นคณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ กำหนดให้เมืองพัทยา เป็นเขตควบคุมมลพิษ ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ 18 สิงหาคม 2535 เห็นชอบให้กระทรวงวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและสิ่งแวดล้อม

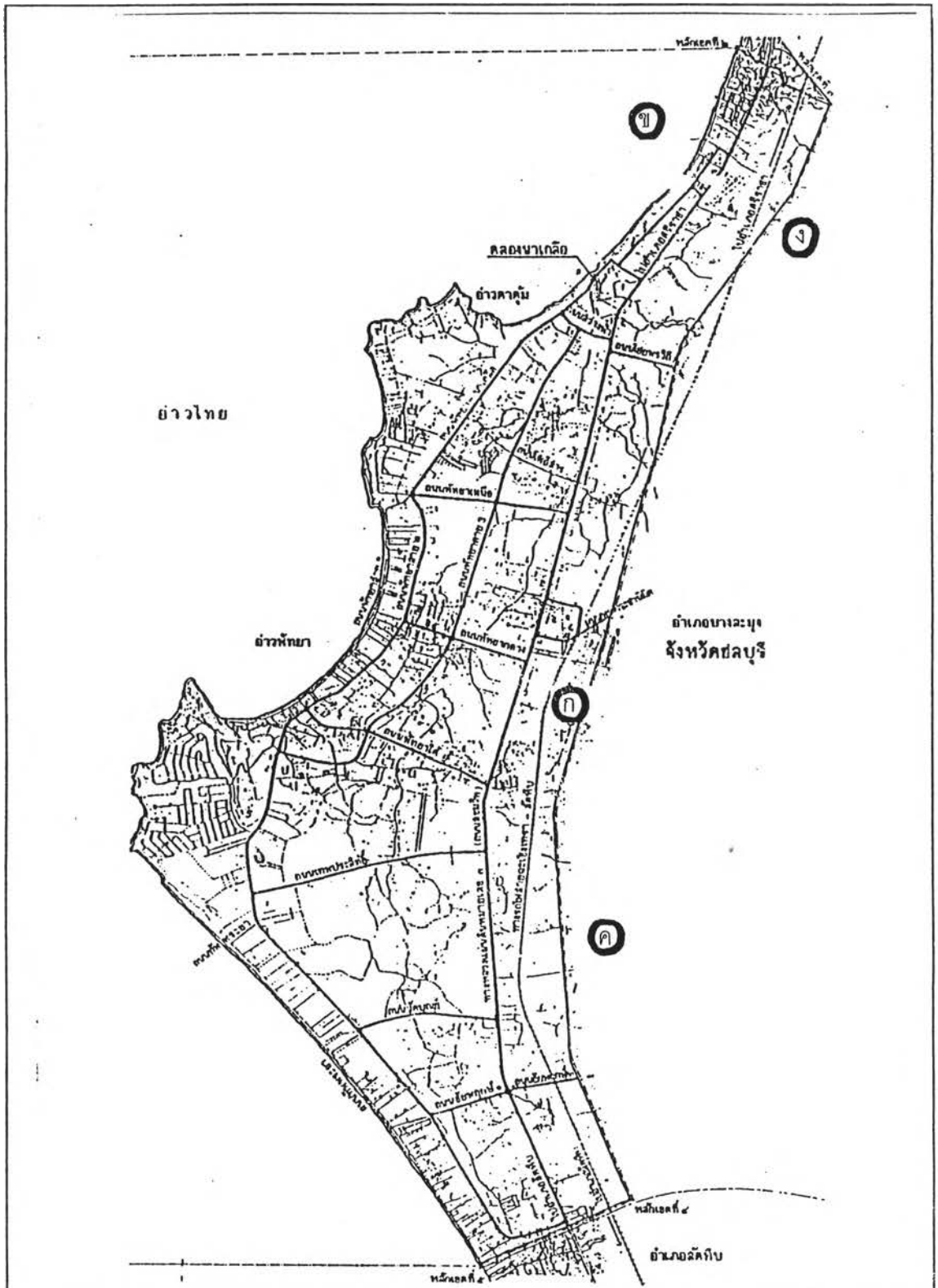

ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา

แผนที่ 3.7 ที่ตั้งสถานีผลิตน้ำประปาของเมืองพัทยา

สัญลักษณ์

○ ที่ตั้งสถานีผลิตน้ำประปา

มาตราส่วน

0 400 800 1200 1600
เมตร

N
W E
S

โดยกรมควบคุมมลพิษเร่งดำเนินการศึกษา ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียใน 3 พื้นที่รวมกัน คือ จอมเทียน พัทยาเหนือ-ใต้ และนาเกลือ และจ้างบริษัทที่ปรึกษาจัดทำแผนปฏิบัติการจัดการน้ำเสียในเขตควบคุมมลพิษเมืองพัทยาอย่างเป็นระบบทั้งพื้นที่ โดยมีการดำเนินการดังนี้

1.ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียรวม (ไม่รวมพื้นที่นาจอมเทียน) เพื่อรองรับปริมาณน้ำเสียที่เกิดขึ้นในเมืองพัทยา ครอบคลุมระยะเวลาถึง 20 ปีข้างหน้า ระบบบำบัดน้ำเสียสามารถทำการบำบัดน้ำเสียได้ถึง 68,750 ลูกบาศก์เมตร/วัน ในระยะเวลา 10 ปีแรก และเพิ่มขึ้นเป็น 137,500 ลูกบาศก์เมตร/วัน ในระยะเวลา 10 ปีหลัง สถานที่ตั้งของระบบบำบัดน้ำเสียอยู่บริเวณพัทยาเหนือห่างจากบริเวณสุขุมวิทไปทางตะวันออกประมาณ 2 กิโลเมตร เนื้อที่ 80 ไร่ รวมทั้งการออกแบบเพื่อก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียและระบบระบายน้ำในเขตเมืองพัทยา

2.ก่อสร้างระบบบำบัดน้ำเสียที่นาเกลือ โดยใช้ระบบบำบัดน้ำเสียแบบบ่อเติมอากาศ สามารถรับน้ำเสียในพื้นที่นาเกลือได้ 22,500 ลูกบาศก์เมตร/วัน และบางส่วนจากพัทยา 27,500 ลูกบาศก์เมตร/วัน และออกแบบให้สามารถนำน้ำเสียไปใช้ประโยชน์ในกิจกรรมอื่นได้

3.ปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียที่ซอยเกษมสุวรรณ จากระบบ RBC เป็นระบบ Activated Sludge โดยเพิ่มความสามารถในการบำบัดน้ำเสียจากเดิม 8,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน เป็น 22,500 ลูกบาศก์เมตร/วัน และปรับปรุงระบบให้น้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

4. ปรับปรุงระบบบำบัดน้ำเสียที่จอมเทียน โดยการขยายระบบใช้พื้นที่ใกล้ระบบบำบัดน้ำเสียจำนวน 5 ไร่เพิ่มความสามารถรับน้ำเสีย 65,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน จากเดิม 20,000 ลูกบาศก์เมตร/วัน วัน และปรับปรุงระบบ โดยให้น้ำที่ผ่านการบำบัดแล้วสามารถใช้ประโยชน์ได้ต่อไป

2.ศึกษาเพื่อกำหนดอัตราค่าบริการการบำบัดน้ำเสียที่เหมาะสม

3.ศึกษาเพื่อนำน้ำเสียที่บำบัดแล้วไปใช้เพื่อการเกษตรและอุตสาหกรรม งบประมาณใช้เงินทุนสิ่งแวดล้อม จำนวน 1,800 ล้านบาท

6.การจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอย

1.การจัดเก็บขยะมูลฝอย

เมืองพัทยา ได้ว่าจ้างภาคเอกชนบริษัท ฉัตรไทย จำกัด ในการจัดเก็บขนขยะในพื้นที่เขตเมืองพัทยาบางส่วน ระยะเวลาตามสัญญาจ้างมีกำหนด 10 ปี ตั้งแต่วันที่

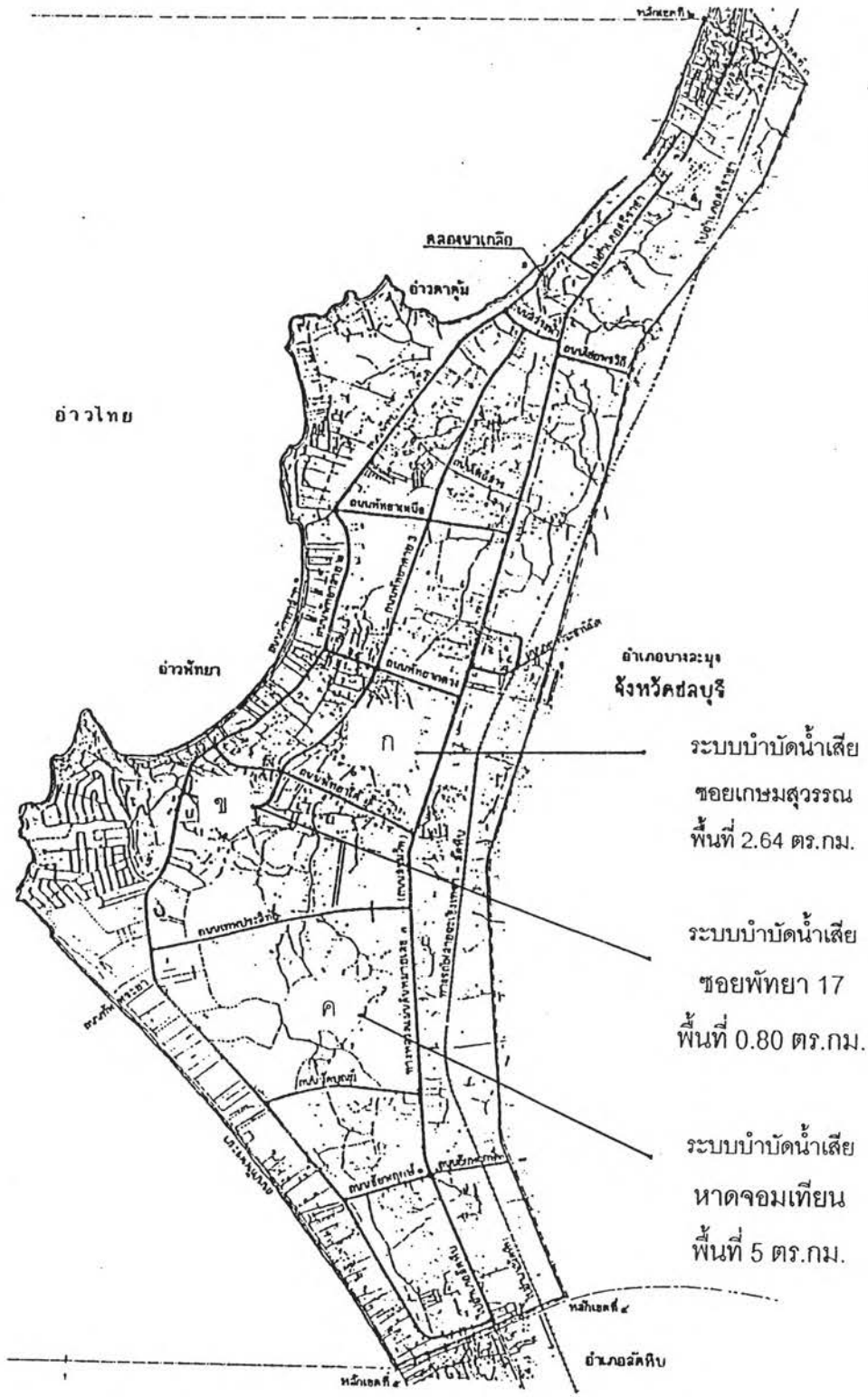

ผลกระทบจากการพัฒนาการท่องเที่ยวที่มีต่อสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา

แผนที่ 3.8 ที่ตั้งระบบบำบัดน้ำเสียของเมืองพัทยา

สัญลักษณ์

มาตราส่วน

0 400 800 1200 1600
เมตร

N
W E
S

13 เมษายน 2536 ถึงวันที่ 13 เมษายน 2546 ดำเนินการเก็บขนขยะในเขตเมืองพัทยา คิดเป็นพื้นที่ 48,037 ตารางกิโลเมตร (90% ของพื้นที่ทั้งหมด) แบ่งเขตการจัดเก็บและรับผิดชอบ 3 เขต ประกอบด้วย เขตชุมชนนาเกลือ เขตชุมชนพัทยากลาง และเขตชุมชนพัทยาใต้-นาจอมเทียน สำหรับพื้นที่ที่เหลือ 10 % ซึ่งรวมถึงพื้นที่เกาะล้านด้วยเมืองพัทยาสงวนไว้จัดเก็บเอง เมืองพัทยาตกลงจ่ายค่าจ้างให้แก่ บริษัท ฉัตรไทย จำกัด คิดเป็นร้อยละ 89.50 ของจำนวนเงินที่จัดเก็บค่าธรรมเนียมได้ทั้งหมด (เมืองพัทยาได้รับค่าตอบแทนร้อยละ 10.50)

2.การกำจัดขยะมูลฝอย

สถานที่ทิ้งขยะในปัจจุบัน คือบริเวณวัดอินทนาราม ตำบลห้วยใหญ่ มีเนื้อที่ 35 ไร่ อยู่ห่างจากเมืองพัทยาไปประมาณ 12 กิโลเมตร เป็นสถานที่กำจัดขยะมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2529 ระบบการกำจัดขยะใช้วิธีฝังกลบ (Landfill) ซึ่งยังไม่ถูกหลักสุขาภิบาล เนื่องจากไม่มีระบบกำจัดน้ำชะขยะ ประกอบกับการกำจัดขยะในปัจจุบันกำจัดได้ไม่หมด โดยสามารถกำจัดขยะได้เพียง170.43 ตัน/วัน จากจำนวนขยะที่เกิดขึ้นประมาณ 220 ตัน/วัน ทำให้เกิดขยะตกค้างส่งกลิ่นรบกวน และประชาชนได้รับผลกระทบจากการใช้น้ำใต้ดิน

ปัจจุบันเมืองพัทยาได้ดำเนินโครงการแก้ไขปัญหาการจัดเก็บขยะและกำจัดขยะมูลฝอย ดังนี้

1.ก่อสร้างปรับปรุงที่ทิ้งขยะปัจจุบัน 35 ไร่

2.ศึกษาความเหมาะสมและออกแบบรายละเอียดการจัดการขยะมูลฝอยโดยว่าจ้างบริษัทที่ปรึกษา

3.จัดซื้อที่ดินไม่น้อยกว่า 140 ไร่ เพื่อใช้ก่อสร้างที่ทิ้งขยะแห่งใหม่

5.ก่อสร้างระบบฝังกลบขยะแบบถูกหลักสุขาภิบาล บริเวณที่ทิ้งขยะแห่งใหม่ระยะแรก 67.5 ไร่

6.จัดซื้อเครื่องจักรกล จำนวนทั้งสิ้น 6 รายการ คือรถบดอัดล้อหนาม 1 คัน รถตักล้อยาง 1 คัน รถบรรทุก 10 ล้อ 1 คัน รถบรรทุก 6 ล้อ ขนาด 6,000 ลิตร 1 คัน รถขุดตีนตะขาบ 1 คัน และรถปิคอัพขับเคลื่อน 4 ล้อ 1 คัน

3.2.3 ลักษณะทางเศรษฐกิจ

โครงสร้างทางเศรษฐกิจ

เมืองพัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยว การดำเนินงานด้านเศรษฐกิจที่เด่นที่สุดของเมืองคือกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับการท่องเที่ยว ดังนั้น ประชากรส่วนใหญ่ของเมืองจึงประกอบอาชีพด้านอำนวยความสะดวกสบาย และจัดหาสิ่งบันเทิงต่าง ๆ เพื่อบริการนักท่องเที่ยว ซึ่งมีประชากรมากถึงร้อยละ 87 ที่ประกอบอาชีพดังกล่าว ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพเกษตรกรรม อุตสาหกรรม และการประมง รายละเอียดที่สำคัญ มีดังนี้

1.ด้านเกษตรกรรม

ประชากรที่ประกอบอาชีพด้านนี้ในเมืองพัทยามีไม่มากนัก เพราะในยุคเศรษฐกิจเติบโต ในช่วงปี พ.ศ. 2530-2535 ราคาที่ดินสูงเป็นอย่างมาก ดังนั้นประชากรส่วนใหญ่ขายที่ดินไปเนื่องจากได้ราคาดี ปัจจุบันพื้นที่การเกษตรส่วนใหญ่อยู่ในตำบลห้วยใหญ่ และตำบลหนองปลาไหล ซึ่งมีการปลูกพืชไร่ ได้แก่มันสำปะหลัง สับปะรด มะม่วง และมะพร้าว

2.ด้านการประมง

เป็นอาชีพดั้งเดิมของประชากรในเมืองพัทยา แต่จากการที่เป็นเมืองท่องเที่ยว จึงทำให้ประชากรส่วนใหญ่หันไปประกอบอาชีพอื่นที่เกี่ยวกับการให้บริการแก่นักท่องเที่ยวแทนอาชีพประมง แต่ในปัจจุบันยังมีอยู่บ้างบริเวณชุมชนนาเกลือ

3.ด้านอุตสาหกรรม

การอุตสาหกรรมในเมืองพัทยา มีประชากรที่ประกอบอาชีพอุตสาหกรรมตามโรงงานต่าง ๆบริเวณตำบลนาเกลือ มีจำนวนไม่มากนัก เช่น โรงงานทำแป้งมันสำปะหลัง โรงอัดมันเส้น และอุตสาหกรรมในครัวเรือน เช่น การทำเฟอร์นิเจอร์ อู่ซ่อมรถ แต่อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมทางเศรษฐกิจที่สำคัญที่สุดของเมืองพัทยา ปัจจุบันมีการจ้างแรงงานประชากรเพื่อทำงานในกิจการที่เกี่ยวกับอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก เช่น โรงแรม บังกาโลว์ สถานบันเทิง เป็นต้น

4.ด้านการบริการ

จากการที่เมืองพัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยว จึงมีประชากรในเมืองพัทยากลุ่มหนึ่งและประชากรที่ย้ายเข้ามาทำงาน เห็นประโยชน์ของการเป็นเมืองท่องเที่ยว โดยประกอบธุรกิจการค้าและการบริการแก่นักท่องเที่ยว เช่น ร้านขายเสื้อผ้า เครื่องหนัง บาร์เบียร์ หรือประเภทขายหรือให้เช่าอุปกรณ์ในการอำนวยความสะดวกและความบันเทิงแก่

นักท่องเที่ยว ปัจจุบันมีการขยายตัวอย่างรวดเร็วมาก ที่เห็นเด่นชัด คือ รถหรือเรือเช่าประเภทต่าง ๆ เช่น รถจักรยานยนต์ เรือนำเที่ยว เรือสกู๊ตเตอร์ เรือลากร่ม(พาราเซล) เป็นต้น

ในด้านการท่องเที่ยว เมืองพัทยามีความหลากหลายของแหล่งท่องเที่ยวที่ตอบสนองความต้องการหลายประเภทให้แก่นักท่องเที่ยว ทั้งแหล่งท่องเที่ยวตามธรรมชาติและแหล่งท่องเที่ยวที่มนุษย์สร้างขึ้น

แหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญ มีรายละเอียดดังนี้

-ชายหาดพัทยา เป็นชายหาดที่ทอดแนวโค้งตลอดระยะทาง 3 กิโลเมตร ตลอดแนวชายหาดมีต้นไม้น้อยใหญ่ให้ร่มเงา ทางเดินสลับกับจุดพักผ่อน เก้าอี้ผ้าใบนั่งเล่นหาดทางด้านเหนือเป็นบริเวณที่ค่อนข้างเงียบสงบ นักท่องเที่ยวนิยมไปเล่นน้ำและนั่งพักผ่อน ส่วนบริเวณชายหาดช่วงกลางจนสุดหาดทางด้านใต้เป็นที่รวมของห้างสรรพสินค้า ภัตตาคาร ร้านอาหาร ตลอดจนแหล่งบันเทิงอีกมากมาย ตั้งเรียงรายตามชายหาด

-หาดจอมเทียน เป็นสถานที่ตากอากาศอีกแห่งหนึ่งที่มีหาดทรายต่อเนื่องกับหาดพัทยา ห่างออกไปประมาณ 4 กิโลเมตร ชายหาดมีความยาวประมาณ 6 กิโลเมตร ได้รับความนิยมอย่างรวดเร็วจากนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ เหมาะสำหรับการพักผ่อน เล่นน้ำทะเล และเล่นกีฬาทางน้ำ บริเวณชายหาดมีร้านค้าร้านอาหารไว้คอยบริการนักท่องเที่ยว

-หมู่เกาะล้าน

เป็นสถานที่ท่องเที่ยวอยู่ในอ่าวพัทยา ประกอบด้วยเกาะล้าน เกาะครก เกาะสาก เกาะไผ่ ฯลฯ เกาะใหญ่ที่สุดคือ เกาะล้าน นักท่องเที่ยวที่ไปพัทยาสามารถนั่งเรือโดยสารจากบริเวณท่าเทียบเรือพัทยาใต้ ใช้เวลาเดินทางประมาณ 45 นาที แต่หากใช้เรือเร็วใช้เวลาเพียง 20 นาที บนเกาะล้านมีหาดทรายที่ขาวสะอาด น้ำทะเลใสสะอาด ชายหาดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวได้แก่ เช่น หาดตาแหวน หาดนวล หาดเทียน หาดแสม ส่วนอีกด้านหนึ่งเป็นที่ตั้งของโรงแรม บังกาโลว์ ร้านอาหาร นอกจากนี้นักท่องเที่ยวยังนิยมไปเที่ยวเกาะอื่น ๆ ในบริเวณใกล้เคียง เช่นเกาะไผ่ เกาะครก และเกาะสาก ฯลฯ เพื่อเล่นน้ำทะเล ดำน้ำดูปะการัง ตกปลา หรือพักผ่อนชมธรรมชาติ

-สวนสุขภาพเฉลิมพระเกียรติเมืองพัทยา

เป็นสวนสาธารณะขนาดเล็ก มีเนื้อที่ประมาณ 15 ไร่ บริเวณเชิงเขาพัทยา ถนนพระตำหนัก ประกอบด้วยสวนไม้ประดับ ลานเอนกประสงค์เพื่อออกกำลังกาย และเป็นจุดชมวิว สามารถมองเห็นทิวทัศน์ของอ่าวพัทยา และตัวเมืองพัทยาได้อย่างชัดเจน

-สถานที่ท่องเที่ยวใกล้เคียง

ได้แก่ เมืองจำลอง สวนนงนุช วัดญาณสังวราราม อุทยานหินล้านปีและฟาร์มจรเข้พัทยา สวนป่าพนารักษ์ เป็นต้น ในแต่ละวันจะมีนักท่องเที่ยวเดินทางไปท่องเที่ยวส่วนใหญ่เป็นกรุ๊ปทัวร์ชาวต่างประเทศ ในรูปของ Package Tour

สืบเนื่องจากเมืองพัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยว ดังนั้นสิ่งอำนวยความสะดวกเพื่อบริการนักท่องเที่ยว จึงเป็นสิ่งจำเป็นและส่งผลต่อเสถียรภาพระบบเศรษฐกิจของเมืองพัทยา ในปัจจุบัน สิ่งอำนวยความสะดวก และการบริการด้านการท่องเที่ยวของเมืองพัทยา (ไม่รวมเกาะล้าน) ประกอบด้วย

1.สถานพักแรม

- โรงแรม 5 ระดับ	230 แห่ง	จำนวนห้องพัก	23,427 ห้อง
- บังกาโลว์	34 แห่ง	จำนวนห้องพัก	1,607 ห้อง
- เกสต์เฮ้าส์	75 แห่ง	จำนวนห้องพัก	956 ห้อง

2.ภัตตาคารและร้านอาหาร	547	แห่ง
3.ไนท์คลับและบาร์เบียร์	270	แห่ง
4.บริการนำเที่ยว		
-บริษัทรถนำเที่ยว	78	แห่ง
-บริษัทเรือนำเที่ยว	20	แห่ง
-รถยนต์ให้เช่า	500	คัน
5.บริการด้านการกีฬา		
-โบว์ลิ่ง	3	แห่ง
-สนามเทนนิส	20	แห่ง
-สระว่ายน้ำ	160	แห่ง
-เรือเจ็ตสกี	450	ลำ
-เรือสกู๊ตเตอร์	40	ลำ
6.บริการสาธารณะ		
-สถานีตำรวจ	2	แห่ง
-ชุมสายโทรศัพท์	1	แห่ง
-ศูนย์โทรคมนาคม	1	แห่ง
-ที่ทำการไปรษณีย์โทรเลข	2	แห่ง
-โรงพยาบาล	3	แห่ง
-บริการรถสองแถว	700	คัน

สถาบันการเงิน

ในระบบการเงินสถาบันการเงินที่ระดมเงินออมจากประชาชน และอำนวยสินเชื่อสนับสนุนการพัฒนาเศรษฐกิจในเมืองพัทยา ได้แก่ ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ ธนาคารออมสิน ในปี พ.ศ.2539 จำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์ ที่เปิดดำเนินกิจการในเขตเมืองพัทยา มีจำนวน 32 สาขา โดยไม่รวมธนาคารออมสิน 2 สาขา ซึ่งในเขตเมืองพัทยามีจำนวนสาขาธนาคารพาณิชย์สูงเป็นอันดับสองรองจากอำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี นอกจากสถาบันการเงินแล้ว เมืองพัทยายังมีธุรกิจประกันภัยเปิดดำเนินการทั้งสิ้น 5 บริษัท

สำหรับขีดความสามารถและฐานะการคลังของเมืองพัทยานั้น มีเสถียรภาพและสามารถเลี้ยงตัวเองได้ ซึ่งแหล่งที่มารายรับเมืองพัทยา มี 7 หมวดด้วยกัน คือ ภาษีอากร ค่าธรรมเนียม ค่าปรับและใบอนุญาต รายได้จากทรัพย์สิน รายได้จากสาธารณูปโภคและการพาณิชย์ เงินอุดหนุนจากรัฐบาล (เงินอุดหนุนทั่วไป และเงินอุดหนุนเฉพาะกิจ) รายได้เบ็ดเตล็ดและเงินได้อื่น เช่น เงินกู้ เงินจ่ายขาดเงินสะสม ซึ่งรายได้จากหมวดภาษีอากรมากกว่ารายได้หมวดอื่น ๆ

ส่วนในด้านรายจ่าย แบ่งเป็นรายจ่ายงบกลาง และรายจ่ายของหน่วยงาน

1.รายจ่ายงบกลาง ได้แก่ ค่าชำระหนี้เงินกู้และดอกเบี้ยรายจ่ายตามข้อผูกพันสำรองจ่ายและเงินที่งบประมาณรายจ่ายทั่วไปตั้งช่วยเหลืองบประมาณรายจ่ายเฉพาะการ

2.รายจ่ายของหน่วยงาน จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ

- รายจ่ายประจำ ประกอบด้วยหมวดเงินเดือนและค่าจ้างประจำ หมวดค่าจ้างชั่วคราว หมวดค่าตอบแทนใช้สอยและวัสดุ หมวดค่าสาธารณูปโภค หมวดเงินอุดหนุนและหมวดรายจ่ายอื่น
- รายจ่ายเพื่อการลงทุน ประกอบด้วย หมวดค่าครุภัณฑ์ ที่ดินและสิ่งก่อสร้าง

รายจ่ายของเมืองพัทยา เป็นรายจ่ายประจำที่เป็นค่าใช้จ่ายในการบริหารที่เมืองพัทยาต้องจ่ายมากที่สุด รองลงมาได้แก่ รายจ่ายเพื่อการลงทุน

3.2.4 ลักษณะทางสังคม

ประชากร

ประชากรเป็นทรัพยากรที่มีการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เป็นการก่อให้เกิดและสะท้อนถึงระบบเศรษฐกิจ สังคม แรงงาน การใช้ที่ดิน การใช้ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆ ในการวางแผนพัฒนาท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะเป็นส่วนสำคัญต่อการวางแผนพัฒนาเมืองพัทยาในการกำหนดทิศทางการจัดระบบเศรษฐกิจ สังคม แรงงาน การใช้ที่ดิน การจัดการใช้ทรัพยากรธรรมชาติให้ได้ผลสูงสุดสอดคล้องกับสภาพความเป็นอยู่ที่ดีในอนาคต

จากสถิติจำนวนประชากร รายตำบลของเมืองพัทยาประกอบด้วย ตำบลนาเกลือ ตำบลหนองปรือ ตำบลหนองปลาไหล และตำบลห้วยใหญ่ รวม 4 ตำบล ตั้งแต่ปี พ.ศ.2530-2540 พบว่า จำนวนประชากรมีจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี ในปี พ.ศ. 2530 มีจำนวนประชากรทั้งสิ้น 52,562 คน มีความหนาแน่นของประชากร 984 คนต่อตารางกิโลเมตร และในปี พ.ศ.2540 มีจำนวนประชากรเพิ่มขึ้นเป็น 75,185 คน มีความหนาแน่นประชากร 1,407 คนต่อตารางกิโลเมตร อัตราการเพิ่มประชากรประมาณ 1.4 เท่า

เมื่อพิจารณาอัตราการเพิ่มประชากร พบว่ามีการเพิ่มไปในเชิงบวกทุกปี โดยในช่วงปี พ.ศ.2531-2532 มีอัตราการเพิ่มขึ้นร้อยละ 7 เนื่องจาก มีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อันเป็นผลสืบเนื่องจากปีท่องเที่ยวไทย ส่งผลให้มีประชากรย้ายถิ่นเข้ามาทำงาน ทำให้จำนวนประชากรเมืองพัทยาสูงขึ้นตามไปด้วย ส่วนในช่วง ปี พ.ศ.2533-2540 พบว่า มีอัตราการเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่ลดลงอยู่ในช่วงร้อยละ 1-3 เนื่องจากผลของการเกิดสงครามอ่าวเปอร์เซียร์ ส่งผลกระทบต่อภาวะเศรษฐกิจทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทย ทำให้การขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศเริ่มชลอตัวลง และเกิดภาวะเสื่อมโทรมของสภาพแวดล้อมเมืองพัทยา เนื่องจากการใช้ทรัพยากรทางธรรมชาติเกินขีดความสามารถที่จะรองรับ และนักท่องเที่ยวเริ่มเบนเข็มการท่องเที่ยวไปยังสถานที่ท่องเที่ยวแห่งใหม่แทน

เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรรายตำบลของเมืองพัทยา ตั้งแต่ปี พ.ศ.2530-2540 พบว่า จำนวนประชากรในพื้นที่ตำบลหนองปรือ และตำบลนาเกลือมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นทุกปี ส่วนตำบลหนองปลาไหลและตำบลห้วยใหญ่ จำนวนประชากรในแต่ละปีใกล้เคียงกัน ไม่มีการเปลี่ยนแปลงมากนัก ในปี พ.ศ.2530 ตำบลหนองปรือมีจำนวนประชากร 25,954 คน ใกล้เคียงกับตำบลนาเกลือ ซึ่งมีจำนวนประชากร 25,989 คน รองลงมาคือตำบล

หนองปลาไหล 522 คน ส่วนตำบลห้วยใหญ่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดคือ 97 คน และในปี พ.ศ.2540 ตำบลหนองปรือมีจำนวนประชากรมากที่สุด 39,768 คน รองลงมาคือตำบลนาเกลือ 34,648 คน ตำบลหนองปลาไหล 522 คน และตำบลห้วยใหญ่มีจำนวนประชากรน้อยที่สุดคือ 112 คน

เมื่อพิจารณาความหนาแน่นของประชากรในพื้นที่พบว่า ตำบลหนองปรือยังคงเป็นพื้นที่ที่ความหนาแน่นของประชากรสูงสุด คือ ในปี พ.ศ.2530 เท่ากับ 486 คนต่อตารางกิโลเมตร ในปีพ.ศ.2540 การเปลี่ยนแปลงเพิ่มขึ้นเท่ากับ 745 คนต่อตารางกิโลเมตร มีสัดส่วนเพิ่มขึ้นประมาณ 0.65 เท่า ตำบลนาเกลือมีความหนาแน่นของประชากรเท่ากับ 486 คนต่อตารางกิโลเมตรเท่ากับตำบลหนองปรือ แต่ในปี พ.ศ. 2540 มีความหนาแน่นของประชากรต่ำกว่าตำบลหนองปรือ คือ 641 คนต่อตารางกิโลเมตร ส่วนตำบลหนองปลาไหลและตำบลห้วยใหญ่มีความหนาแน่นของประชากรในปี พ.ศ.2530 เท่ากับ 10 คนและ 2 คนต่อตารางกิโลเมตร ตามลำดับ (ตารางที่ 3.21) ตำบลหนองปรือและตำบลนาเกลือมีจำนวนประชากรและมีความหนาแน่นของประชากรสูงเนื่องจากเป็นศูนย์กลางด้านการท่องเที่ยวและย่านการค้าของชุมชนเมืองพัทยา ทำให้จำนวนประชากรและความหนาแน่นสูงขึ้นตามไปด้วย ส่วนตำบลหนองปลาไหลและตำบลห้วยใหญ่มีความหนาแน่นของประชากรน้อย เนื่องจากเมืองพัทยามีเขตครอบคลุมอาณาบริเวณบางส่วนของ 2 ตำบลดังกล่าว และพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรมและย่านพักอาศัยหนาแน่นน้อย จึงทำให้จำนวนประชากรและความหนาแน่นของประชากรน้อยลงไปด้วย

จากสถิติดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่ามีจำนวนประชากรไม่มากนัก แต่ข้อเท็จจริงแล้วเมืองพัทยามีจำนวนประชากรและความหนาแน่นสูง อันเป็นผลมาจากโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออก และการขยายตัวทางเศรษฐกิจสูง การเป็นเมืองท่องเที่ยวส่งผลให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานต่างถิ่นเข้ามาหางานทำเป็นจำนวนมาก ทำให้เมืองพัทยามีประชากรแฝงซึ่งไม่ได้แจ้งย้ายเข้ามาในทะเบียนราษฎร์มากกว่าจำนวนความเป็นจริง ประมาณ 3-4 เท่า

การเปลี่ยนแปลงประชากร

เมื่อพิจารณาการเปลี่ยนแปลงประชากรในด้านการเกิด การตาย การย้ายเข้าและย้ายออกของประชากรเมืองพัทยา ปีพ.ศ.2530-2540 พบว่า ประชากรเมืองพัทยามีอัตราการเกิดเฉลี่ย 21.22 คน ต่อประชากร 1,000 คน อัตราการตายเฉลี่ย 3.07 ต่อประชากร 1,000 คน คิดเป็นอัตราการเพิ่มธรรมชาติเฉลี่ย 18.15 ต่อประชากร 1,000 คน และเมื่อศึกษาอัตราการย้ายถิ่นของประชากร พบว่า มีอัตราการย้ายเข้าเฉลี่ย 100.83 ต่อประชากร 1,000 คน อัตราการย้ายออกเฉลี่ย 80.81 ต่อประชากร 1,000 คน และอัตราการย้ายถิ่นสุทธิเฉลี่ย

ตารางที่ 3.21 แสดงจำนวนประชากรรายตำบลของเมืองพัทยา ปี พ.ศ.2530-2540

พ.ศ.	ประชากรรายตำบล								รวม	อัตราการเปลี่ยนแปลง
	นาเกลือ		หนองปรือ		หนองปลาไหล		ห้วยใหญ่			
	จำนวน	ความหนาแน่น	จำนวน	ความหนาแน่น	จำนวน	ความหนาแน่น	จำนวน	ความหนาแน่น		
2530	25,989	486	25,954	486	522	10	97	2	52,562	-
2531	27,293	511	28,457	533	557	11	95	2	56,402	7.31
2532	28,389	532	31,439	589	545	11	93	2	60,466	7.21
2533	29,484	552	32,189	603	585	11	93	2	62,351	3.12
2534	31,289	586	32,759	614	590	12	93	2	64,731	3.82
2535	28,236	529	38,128	714	900	17	-	-	67,264	3.91
2536	32,146	602	35,565	666	562	11	91	2	68,364	1.64
2537	32,659	612	36,470	683	598	12	96	2	69,892	2.24
2538	33,012	618	37,084	694	599	12	99	2	70,794	1.29
2539	33,910	635	38,431	720	639	12	100	2	73,080	3.23
2540	34,648	649	39,768	745	657	13	112	3	75,185	2.8

ที่มา : สำนักทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

แผนภูมิที่ 3.4 แสดงจำนวนประชากรเมืองพัทยา ปี พ.ศ. 2530-2540

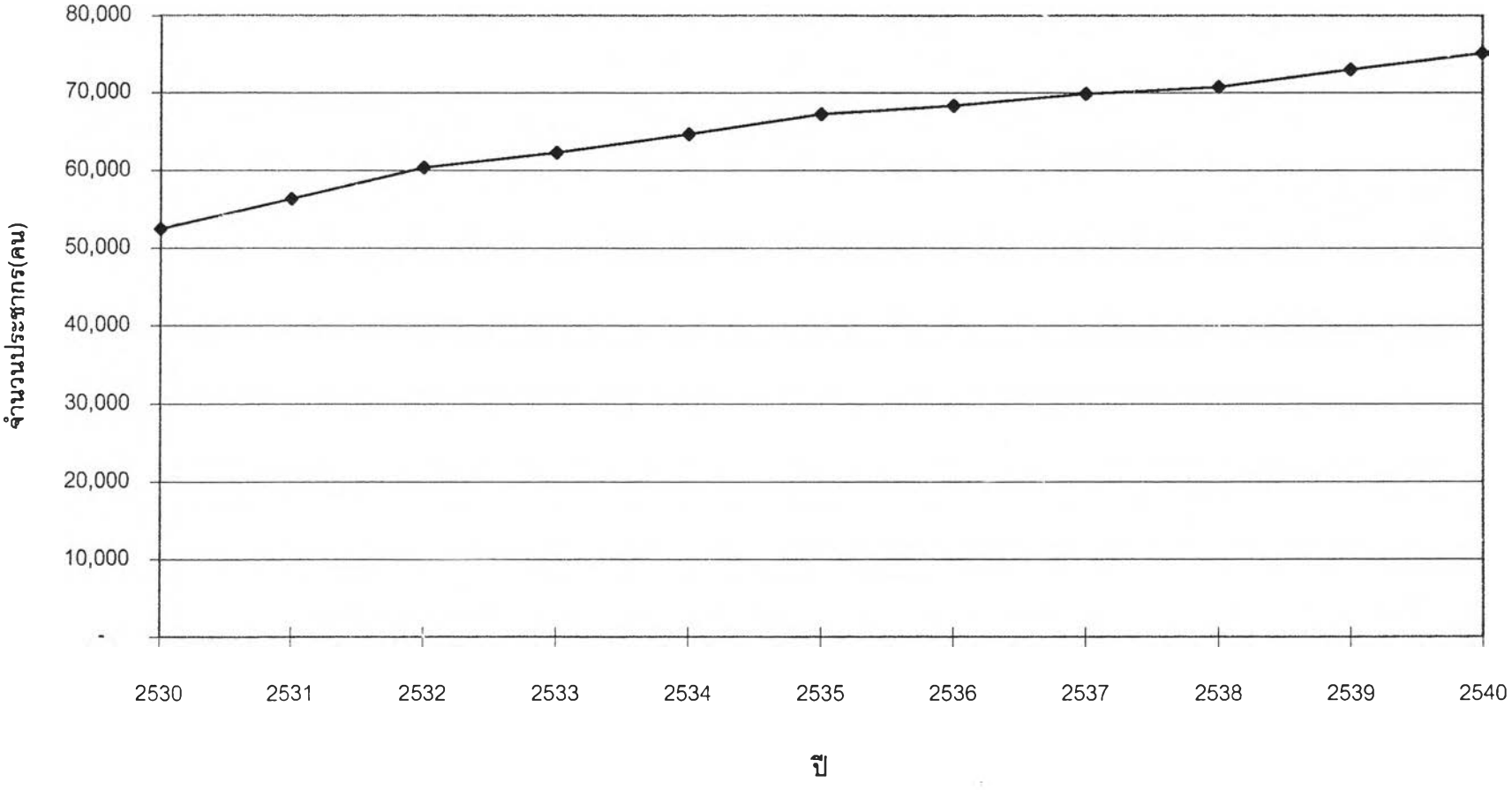

20.02 ต่อประชากร 1,000 คน ดังนั้นการเพิ่มขึ้นของประชากรเมืองพัทยามีสาเหตุมาจากการย้ายถิ่นมากกว่าการเพิ่มตามธรรมชาติ โดยมีจุดประสงค์เพื่อประกอบอาชีพด้านการท่องเที่ยว (ตารางที่ 3.22)

ตารางที่ 3.22 แสดงอัตราการเกิด การตาย การย้ายเข้า การย้ายออก (ต่อพันคน) ของประชากรเมืองพัทยา ปีพ.ศ. 2530-2540

ปีพ.ศ.	อัตราการเกิด	อัตราการตาย	อัตราการเพิ่มธรรมชาติ	อัตราการย้ายเข้า	อัตราการย้ายออก	อัตราการย้ายถิ่นสุทธิ
2530	14.76	2.62	12.14	148.43	97.10	51.33
2531	15.65	2.92	12.73	161.11	104.53	56.58
2532	21.68	3.80	17.88	150.87	111.25	39.62
2533	17.46	2.50	14.96	104.60	88.83	15.77
2534	21.09	2.43	18.66	58.77	45.31	13.46
2535	19.97	1.90	18.06	114.64	84.24	30.40
2536	22.26	2.31	19.95	83.49	78.59	4.90
2537	21.91	3.63	18.27	55.74	57.36	-1.62
2538	23.97	4.96	19.01	60.70	61.98	-1.29
2539	27.96	2.53	25.42	98.10	87.15	10.95
2540	26.75	4.18	22.57	72.71	72.55	0.16
เฉลี่ย	21.22	3.07	18.15	100.83	80.81	20.02

ที่มา: สำนักทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

โครงสร้างประชากร

จากการศึกษาโครงสร้างประชากร ด้านอายุและเพศ ในปี พ.ศ.2540 พบว่าเมืองพัทยามีจำนวนประชากร 69,685 คน แยกเป็นชาย 34,308 คน หญิง 35,377 คน ประชากรวัยแรงงานช่วงอายุ 15-59 ปี มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 68.47 รองลงมาได้แก่วัยเด็ก (ช่วงอายุ 0-14 ปี) ร้อยละ 25.59และวัยสูงอายุ(ช่วงอายุ 60 ปีขึ้นไป)น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 5.59 และประชากรวัยแรงงานในช่วงอายุ 15-39 ปี ซึ่งเป็นวัยหนุ่มสาว มีจำนวนถึงร้อยละ 49.0 แสดงว่า ประชากรวัยหนุ่มสาวอาศัยการเป็นเมืองท่องเที่ยวของพัทยา เดินทางเข้ามาทำงานด้านการบริการท่องเที่ยวเป็นจำนวนมาก (ตารางที่ 3.23)

ตารางที่ 3.23 แสดงโครงสร้างประชากรด้านอายุและเพศของเมืองพัทยา ปี พ.ศ.2540

ช่วงอายุ	ชาย		หญิง		รวม	
	คน	%	คน	%	คน	%
0-4	3,257	4.67	3,059	4.39	6,316	9.06
5-9	3,100	4.45	2,852	4.09	5,952	8.54
10-14	2,874	4.12	2,691	3.86	5,565	7.99
15-19	3,260	4.68	3,178	4.56	6,438	9.24
20-24	2,973	4.27	2,880	4.13	5,853	8.40
25-29	3,437	4.93	3,575	5.13	7,012	10.06
30-34	3,649	5.24	3,930	5.64	7,579	10.88
35-39	3,494	5.01	3,773	5.41	7,267	10.43
40-44	2,538	3.64	2,968	4.26	5,506	7.90
45-49	1,813	2.60	2,066	2.96	3,879	5.57
50-54	1,132	1.62	1,244	1.79	2,376	3.41
55-59	895	1.28	905	1.30	1,800	2.58
60-64	615	0.88	713	1.02	1,328	1.91
65-69	420	0.60	517	0.74	937	1.34
70-74	240	0.34	299	0.43	539	0.77
75-79	123	0.18	164	0.24	287	0.41
80-84	58	0.08	87	0.12	145	0.21
> 85	69	0.10	83	0.12	152	0.22
ปีจันทรคติ	361	0.52	393	0.56	754	1.08
รวม	34,308	49.23	35,377	50.77	69,685	100.00

ที่มา : สำนักงานกลางทะเบียนราษฎร์ กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย

แผนภูมิที่ 3.5 แสดงโครงสร้างอายุประชากรเมืองพัทยา ปี พ.ศ.2540

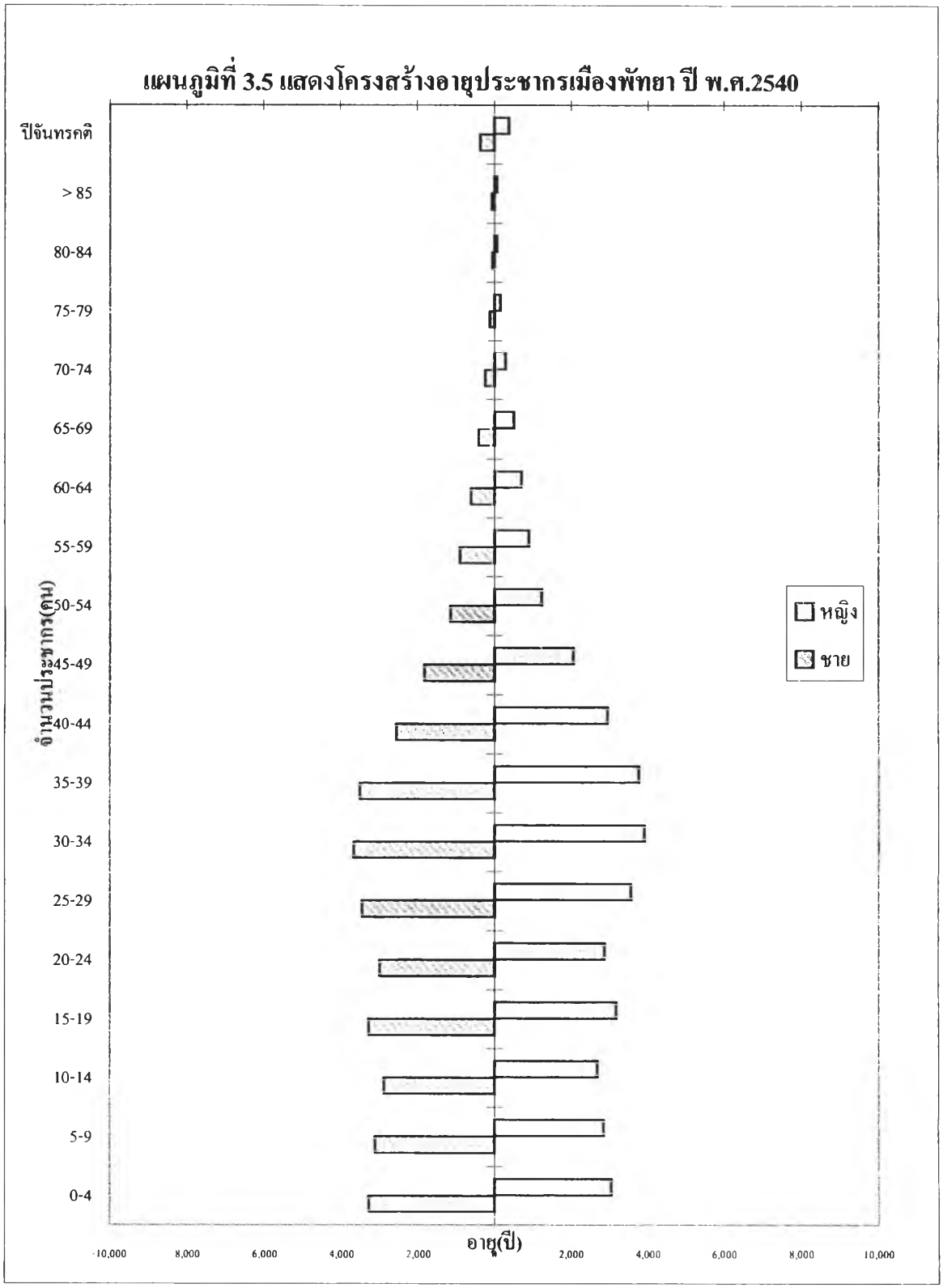

การคาดการณ์จำนวนประชากร

การคาดการณ์จำนวนประชากร เป็นการเตรียมการทั้งในด้านพื้นที่ จำนวนสาธารณูปโภคและสาธารณูปการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ รองรับจำนวนประชากรที่เพิ่มสูงขึ้น เพื่อป้องกันปัญหาที่จะเกิดขึ้นในอนาคตการคาดการณ์ใช้วิธี Extrapolation techniques โดยมีแบบจำลอง 3 แบบคือ แบบจำลองเส้นตรง (Linear Model) แบบจำลองทวีกำลัง (Exponential Model) และแบบจำลองทวีกำลังประยุกต์ (Modified Exponential Model) และเมื่อวัดความถูกต้องของการคาดการณ์ทั้ง 2 วิธี คือ การหาค่าความคลาดเคลื่อนเฉลี่ย (ME) และความคลาดเคลื่อนร้อยละสัมบูรณ์เฉลี่ย (MaPE) นั้น พบว่าการเพิ่มประชากรเมืองพัทยาจะมีการเพิ่มประชากรแบบเส้นตรง โดยในปี พ.ศ. 2545 พ.ศ.2550 พ.ศ.2555 และพ.ศ.2560 เมืองพัทยาจะมีประชากรจำนวน 90,511 คน 103,275 คน 116,040 คน และ 128,804 คน ตามลำดับ ดังนั้นทางเมืองพัทยาได้มีการเตรียมการพื้นที่รองรับจำนวนประชากรโดยการขยายเขตผังเมืองออกไปทางด้านตะวันออก และควรจะมีการจัดการสภาพแวดล้อมให้เมืองพัทยาเป็นเมืองที่เหมาะสำหรับการพักอาศัยและการท่องเที่ยว เพื่อประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจต่อประชากรในเมืองพัทยาต่อไปในอนาคต (ตารางที่ 3.24)

การศึกษา

จำนวนสถานศึกษาในเขตเมืองพัทยา ประกอบด้วยสถานศึกษาทั้งภาครัฐบาลและเอกชนในปี พ.ศ 2540 มีจำนวนครูในสังกัดโรงเรียนเมืองพัทยา10 โรงเรียน ทั้งหมด 330 คน จำนวนนักเรียน 8,329 คน เป็นที่น่าสังเกตว่า เมืองพัทยาเป็นเมืองท่องเที่ยว แต่ในปัจจุบันยังไม่มีสถานศึกษาที่ผลิตบุคลากรด้านการท่องเที่ยวโดยตรง ดังนั้นจึงควรมีโครงการจัดตั้งสถานศึกษาด้านนี้ เพื่อผลิตบุคลากรที่มีความรู้ ความสามารถไว้รองรับการท่องเที่ยวที่จะขยายตัวต่อไปในอนาคต (ตารางที่ 3.25)

การสาธารณสุข

การบริการด้านสาธารณสุขในเขตเมืองพัทยา มีหน่วยงานที่ให้บริการในสถานที่ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน และเมืองพัทยามีหน่วยเคลื่อนที่ออกไปให้บริการด้านสาธารณสุขมูลฐานแก่ประชาชนในแหล่งชุมชน และชุมชนแออัดจำนวน 10 แห่ง เป็นประจำทุกเดือน เช่น การรักษาพยาบาล การวางแผนครอบครัว และมีการส่งเสริมให้

ตารางที่ 3.24 แสดงการคาดการณ์จำนวนประชากรเมืองพัทยา ปี พ.ศ. 2541-2560

2541	80,299
2542	82,852
2543	85,405
2544	87,958
2545	90,511
2546	93,064
2547	95,617
2548	98,170
2549	100,722
2550	103,275
2551	105,828
2552	108,381
2553	110,934
2554	113,487
2555	116,040
2556	118,593
2557	121,146
2558	123,699
2559	126,252
2560	128,804

แผนภูมิที่ 3.6 แสดงการจำนวนคาดการณ์ประชากรเมืองพัทยา ปี พ.ศ. 2541-2560

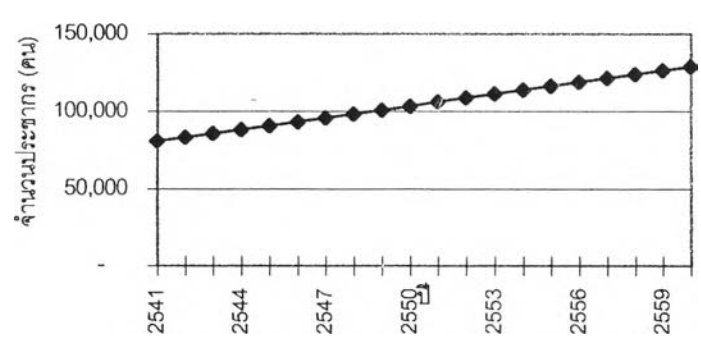

ชุมชนจัดกิจกรรมร่วมกัน เพื่อให้ประชาชนได้ช่วยเหลือตนเอง การบริการสาธารณสุขในปัจจุบันยังไม่เพียงพอกับความต้องการของประชาชน เนื่องจากมีประชากรแฝงเข้ามาทำงานเป็นจำนวนมาก ประกอบกับประชากรนิยมเข้ารับการรักษาพยาบาลในสถานพยาบาลของทางราชการ เนื่องจากเสียค่าใช้จ่ายน้อยกว่าสถานพยาบาลของเอกชน แต่จำนวนบุคลากรทางการแพทย์สถานพยาบาลของราชการมีจำนวนเพียง 73 คน จำแนกเป็นแพทย์ 7 คน พยาบาล 66 คน ซึ่งไม่สมดุลกับจำนวนประชากรที่มีอยู่ (ตารางที่ 3.26)

ตารางที่ 3.25 แสดงสถาบันการศึกษาในเมืองพัทยา ปีพ.ศ.2540

สถาบันการศึกษา	จำนวน(แห่ง)
โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดเมืองพัทยา	10
โรงเรียนประถมศึกษา ภาคเอกชน	6
โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา	1
โรงเรียนระดับอาชีวศึกษาของเอกชน	1
โรงเรียนสารพัดช่าง สังกัดศูนย์การศึกษานอกโรงเรียน	1
รวม	19

ที่มา: แผนพัฒนาเมืองพัทยา ระยะปานกลาง พ.ศ.2540-2544

ตารางที่ 3.26 แสดงสถานบริการสาธารณสุขภาครัฐและภาคเอกชนเมืองพัทยา ปีพ.ศ.2540

สถานบริการสาธารณสุข	จำนวน (แห่ง)
โรงพยาบาล	4
-โรงพยาบาลรัฐ (โรงพยาบาลบางละมุง)	1
-โรงพยาบาลเอกชน (โรงพยาบาลกรุงเทพพัทยา)	3
สถานีอนามัยตำบล	1
คลีนิค	65
สถานผดุงครรภ์	4
ศูนย์ควบคุมโรคติดต่อ	1
ศูนย์บริการสาธารณสุข	4
รวม	79

ที่มา: แผนพัฒนาเมืองพัทยา ระยะปานกลาง พ.ศ.2540-2544

การศาสนา วัฒนธรรมและประเพณี

ประชากรส่วนใหญ่ของเมืองพัทยานับถือ ศาสนาพุทธ รองลงมาได้แก่ ศาสนาอิสลาม และศาสนาคริสต์ สถานประกอบพิธีศาสนาในเมืองพัทยา มีทั้งสิ้น 42 แห่ง แม้ว่าเมืองพัทยาซึ่งเป็นเมืองท่องเที่ยว ที่มีนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศเข้ามาท่องเที่ยวแต่ละปีเป็นจำนวนมาก ซึ่งประชากรบางส่วนได้รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกไว้ด้วย แต่ชาวท้องถิ่นทั่วไปได้รักษาขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมของตนไว้ โดยเฉพาะประเพณีที่เกี่ยวกับศาสนา ได้แก่ วันสงกรานต์ (วันไหล) วันลอยกระทง งานประเพณีลอยโคมเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราช ซึ่งเป็นการรำลึกถึงพระวีรกรรมอันหาญกล้าของสมเด็จพระเจ้าตากสินมหาราชที่มีต่อเมืองพัทยา

ตารางที่ 3.27 แสดงศาสนสถานของเมืองพัทยา ปี พ.ศ.2540

ศาสนสถาน	จำนวน (แห่ง)
วัด	23
มัสยิด/สุเหร่า	8
โบสถ์คริสต์	4
ศาลเจ้า	4
สุสาน	3
รวม	42

ที่มา:แผนพัฒนาเมืองพัทยา ระยะปานกลาง พ.ศ.2540-2544

การปกครองและการเมือง

ก่อนเดือนพฤศจิกายน 2521 เมืองพัทยามีฐานะเป็นสุขาภิบาลนาเกลือ ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ.2499 มีพื้นที่เฉพาะตำบลนาเกลือ ต่อมาในปี พ.ศ.2507 ได้ขยายเขตไปถึงพัทยาใต้และมีพื้นที่ในการปกครองดูแลประมาณ 22.2 ตารางกิโลเมตร เนื่องจากพัทยาได้เจริญเติบโตขึ้นอย่างรวดเร็วจนกลายเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ได้รับความนิยมทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศ การปกครองรูปแบบสุขาภิบาลที่มีอยู่เดิมไม่อาจบริหารงานและบริการ

ได้ทันกับความเจริญอย่างรวดเร็ว รัฐบาลจึงได้ตราพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการเมืองพัทยา พ.ศ.2521 โดยยุบสุขาภิบาลนาเกลือและจัดตั้งเป็นเมืองพัทยาขึ้น เมื่อวันที่ 29 พฤศจิกายน 2521 โดยนำรูปแบบการปกครองระบบผู้จัดการเทศบาล (City Manager) เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ ลดบทบาททางการเมืองของท้องถิ่นลงปรับปรุงอำนาจหน้าที่และความสามารถเรื่องรายได้ของท้องถิ่นให้เหมาะสมรวมทั้งส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วย

การจัดองค์การบริหารเมืองพัทยา ประกอบด้วยโครงสร้างที่สำคัญ 2 ส่วน คือ สภาเมืองพัทยา และปลัดเมืองพัทยา

1.สภาเมืองพัทยา ฝ่ายนิติบัญญัติของการปกครองท้องถิ่น ทำหน้าที่ควบคุมการบริหารงานของปลัดเมืองพัทยา โดยมอบหมายนโยบายให้ปลัดเมืองพัทยานำไปปฏิบัติ ประกอบด้วย สมาชิก 2 ประเภท รวม 17 คน อยู่ในตำแหน่งคราวละ 4 ปี

-สมาชิกที่มาจากการเลือกตั้งจำนวน 9 คน

-สมาชิกที่มาจากการแต่งตั้งของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย จำนวน 8 คน

นายกเมืองพัทยา คือ สมาชิกสภาเมืองพัทยา ที่ได้รับการแต่งตั้งในการประชุมสภาเมืองพัทยาครั้งแรก นับตั้งแต่วันเลือกตั้งทั่วไปภายใน 15 วันและดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่อาจได้รับเลือกตั้งใหม่ได้ นายกเมืองพัทยาไม่มีอำนาจทางการบริหาร แต่ทำหน้าที่เป็นประธานสภาเมืองพัทยา ผู้นำหรือผู้แทนในพิธีการต่าง ๆ และเป็นผู้เสนอชื่อบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมให้สภาเมืองพัทยาพิจารณาแต่งตั้งเป็นปลัดเมืองพัทยา

2.ปลัดเมืองพัทยา คือ นักบริหารมืออาชีพที่สภาเมืองพัทยาว่าจ้างให้เข้ามาบริหารกิจการของเมืองพัทยาให้เป็นไปตามนโยบายของสภาเมืองพัทยา ดำรงตำแหน่งคราวละไม่เกิน 4 ปี และให้มีรองปลัดเมืองพัทยาได้ไม่เกิน 2 คน ทำหน้าที่บริหารงานตามที่ปลัดเมืองพัทยามอบหมาย

ในปัจจุบันการปกครองรูปแบบนี้ ผู้จัดการเทศบาล มีปัญหาอุปสรรคบางประการ ทำให้ไม่อาจบริหารงานให้เกิดผลสำเร็จและตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนได้เท่าที่ควร ดังนั้น คณะรัฐมนตรีได้มีมติเห็นชอบอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติเทศบาลนครพัทยา แต่ต้องรอการพิจารณาเห็นชอบจากสภาผู้แทนราษฎรก่อน ซึ่งรูปแบบเทศบาลนครนี้มีนายกเทศมนตรีเทศบาลนคร และคณะเทศมนตรีร่วมกันบริหารงาน ซึ่งจะมีส่วนทำให้การบริหารงานของเมืองพัทยามีความคล่องตัวและมีเอกภาพในการพัฒนา เนื่องจากมีคณะทำงานมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง

แผนภูมิ 3.7 **โครงสร้างส่วนการบริหารเมืองพัทยา**

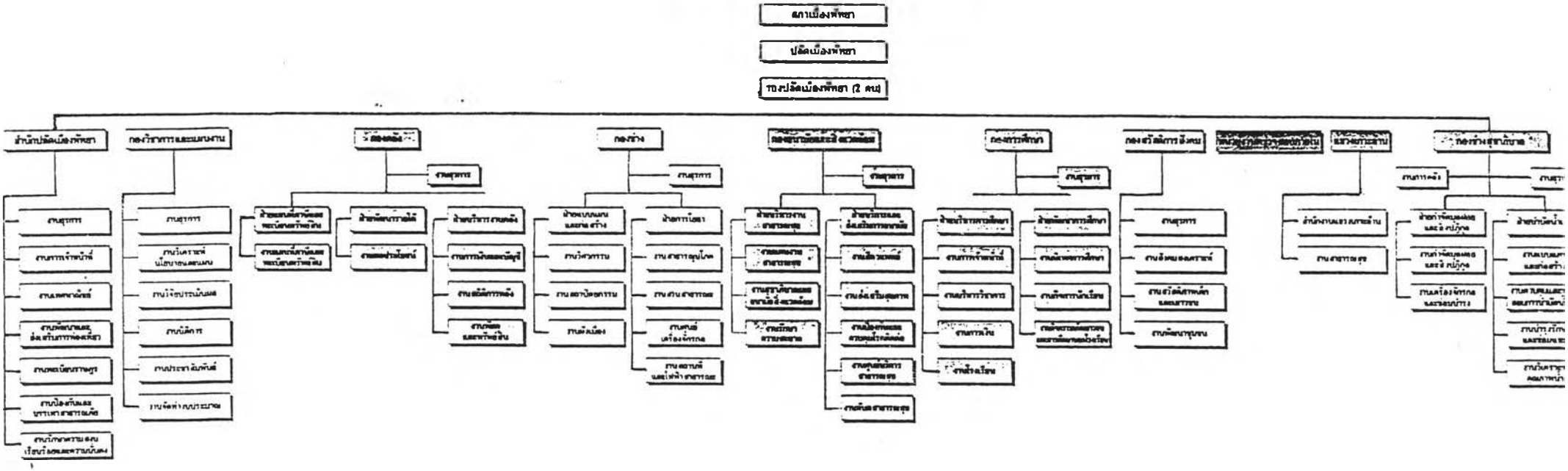

ที่มา:รายงานกิจการเมืองพัทยา ปี 2540

3.2.5 บทบาทและความสำคัญของเมืองพัทยา

จากหมู่บ้านชาวประมงเล็ก ๆ จนกระทั่งปี พ.ศ. 2502 เกิดเหตุการณ์ที่สำคัญ คือ ทหารอเมริกันเข้ามาใช้บริการหาดทรายอันเงียบสงบ และบ้านพักตากอากาศเป็นที่พักผ่อน จนสถานที่แห่งนี้เป็นที่รู้จักกันจากชนกลุ่มน้อยแพร่ไปจากปากต่อปากสู่คนกลุ่มใหญ่ นับว่าเป็นจุดเริ่มต้นของ"เมืองพัทยา" เมืองท่องเที่ยวตากอากาศทันสมัยและมีชื่อเสียงในระดับประเทศและระดับนานาชาติ ปัจจัยที่เอื้ออำนวยต่อการเป็นเมืองท่องเที่ยวคือ สภาพแวดล้อมที่เหมาะสม ประกอบด้วย น้ำทะเลสีสวย หาดทรายสะอาด แสงแดดอบอุ่นพอเหมาะ หรือ Sea Sand Sun ทรัพยากรธรรมชาติที่มีคุณค่า อาทิ แนวปะการังอันสวยงาม เกาะแก่งที่เหมาะแก่การพักผ่อน สถานบันเทิงอันหลากหลายที่บริการนักท่องเที่ยวยามราตรี การเดินทางมาท่องเที่ยวเมืองพัทยาสะดวกรวดเร็ว ทั้งทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ รวมทั้งสาธาณูปโภค สาธารณูปการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จัดเตรียมสำหรับการบริการเพื่อการท่องเที่ยว และเมื่อผนวกกับการมีโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกที่กำหนดบทบาทให้เมืองพัทยาเป็นศูนย์กลางการท่องเที่ยว ศูนย์กลางธุรกิจการค้าและการพาณิชย์ สถานที่ตั้งของหน่วยราชการ ภาคเอกชน และเป็นย่านที่พักอาศัยที่สำคัญ จากลักษณะดังกล่าว ทำให้เมืองพัทยามีการขยายตัวอย่างรวดเร็วในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม กล่าวคือ มีการเปลี่ยนแปลงการใช้ที่ดินเพื่อประกอบกิจกรรมด้านการท่องเที่ยว การลงทุนประกอบธุรกิจบริการ เช่น โรงแรม บังกาโลว์ ไนท์คลับ ภัตตาคารร้านอาหาร ฯลฯ และมีประชาชนส่วนหนึ่งเดินทางเข้ามาหางานทำในธุรกิจการท่องเที่ยว เนื่องจากในแต่ละปีเมืองพัทยาต้อนรับการมาเยือนของนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศจำนวนมาก จากสถิติการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย สำนักงานภาคกลาง เขต 3 จำนวนนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาเมืองพัทยาปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2540 มีจำนวนถึง 2,971,069 คน และทำรายได้เป็นจำนวนเงิน 28,005.46 ล้านบาท รองจากกรุงเทพมหานครเท่านั้น และมีแนวโน้มจะเพิ่มจำนวนสูงขึ้นเรื่อย ๆ นับว่าเมืองพัทยายังคงเป็นเมืองท่องเที่ยวหลักที่สำคัญของจังหวัดชลบุรีและประเทศต่อไป ในอนาคตโครงการพัฒนาพื้นที่ชายฝั่งทะเลตะวันออกระยะที่ 2 จะส่งเสริมและสนับสนุให้เมืองพัทยาดำรงความเป็นเมืองท่องเที่ยวและศูนย์กลางธุรกิจและการพาณิชย์ ศูนย์การประชุม สำนักงานภาคธุรกิจการค้า สถาบันการศึกษาในระดับอุดมศึกษา รวมทั้งเป็นศูนย์กลางทางการกีฬาในระดับชาติและระดับนานาชาติ